

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ Α.Π.Θ.

ΚΕΝΤΡΟ ΤΟΥ Α.Π.Θ. ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

2021

**Η ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ.
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΟΥΛΗ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ.**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΕΛΛΗ ΤΣΙΤΣΙΠΑ

Το ερευνητικό πρόγραμμα εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού προγράμματος διεθνών και ευρωπαϊκών νομικών σπουδών του Τομέα διεθνών σπουδών της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ (υπεύθυνος: καθηγητής Π. Γκλαβίνης), υπό την επιστημονική εποπτεία του Κέντρου του Α.Π.Θ. για τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό (υπεύθυνος: ομότιμος καθηγητής Π. Στάγκος).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ	4
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΟ ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑ	7
2.1. Μια παρέκβαση: Τα εθνικά κοινοβούλια και η άσκηση της πολιτειακής εξουσίας στην ΕΕ ..	8
2.2. Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στην ενωσιακή διακυβέρνηση.....	12
❖ 2.2.1. Εθνικά κοινοβούλια και άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου σε εθνικό επίπεδο	12
❖ 2.2.2. Ο έλεγχος τήρησης της αρχής της επικουρικότητας.....	15
❖ 2.2.3. Η διακοινοβουλευτική συνεργασία	19
❖ 2.2.4. Η μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο.....	21
❖ 2.2.5. Η ενημέρωση των πολιτών για τις πολιτικές της Ένωσης.....	22
3. ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ 26 (+1) ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	24
❖ Αυστρία.....	25
❖ Βέλγιο	26
❖ Βουλγαρία.....	27
❖ Γαλλία	28
❖ Γερμανία	30
❖ Δανία.....	31
❖ Εσθονία.....	32
❖ Ιρλανδία.....	32
❖ Ισπανία.....	33
❖ Ιταλία	33
❖ Κάτω Χώρες	34
❖ Κροατία.....	36
❖ Κύπρος.....	37
❖ Λετονία	37
❖ Λιθουανία	38
❖ Λουξεμβούργο.....	39
❖ Μάλτα.....	39
❖ Ουγγαρία	39
❖ Πολωνία.....	40
❖ Πορτογαλία.....	41

❖	Ρουμανία	42
❖	Σλοβακία	43
❖	Σλοβενία	44
❖	Σουηδία.....	44
❖	Τσεχία	45
❖	Φινλανδία	46
❖	Ηνωμένο Βασίλειο	47

4. ΤΟ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ 50

4.1. Το υφιστάμενο πλαίσιο για τη συμμετοχή της Βουλής των Ελλήνων στην ενωσιακή διακυβέρνηση 50

4.2. Η εφαρμογή του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου στην πράξη και η στάση των Ελλήνων βουλευτών απέναντι στην ενωσιακή διακυβέρνηση 52

5. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ 56

6. ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΕ 67

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄ – ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ Κ. Δ. ΚΑΙΡΙΔΗ..... 72

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄ – ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ Β΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΥΤΗΣ 75

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄ – ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 80

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ..... 88

Αρθρογραφία..... 88

Ενωσιακά κείμενα..... 91

Λοιπά έγγραφα 92

Πίνακας συντομογραφιών

ΒτΕ	Βουλή των Ελλήνων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΠ	Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη
ΕΕΥ	Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων
ΚΕΠΠΑ	Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας
ΚΠΑΑ	Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας
ΣΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
CETA	EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (Συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία ΕΕ-Καναδά)
COSAC	Conférence des organes spécialisés dans les affaires communautaires (Διάσκεψη των Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων)

1. Εισαγωγή

Το άρθρο 12 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) διακηρύσσει την ενεργή συμβολή των εθνικών κοινοβουλίων στην καλή λειτουργία αυτής. Η συμβολή αυτή περιλαμβάνει την ενημέρωσή τους σχετικά με τα σχέδια νομοθετικών πράξεων της Ένωσης¹, τον έλεγχο τήρησης της αρχής της επικουρικότητας², τη συμμετοχή σε ειδικούς μηχανισμούς αξιολόγησης στο πλαίσιο του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, της Ευρωπόλ και της Eurojust, τη συμμετοχή τους στις αναθεωρήσεις των Συνθηκών, την ενημέρωσή τους σχετικά με τις αιτήσεις προσχώρησης νέων κρατών και τη συμμετοχή τους στη διακοινοβουλευτική συνεργασία μεταξύ των εθνικών κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Οι λειτουργίες αυτές συνιστούν έκφραση της κοινοβουλευτικοποίησης εντός της Ένωσης, η οποία σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στο ενωσιακό γίνεσθαι εκδηλώνεται με δύο διακριτές μεν, αλληλοσυμπληρούμενες δε, όψεις. Οι όψεις αυτές, για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης μπορούν να αποδοθούν με τους όρους «κυβερνητική» και «πολιτειακή», με την πρώτη να αναφέρεται στο ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στην Ένωση και τη διαμόρφωση της πολιτικής της εκάστοτε εθνικής κυβέρνησης στο πλαίσιο αυτής, και τη δεύτερη να αφορά ζητήματα βαθύτερης θεσμικής βαρύτητας, όπως η αναθεώρηση των Συνθηκών, η προσχώρηση ή αποχώρηση από την Ένωση και η επικύρωση μικτών διεθνών συμφωνιών.

Τα κοινοβούλια των 27 κρατών μελών εμφανίζουν αρκετές διαφοροποιήσεις ως προς τον τρόπο με τον οποίο εκπληρώνουν τους ρόλους που τους έχουν αποδοθεί από τις Συνθήκες και συμμετέχουν, στην πράξη, στην καλή λειτουργία της Ένωσης. Ορισμένα έχουν ανταπεξέλθει στις εισαχθείσες με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας ευθύνες τους με μεγάλη επιτυχία, ενώ άλλα δεν έχουν καταφέρει να προσαρμοστούν με τον ίδιο τρόπο στα νέα δεδομένα.

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η χαρτογράφηση των διαφοροποιήσεων αυτών και των υφιστάμενων πρακτικών σχετικά με τη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στα ενωσιακά δρώμενα, με σκοπό τον εντοπισμό καλών πρακτικών και ενδεχόμενων προκλήσεων, καθώς και τη σύγκρισή τους με τα σχετικά δεδομένα που αφορούν τη Βουλή των Ελλήνων. Αντικείμενο της

---

¹ Πρωτόκολλο (αριθ. 1) σχετικά με το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 203 έως 205.

² Πρωτόκολλο (αριθ. 2) σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, ΕΕ C 202 της 7.6.2016, σ. 206 έως 209.

μελέτης αποτελεί ειδικότερα ο τρόπος με τον οποίο τα εθνικά κοινοβούλια ενεργούν στο πλαίσιο της Ένωσης, με βασικό γνώμονα την «κυβερνητική» έκφραση της κοινοβουλευτικοποίησης στην Ένωση. Ωστόσο, για λόγους πληρότητας και προκειμένου να γίνει καλύτερα αντιληπτός ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στο ενωσιακό οικοδόμημα, θα γίνει μια σύντομη σκιαγράφηση και της πολιτειακής έκφρασης.

Ειδικά σε σχέση με την αξιολόγηση της ελληνικής πραγματικότητας και των πρακτικών που εφαρμόζει η Βουλή των Ελλήνων κατά την εμπλοκή της στις υποθέσεις της Ένωσης, πέραν της καταγραφής του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου σε θεωρητικό επίπεδο, η μελέτη περιλαμβάνει την ανάλυση ενός ερωτηματολογίου απευθυνόμενου στα μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με καίριες ερωτήσεις επί του θέματος, καθώς και πληροφορίες που δόθηκαν από τον Αντιπρόεδρο της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, κ. Δ. Καιρίδη, τα στελέχη του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών και τον Προϊστάμενο της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών, καθηγητή κ. Α. Πλιάκο.

Η μελέτη δομείται ως εξής: Προηγείται μια θεωρητική παρουσίαση των λειτουργιών των εθνικών κοινοβουλίων στην Ένωση (υπό 2). Ακολουθεί η παρουσίαση του ρυθμιστικού πλαισίου συμμετοχής στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση των εθνικών κοινοβουλίων των υπόλοιπων 26 κρατών μελών και του αποχωρήσαντος Ηνωμένου Βασιλείου (υπό 3) και στη συνέχεια παρουσιάζονται το ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο και η εφαρμογή του στην πράξη, με βάση τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου (υπό 4). Προστίθενται μια συγκριτική αποτίμηση των μέσων που διαθέτουν τα εθνικά κοινοβούλια για τη συμμετοχή τους στην ενωσιακή διακυβέρνηση και μια αξιολόγηση των υφιστάμενων τάσεων (υπό 5). Τέλος, διατυπώνονται συμπεράσματα και προτάσεις για την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων, και ιδίως του ελληνικού, στην ενωσιακή διακυβέρνηση και για τη μεταφορά βέλτιστων πρακτικών στο ελληνικό πολιτικό-συνταγματικό πλαίσιο (υπό 6).

2. Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στο ενωσιακό οικοδόμημα

Από την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων μέχρι τη διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως τη γνωρίζουμε σήμερα, έχουν επέλθει θεμελιώδεις αλλαγές τόσο ως προς τους τομείς δράσης της Ένωσης και τις αρμοδιότητές της, όσο και ως προς τον τρόπο λήψης αποφάσεων από τα θεσμικά όργανα αυτής. Κοινό στοιχείο των αναθεωρήσεων των ιδρυτικών συνθηκών είναι αναμφίβολα η συνεχής ενίσχυση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη νομοπαραγωγική διαδικασία, ο οποίος μάλιστα είχε αναβαθμιστεί σημαντικά ήδη από τον Ιούνιο του 1979, οπότε και έλαβαν χώρα η πρώτες άμεσες εκλογές των μελών του. Η Συνθήκη της Λισσαβώνας με τη σειρά της ενίσχυσε ακόμη περισσότερο το ρόλο του συγκεκριμένου οργάνου, αναδεικνύοντας το σε νομοθέτη της Ένωσης, από κοινού με το Συμβούλιο, ενώ προχώρησε για πρώτη φορά στη συμπερίληψη συγκεκριμένων διατάξεων σχετικά με τα εθνικά κοινοβούλια και την ενσωμάτωσή τους στο θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης. Οι προσθήκες αυτές που επήλθαν με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας τόσο ως προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όσο και ως προς τα εθνικά κοινοβούλια, οδήγησαν στο χαρακτηρισμό της ως της «Συνθήκης των Κοινοβουλίων»³.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές και προσθήκες που επέφερε η Συνθήκη της Λισσαβώνας, σκοπός της παρούσας ενότητας είναι να σκιαγραφήσει το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στο μηχανισμό λήψης αποφάσεων και την νομοθετική διαδικασία εντός της Ένωσης. Συγκεκριμένα εντοπίζονται και παρουσιάζονται πέντε διακριτές λειτουργίες των εθνικών κοινοβουλίων στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, οι οποίες συνίστανται στην άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου σε εθνικό επίπεδο, στον έλεγχο τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, στη διασύνδεση και διακοινοβουλευτική συνεργασία με τα εθνικά κοινοβούλια άλλων κρατών μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στη μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο και στην ενημέρωση των πολιτών για τις πολιτικές και το δίκαιο της ΕΕ⁴.

Πριν την παρουσίαση των λειτουργιών αυτών, προηγείται μια σύντομη σκιαγράφηση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στην άσκηση πολιτειακής εξουσίας εντός της Ένωσης και, ιδίως, στο

---

³ D. JANCIC, The game of cards: National parliaments in the EU and the future of the early warning mechanism and the political dialogue, *Common Market Law Review* 2015, 52(4): 939–976, σ. 939.

⁴ Η πενταμερής αυτή διάκριση βασίζεται σε έρευνα της υφιστάμενης βιβλιογραφίας και ιδίως την πρόσφατη προσέγγιση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων, όπως αυτός γίνεται αντιληπτός από τους ίδιους τους εθνικούς βουλευτές, στο άρθρο της L. KINSKI, What role for national parliaments in EU governance? A view by members of parliament, *Journal of European Integration* 2020, DOI: 10.1080/07036337.2020.1817000.

πλαίσιο των διαδικασιών αναθεώρησης των Συνθηκών, προσχώρησης νέων κρατών ή αποχώρησης από την Ένωση και επικύρωσης μικτών διεθνών συμφωνιών.

2.1. Μια παρέκβαση: Τα εθνικά κοινοβούλια και η άσκηση της πολιτειακής εξουσίας στην ΕΕ

Σε πλείονες διατάξεις των Συνθηκών γίνεται αναφορά στην επικύρωση αποφάσεων και πράξεων της Ένωσης σύμφωνα με τους «εθνικούς συνταγματικούς κανόνες» του εκάστοτε κράτους μέλους. Πρόκειται για μια φράση που εμμέσως παραπέμπει στη ψήφιση των ενωσιακών αποφάσεων και πράξεων από τα εθνικά κοινοβούλια και, επομένως, τα σημεία όπου εντοπίζεται η συγκεκριμένη διατύπωση χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στο πλαίσιο εξέτασης του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στο ενωσιακό οικοδόμημα.

Μια τέτοια διάταξη αποτελεί και το άρθρο 48 της ΣΕΕ, το οποίο προβλέπει τις διαδικασίες αναθεώρησης των Συνθηκών. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, προκειμένου να τεθούν σε ισχύ τροποποιήσεις των Συνθηκών που λαμβάνουν χώρα με τη συνήθη ή την απλοποιημένη διαδικασία αναθεώρησης της παραγράφου 6, απαιτείται η επικύρωση τους από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Η επικύρωση αυτή προϋποθέτει, κατά κανόνα, την ψήφιση των τροποποιήσεων από τα εθνικά κοινοβούλια με τη μορφή κυρωτικών νόμων και, στη συνέχεια, την επικύρωσή τους από τον αρχηγό του κράτους.

Αρκετά κράτη μέλη, ωστόσο, έχουν επιλέξει να μεταθέσουν την εξουσία αυτή ψήφισης των κυρωτικών των αναθεωρήσεων νόμων από τα εθνικά κοινοβούλια προς το λαό, μέσω της διενέργειας δημοψηφισμάτων και ιδίως σε περιπτώσεις όπου η αναθεώρηση των Συνθηκών οδηγεί στην εκχώρηση νέων αρμοδιοτήτων στην Ένωση. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν ως προς αυτό η Ιρλανδία, η οποία έχει διεξάγει δημοψήφισμα για την επικύρωση όλων των αναθεωρήσεων των Συνθηκών που έλαβαν χώρα μετά την προσχώρησή της στις Κοινότητες, αλλά και η Δανία, η οποία κατέχει την πρώτη θέση ως προς τον αριθμό των δημοψηφισμάτων που έχουν διεξαχθεί για ζητήματα κοινοτικού-ενωσιακού ενδιαφέροντος⁵. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει, μάλιστα, το δημοψήφισμα που έλαβε χώρα στη Δανία για την επικύρωση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης, η οποία είχε αρχικώς καταψηφιστεί από το Folketing, αλλά υπερψηφίστηκε από το δανικό λαό σε δημοψήφισμα που έλαβε χώρα με πρωτοβουλία της αντιπολίτευσης.

---

⁵ Για μια αναλυτική παρουσίαση της δυνατότητας διεξαγωγής δημοψηφισμάτων από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο αναθεώρησης των Συνθηκών βλ.: D. HODSON / I. MAHER, *The Transformation of EU Treaty Making The Rise of Parliaments, Referendums and Courts since 1950*, Cambridge University Press, 2018, σσ. 133-169.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο της απλοποιημένης διαδικασίας αναθεώρησης των Συνθηκών η οποία αποφασίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και αφορά την αλλαγή του τρόπου λήψης αποφάσεων, είτε μέσω της μετάβασης από τον κανόνα της ομοφωνίας στον κανόνα της ειδικής πλειοψηφίας στο πλαίσιο του Συμβουλίου, είτε μέσω της μετάβασης από τη συνήθη στην ειδική νομοθετική διαδικασία για την υιοθέτηση μιας πράξης, τα εθνικά κοινοβούλια πρέπει να ενημερώνονται σχετικά. Εάν έστω και ένα εκφράσει την αντίθεσή του με τη σχεδιαζόμενη αναθεώρηση εντός της τασσόμενης προθεσμίας έξι μηνών, η σχετικά απόφαση δεν μπορεί να εκδοθεί⁶.

Η συμφωνία προσχώρησης ενός κράτους στην Ένωση, δυνάμει το άρθρο 49 της ΣΕΕ, αποτελεί ένα ακόμα παράδειγμα πράξης που απαιτεί επικύρωση εκ μέρους όλων των συμβαλλομένων κρατών, σύμφωνα τους αντίστοιχους συνταγματικούς τους κανόνες. Κατά κανόνα η επικύρωση των συμφωνιών προσχώρησης λαμβάνει χώρα από τα εθνικά κοινοβούλια χωρίς ιδιαίτερες δυσχέρειες, ενώ και πάλι εντοπίζονται περιπτώσεις κατά τις οποίες η εξουσία επικύρωσης μετατίθεται από το εθνικό κοινοβούλιο στο λαό. Το σύνηθες είναι η διεξαγωγή δημοψηφίσματος στο εσωτερικό του κράτους που πρόκειται να προσχωρήσει στην Ένωση⁷, ωστόσο δεν αποκλείεται η διεξαγωγή δημοψηφίσματος και για την επικύρωση της συμφωνίας προσχώρησης εκ μέρους ενός υφιστάμενου κράτους μέλους. Τέτοιο δημοψήφισμα έλαβε χώρα, για παράδειγμα, στη Γαλλία σχετικά με την προσχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου, της Ιρλανδίας και της Δανίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, ενώ ανησυχίες στο εσωτερικό της χώρας για το ενδεχόμενο προσχώρησης της Τουρκίας στην Ένωση οδήγησαν σε αναθεώρηση του γαλλικού συντάγματος το 2005, με την προσθήκη του άρθρου 88 παρ. 5. Το άρθρο αυτό προέβλεπε την διεξαγωγή δημοψηφίσματος για την επικύρωση της συμφωνίας προσχώρησης ενός κράτους μέλους στην Ένωση, εκτός αν την υπερψήφισαν και τα δύο νομοθετικά σώματα με πλειοψηφία τριών πέμπτων⁸.

Εμπλοκή των εθνικών κοινοβουλίων στην άσκηση πολιτειακής εξουσίας στην Ένωση, εντοπίζεται και στη διαδικασία αποχώρησης από αυτήν, δυνάμει του άρθρου 50 ΣΕΕ. Το πρώτο και μοναδικό μέχρι στιγμής κράτος μέλος που επικαλέστηκε τη συγκεκριμένη διάταξη, και τελικά αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι το Ηνωμένο Βασίλειο. Η συγκεκριμένη απόφαση ελήφθη από τον

⁶ Άρθρο 48 παρ. 7, εδάφιο γ' ΣΕΕ.

⁷ Τέτοιο δημοψήφισμα διεξήχθη, για παράδειγμα από όλα τα κράτη που προσχώρησαν στην Ένωση το 2004, με μοναδική εξαίρεση την Κύπρο.

⁸ Το συγκεκριμένο άρθρο τροποποιήθηκε εκ νέου το 2008 προκειμένου να διευκολυνθεί η προσχώρηση της Κροατίας στην ΕΕ χωρίς τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος.

βρετανικό λαό, μέσω του δημοψηφίσματος της 23^{ης} Ιουνίου 2016, ωστόσο ο ρόλος του βρετανικού κοινοβουλίου στην επικύρωση της συμφωνίας αποχώρησης υπήρξε καθοριστικός. Αν και μια περιγραφή της διαδικασίας επικύρωσης της συμφωνίας αποχώρησης από το βρετανικό κοινοβούλιο⁹ βαίνει πέραν του σκοπού της παρούσας μελέτης, δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι η συμφωνία αποχώρησης καταψηφίστηκε τρεις φορές από το βρετανικό κοινοβούλιο, και μάλιστα με αρκετά μεγάλο ποσοστό, πριν την τελική της υιοθέτηση, οδηγώντας σε έντονες ρήξεις στο εσωτερικό του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης, αλλά και σε παράταση της προθεσμίας αποχώρησης σχεδόν κατά ένα χρόνο¹⁰.

Τέλος, χρήζει αναφοράς η συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στην επικύρωση μικτών διεθνών συμφωνιών, συμφωνιών δηλαδή που συνάπτονται από κοινού από τα κράτη μέλη και την Ένωση σε τομείς στους οποίους η ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν συντρέχουσα αρμοδιότητα. Η μοναδική ρητή αναφορά των Συνθηκών στην επικύρωση των συμφωνιών αυτών σύμφωνα με τους συνταγματικούς κανόνες των κρατών μελών, παραπέμποντας κατ' επέκταση στην ψήφισή τους από τα εθνικά κοινοβούλια, εντοπίζεται σε σχέση με την επικύρωση της συμφωνίας προσχώρησης της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και συγκεκριμένα στο άρθρο 218 παρ. 8 της ΣΛΕΕ. Υπάρχουν, ωστόσο, χαρακτηριστικά παραδείγματα μικτών συμφωνιών που συνάντησαν έντονη αντίσταση κατά την επικύρωσή τους εκ μέρους των κρατών μελών.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Συμφωνία Σύνδεσης της ΕΕ με την Ουκρανία, για την επικύρωση της οποίας διεξήχθη το 2016 δημοψήφισμα στην Ολλανδία, παρά την προηγούμενη υπερψήφιση του σχετικού κυρωτικού νόμου από το ολλανδικό κοινοβούλιο. Το συγκεκριμένο δημοψήφισμα αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση εφαρμογής του νεοεισαχθέντος, τότε, ολλανδικού νόμου σχετικά με τα δημοψηφίσματα, ο οποίος έδινε τη δυνατότητα διεξαγωγής συμβουλευτικού δημοψηφίσματος επί συμφωνιών που έχουν ήδη ψηφιστεί από το ολλανδικό κοινοβούλιο, αλλά δεν έχουν τεθεί ακόμα σε ισχύ, κατόπιν σχετικής αίτησης 300.000 πολιτών¹¹. Παρά τον μη δεσμευτικό χαρακτήρα του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος, η ολλανδική κυβέρνηση θέλησε

---

⁹ Για ένα αναλυτικό χρονολόγιο της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ένωση, βλ. N. WALKER, *Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union*, House of Commons Library, Briefing Paper Number 7960, 6 Ιανουαρίου 2021.

¹⁰ Ενδιαφέρουσα η ανάλυση M. RUSSELL, *Brexit and Parliament: The Anatomy of a Perfect Storm*, *Parliamentary Affairs* 2021, 74(2): 443–463.

¹¹ Ο συγκεκριμένος νόμος έχει, βέβαια, πλέον καταργηθεί. Βλ. σχετικά: T. W. G. van der MEER / C. C. L. WAGENAAR / K. JACOBS, *The rise and fall of the Dutch referendum law (2015–2018): initiation, use, and abolition of the corrective, citizen-initiated, and non-binding referendum*, *Acta Politica* 2020, <https://doi.org/10.1057/s41269-020-00175-3>.

να το λάβει σοβαρά υπόψιν και προς το σκοπό αυτό υιοθετήθηκε κοινή δήλωση των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των 28 κρατών μελών¹², η οποία προσαρτήθηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την Ουκρανία¹³. Μπορεί η συγκεκριμένη συμφωνία τελικά να υιοθετήθηκε και να τέθηκε σε εφαρμογή¹⁴, ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι στην προκειμένη περίπτωση οι εθνικοί συνταγματικοί κανόνες των Κάτω Χωρών οδήγησαν σε «παραμερισμό» του εθνικού κοινοβουλίου, το οποίο είχε ήδη αποφασίσει να επικυρώσει τη συμφωνία.

Ένα δεύτερο ενδιαφέρον παράδειγμα «μετ' εμποδίων» επικύρωσης μικτής συμφωνίας από κράτος μέλος είναι αυτό της επικύρωσης της συνολικής οικονομικής και εμπορικής συμφωνίας ΕΕ-Καναδά (CETA) από το Βέλγιο. Σύμφωνα με τις σχετικές εθνικές προβλέψεις, μια εμπορική συμφωνία όπως η CETA πρέπει να επικυρωθεί και από τα 5 περιφερειακά κοινοβούλια, πριν την επικύρωσή της από το ομοσπονδιακό κοινοβούλιο. Η διπλή αυτή επικύρωση, σε επίπεδο περιφερειών και ομοσπονδίας, δεν επιτεύχθηκε εν προκειμένω, καθώς το κοινοβούλιο στις περιφέρειες της Βαλλονίας καταψήφισε τη CETA, ζητώντας επαρκείς εγγυήσεις σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του αγροτικού τομέα¹⁵. Παρά την τελική ψήφιση της συμφωνίας και την προσωρινή εφαρμογή της από τις 20 Σεπτεμβρίου 2017, η περίπτωση του κοινοβουλίου της Βαλλονίας καταδεικνύει τον βαρύνοντα ρόλο που διαδραματίζουν όχι μόνο τα εθνικά, αλλά και τα περιφερειακά, κοινοβούλια των κρατών μελών στην επικύρωση και εφαρμογή μικτών συμφωνιών.

---

¹² Για περισσότερες λεπτομέρειες, R. A. WESSEL, *The EU Solution to Deal with the Dutch Referendum Result on the EU-Ukraine Association Agreement*, *European Papers* 2016, 1(3): 1305-1309.

¹³ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την Ουκρανία της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2016, διαθέσιμα μέσω: <https://www.consilium.europa.eu/media/24151/15-euco-conclusions-ukraine.pdf>.

¹⁴ Απόφαση (ΕΕ) 2017/1247 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2017, για τη σύναψη εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης της συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ουκρανίας, αφετέρου εκτός των διατάξεων περί της μεταχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών που απασχολούνται νόμιμα ως εργάτες στο έδαφος τρίτου μέρους, ΕΕ L 181 της 12.7.2017, σ. 1 έως 3 και Απόφαση (ΕΕ) 2017/1248 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2017, σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ουκρανίας αφετέρου, όσον αφορά τις διατάξεις που αφορούν τη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που απασχολούνται νόμιμα ως εργαζόμενοι στο έδαφος του άλλου μέρους, ΕΕ L 181 της 12.7.2017, σ. 4 έως 5.

¹⁵ H. VON DER BURCHARD / C. OLIVER, *Walloon revolt against Canada deal torpedoes EU trade policy*, *Politico*, 13 Οκτωβρίου 2016, διαθέσιμο μέσω: <https://www.politico.eu/article/belgian-regional-government-set-to-block-eu-canada-trade-deal/> και M. DE LA BAUME, *Walloon parliament rejects CETA deal*, *Politico*, 14 Οκτωβρίου 2016, διαθέσιμο μέσω: <https://www.politico.eu/article/walloon-parliament-rejects-ceta-deal/>.

2.2. Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στην ενωσιακή διακυβέρνηση

❖ 2.2.1. Εθνικά κοινοβούλια και άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου σε εθνικό επίπεδο

Τα δύο εδάφια του άρθρου 10 παρ. 2 της ΣΕΕ αποτελούν το διπλό έρεισμα της αρχής της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας στην Ένωση: οι πολίτες εκπροσωπούνται αφενός άμεσα από τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τα οποία αναδεικνύονται μέσω άμεσων εκλογών από αυτούς, και αφετέρου έμμεσα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο από τον αρχηγό του κράτους ή της κυβέρνησης και τα μέλη των κυβερνήσεων τα οποία έχουν εκλεγεί σε εθνικό επίπεδο από τους πολίτες. Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων ως προς την έμμεση έκφανση της αντιπροσωπευτικής αρχής εντός της Ένωσης έγκειται στο γεγονός ότι οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων και οι κυβερνήσεις είναι, σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 2 εδάφιο β', δημοκρατικά υπεύθυνοι έναντι των εθνικών τους κοινοβουλίων.

Η σημασία της άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου εκ μέρους των εθνικών κοινοβουλίων απέναντι στις εκλεγμένες από τους πολίτες κυβερνήσεις σχετικά με τις θέσεις που υιοθετούν στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο έχει επισημανθεί τόσο από τη βιβλιογραφία¹⁶ όσο και από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Ενδεικτικά, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε ψήφισμα του τον Απρίλιο του 2014 σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων επισήμανε ότι τα εθνικά κοινοβούλια δεν αποτελούν μεν το τρίτο νομοθετικό σώμα της Ένωσης, είναι ωστόσο τα όργανα στα οποία λογοδοτεί το Συμβούλιο, το δεύτερο ενωσιακό νομοθετικό σώμα¹⁷. Αναγνωρίζοντας ότι ο δημοκρατικός χαρακτήρας του Συμβουλίου ενισχύεται και τα κράτη μέλη εκπροσωπούνται κατά ενιαίο και δημοκρατικό τρόπο στην Ένωση όταν οι απόψεις των εθνικών κοινοβουλίων λαμβάνονται δεόντως υπόψη κατά τη διαμόρφωση της θέσης των κυβερνήσεων, με το ίδιο Ψήφισμα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε τα εθνικά κοινοβούλια να λάβουν περαιτέρω μέτρα προς τη βελτίωση των μηχανισμών καθοδήγησης και ελέγχου των κυβερνήσεων τους, τόσο *ex post*, όσο και *ex ante* και ενθάρρυνε το Συμβούλιο να καταστήσει τις διαβουλεύσεις του επί νομοθετικών πράξεων πιο διαφανείς, ώστε να μειωθεί η ασύμμετρη

¹⁶ Ενδεικτικά, και για μια επισκόπηση με βάση ποσοτικά δεδομένα της άσκησης της συγκριμένης λειτουργίας σε όλα τα τότε κράτη μέλη της Ένωσης βλ. Κ. AUER / Ο. ROZENBERG, / Α. TACEA, To Scrutinise or Not to Scrutinise? Explaining Variation in EU-Related Activities in National Parliaments, *West European Politics* 2015, 38(2): 282–304.

¹⁷ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, Ψήφισμα της 16ης Απριλίου 2014 σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων (2013/2185(INI)), σημείο Η'.

ενημέρωση μεταξύ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, αλλά και να διευκολυνθεί η ουσιαστική λογοδοσία των κυβερνήσεων απέναντι στα εθνικά κοινοβούλια¹⁸.

Η άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου από τα εθνικά κοινοβούλια εμφανίζει αρκετές διαφοροποιήσεις στα 27 κράτη μέλη, ως προς την ένταση και τις συνέπειες της¹⁹, ενώ θα πρέπει να γίνει διαφοροποίηση μεταξύ του ελέγχου που διενεργείται από τα εθνικά κοινοβούλια σε σχέση με τις θέσεις που υιοθετούν αφενός οι αρμόδιοι Υπουργοί στο Συμβούλιο, και αφετέρου οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Μπορεί να γίνει μια αρχική διάκριση ανάμεσα στα κράτη μέλη των οποίων τα εθνικά κοινοβούλια ενημερώνονται σε τακτική βάση για την ημερήσια διάταξη κάθε επερχόμενης συνόδου του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και δίνουν γενικές κατευθύνσεις και οδηγίες στα μέλη της κυβέρνησης ή τον αρχηγό αυτής, και σε αυτά όπου η εν λόγω ενημέρωση και παροχή καθοδηγήσεων λαμβάνει χώρα σε λιγότερο τακτική βάση, κυρίως πριν από διασκέψεις επί θεμάτων που θεωρούνται από το εκάστοτε κράτος μέλος ως πιο σημαντικά.

Διαφοροποίηση εντοπίζεται και ως προς τη δεσμευτικότητα των κατευθύνσεων που δίνονται από τα εθνικά κοινοβούλια. Ακόμα και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι κατευθύνσεις αυτές χαρακτηρίζονται ως νομικά δεσμευτικές για την κυβέρνηση, υφίσταται δυνατότητα παρέκκλισης από αυτές αν το απαιτούν οι συνθήκες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, βέβαια, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση ενημέρωσης του εθνικού κοινοβουλίου και αιτιολόγησης τις παρέκκλισής της από τις δοθείσες κατευθύνσεις της θέσης που τελικά υιοθέτησε. Σε ορισμένα κράτη μέλη, υφίστανται περιπτώσεις κατά τις οποίες οι κατευθύνσεις αυτές είναι δεσμευτικές για την κυβέρνηση και τα μέλη της. Ωστόσο, ακόμη και τότε καταλείπεται ένα περιθώριο εκτίμησης και ευελιξίας κατά τις διαπραγματεύσεις στα θεσμικά όργανα. Μια άλλη πρακτική που εντοπίζεται σε ορισμένα κράτη μέλη αφορά τη διατύπωση «νομοθετικών/κοινοβουλευτικών επιφυλάξεων» εκ μέρους του εθνικού κοινοβουλίου. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο αρμόδιος υπουργός δεσμεύεται να μη διατυπώσει κάποια θέση στο Συμβούλιο, μέχρι το εθνικό κοινοβούλιο να διατυπώσει τη γνώμη του επί τις σχεδιαζόμενης νομοθετικής πράξης.

---

¹⁸ Ό.π. σημεία 4 και 6 αντίστοιχα.

¹⁹ Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τα ισχύοντα σε κάθε κράτος μέλος, αλλά και ο Ηνωμένο Βασίλειο ως πρώην κράτος μέλος, βλ. κατωτέρω υπό 3, καθώς και ένα συγκριτικό πίνακα των πρακτικών των εθνικών κοινοβουλίων υπό 4.

Ως προς τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τον εκάστοτε αρχηγό κράτους ή κυβέρνησης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου εμφανίζει κάποιες ιδιαιτερότητες, οι οποίες συνδέονται με την ίδια τη φύση του οργάνου²⁰. Τα ζητήματα που συζητούνται στις Συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου είναι πολιτικά ευαίσθητα, ενώ η προσοχή που δίνεται από τα μέσα ενημέρωσης στις αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο των συνόδων αυτών θέτει ένα επιπλέον βάρος στους αρχηγούς κρατών/κυβερνήσεων. Επιπλέον, η διαδικαστική φύση των συνόδων του θεσμικού αυτού οργάνου δεν επιτρέπει την άσκηση αποτελεσματικού και συνεκτικού ελέγχου, δεδομένης της μη δημοσιοποίησης της πλειοψηφίας των σχετικών εγγράφων και του μη δημόσιου χαρακτήρα των συζητήσεων.

Κοινά στοιχεία που εντοπίζονται στην πλειοψηφία των κρατών μελών, ως προς την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, είναι η διαμόρφωση μια στενής και προσωπικής σχέσης μεταξύ του αρχηγού κράτους/κυβέρνησης και του εθνικού κοινοβουλίου πριν τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η μετάβαση από τον *ex post* στον *ex ante* έλεγχο, η δημοσιότητα των κοινοβουλευτικών διαδικασιών στο εσωτερικό των κρατών μελών που αφορούν τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, και η ενισχυμένη συνεργασία της εκάστοτε Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές, αναλόγως του αντικειμένου των σχεδιαζόμενων πράξεων²¹.

Επιπλέον, οι διαφοροποιήσεις αυτές που εντοπίζονται μεταξύ του κοινοβουλευτικού ελέγχου που ασκείται από τα εθνικά κοινοβούλια στο πλαίσιο του Συμβουλίου, αφενός, και αυτό του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αφετέρου, οφείλεται κατά βάση στον τρόπο με τον οποίο η τελευταία αναθεώρηση των Συνθηκών ενέταξε τα εθνικά κοινοβούλια στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ένωση. Η ένταξη αυτή λαμβάνει ως κανόνα τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και τον έλεγχο των σχεδίων Κανονισμών οι Οδηγιών, ενώ οι αναθεωρήσεις των εθνικών συνταγματικών κανόνων σχετικά με την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου που έλαβαν χώρα πριν την Αναθεώρηση της Λισσαβώνας σχεδιάστηκαν με γνώμονα τον έλεγχο των θέσεων που υποστηρίζουν οι αρμόδιοι υπουργοί στο πλαίσιο του Συμβουλίου και όχι αυτών που υποστηρίζουν οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

---

²⁰ Βλ. σχετικά: DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS, *Democratic Control in the Member States of the European Council and the Euro zone summits, Study, 2013*, σσ. 16 επ.

²¹ Ο.π. σσ. 10-11.

❖ 2.2.2. Ο έλεγχος τήρησης της αρχής της επικουρικότητας

Μια από τις σημαντικότερες καινοτομίες της Συνθήκης της Λισσαβώνας είναι η εμπλοκή των εθνικών κοινοβουλίων στη νομοπαραγωγική διαδικασία της Ένωσης, ιδίως ως προς τον έλεγχο τήρησης της αρχής της επικουρικότητας²² μέσω του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης. Η διαδικασία του μηχανισμού αυτού προβλέπεται στο 2^ο πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

Σύμφωνα με το μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης, κάθε εθνικό κοινοβούλιο ή κάθε σώμα εθνικού κοινοβουλίου μπορεί, εντός προθεσμίας οκτώ εβδομάδων από την ημερομηνία κοινοποίησης ενός σχεδίου νομοθετικής πράξης, να απευθύνει αιτιολογημένη γνώμη προς τους Προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Στην αιτιολογημένη αυτή γνώμη εκτίθενται οι λόγοι για τους οποίους εκτιμά ότι το υπό εξέταση σχέδιο δεν τηρεί την αρχή της επικουρικότητας²³.

Σε περίπτωση κατά την οποία για το ίδιο σχέδιο απευθύνουν αιτιολογημένη γνώμη εθνικά κοινοβούλια που αντιστοιχούν τουλάχιστον στο ένα τρίτο των ψήφων που μοιράζονται στα εθνικά κοινοβούλια (μία ψήφος ανά σώμα για τα κοινοβούλια με δύο σώματα, δύο ψήφοι για τα κοινοβούλια με ένα σώμα), το σχέδιο πρέπει να επανεξεταστεί (διαδικασία «κίτρινης κάρτας»). Το θεσμικό όργανο το οποίο εξέδωσε το σχέδιο νομοθετικής πράξης διαθέτει σε αυτήν την περίπτωση τις ακόλουθες επιλογές: μπορεί να αποφασίσει να διατηρήσει ή να τροποποιήσει ή να αποσύρει το σχέδιο, αιτιολογώντας την απόφασή του αυτή. Το ελάχιστο όριο των απαιτούμενων ψήφων για τα σχέδια πράξεων που σχετίζονται με την αστυνομική ή τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις είναι χαμηλότερο, και συγκεκριμένα το ένα τέταρτο των ψήφων.

Αν ο αριθμός των αιτιολογημένων γνωμών αντιστοιχεί στην απλή πλειοψηφία των ψήφων που μοιράζονται τα εθνικά κοινοβούλια, εφαρμόζεται η διαδικασία της «πορτοκαλί κάρτας». Σε αυτήν την περίπτωση, αν η Επιτροπή αποφασίσει να διατηρήσει την πρότασή της, το ζήτημα διαβιβάζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, τα οποία αποφαινόμενα σε πρώτη ανάγνωση. Εάν κρίνουν ότι η νομοθετική πρόταση δεν συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας, μπορούν να την απορρίψουν με ποσοστό που αντιστοιχεί στην πλειοψηφία των ψηφισάντων, στο πλαίσιο του

²² Βλ. άρθρα 5 παρ. 3 εδάφιο β' και 12 στοιχείο β' της ΣΕΕ.

²³ Για μια επισκόπηση των αιτιολογημένων γνωμών που εκδόθηκαν από το 2014 έως το 2019, βλ. T. JAROSZYŃSKI, National Parliaments' Scrutiny of the Principle of Subsidiarity: Reasoned Opinions 2014–2019, European Constitutional Law Review 2020, 16(1): 91–119.

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και στην πλειοψηφία του 55% των μελών, στο πλαίσιο του Συμβουλίου.

Μέχρι στιγμής τα απαραίτητα ποσοστά για την ενεργοποίηση του μηχανισμού της κίτρινης κάρτας έχουν επιτευχθεί τρεις φορές, ενώ η διαδικασία της πορτοκαλί κάρτας δεν έχει ενεργοποιηθεί ποτέ.

Η πρώτη φορά που δόθηκε «κίτρινη κάρτα» ήταν το Μάιο του 2012 και αφορούσε την πρόταση Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την άσκηση του δικαιώματος ανάληψης συλλογικής δράσης στο πλαίσιο της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών («Monti II»)²⁴. 12 από τα 40 εθνικά κοινοβούλια/σώματα έκριναν ότι ο προτεινόμενος Κανονισμός δε συνάδει με την αρχή της επικουρικότητας και η Επιτροπή αποφάσισε να αποσύρει την πρόταση, επικαλούμενη ότι η αρχή της επικουρικότητας δεν παραβιάζεται από την πρόταση, και ότι ο λόγος της απόσυρσης είναι η έλλειψη της πολιτικής υποστήριξης προκειμένου να επιτευχθεί η αναγκαία πλειοψηφία για την υιοθέτηση της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο.

Παρά την «επιτυχή», σύμφωνα με τα εθνικά κοινοβούλια²⁵, έκβαση της ενεργοποίησης της διαδικασίας της κίτρινης κάρτας εκ μέρους τους, μια προσεκτικότερη εξέταση του περιεχομένου των αιτιολογημένων γνώμων και του λόγου που επικαλέστηκε η Επιτροπή κατά την απόσυρση της πρότασης δείχνει ότι η εφαρμογή του μηχανισμού στην προκειμένη περίπτωση δεν υπήρξε απόλυτα συνεπής.

Συγκεκριμένα, οι αιτιολογημένες γνώμες των εθνικών κοινοβουλίων περιλαμβάνουν κατά βάση προβληματισμούς σχετικά με το περιεχόμενο, τη νομική βάση και την αναλογικότητα της πρότασης, ενώ απέτυχαν να προσδιορίσουν κάποιο βάσιμο λόγο που να αφορά την παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας²⁶. Οι προβληματισμοί αυτοί που διατυπώθηκαν από τα εθνικά κοινοβούλια, αν και καίριοι, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης²⁷ και του ελέγχου που δύνανται να ασκήσουν τα εθνικά κοινοβούλια. Η απόσυρση, ωστόσο, της πρότασης εκ μέρους της Επιτροπής ενδεχομένως να έχει δημιουργήσει

---

²⁴ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την άσκηση του δικαιώματος ανάληψης συλλογικής δράσης στο πλαίσιο της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, COM(2012) 130.

²⁵ F. FABBRINI / K. GRANAT, "Yellow card but no foul", *The Role of the National Parliaments under the Subsidiarity Protocol and the Commission Proposal for an EU Regulation on the Right to Strike*, *Common Market Law Review* 2013, 50(1): 115–144.

²⁶ Ο.π. σ. 116.

²⁷ Τέτοιοι προβληματισμοί μπορούν να εγερθούν στο πλαίσιο του πολιτικού διαλόγου με την Επιτροπή, της ονομαζόμενης «πρωτοβουλίας Barroso», η οποία ωστόσο δεν οδηγεί σε κάποιο νομικά δεσμευτικό αποτέλεσμα.

στα εθνικά κοινοβούλια την εντύπωση ότι μπορούν και στο μέλλον να χρησιμοποιήσουν λανθασμένα το μηχανισμό της κίτρινης κάρτας, διατυπώνοντας στις αιτιολογημένες γνώμες τους παρατηρήσεις αφορώσες ζητήματα πέραν της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας²⁸.

Τον Οκτώβριο του 2013 δόθηκε η δεύτερη κίτρινη κάρτα από 14 εθνικά κοινοβούλια/σώματα και αφορούσε την πρόταση Κανονισμού σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας²⁹. Η Επιτροπή, αφού εξέτασε τις αιτιολογημένες γνώμες των εθνικών κοινοβουλίων, αποφάσισε να διατηρήσει την πρόταση, με το επιχείρημα ότι η προτεινόμενη πράξη δεν παραβιάζει την αρχή της επικουρικότητας³⁰, τονίζοντας μάλιστα τόσο τον ενωσιακό χαρακτήρα του πεδίου δράσης της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, όσο και την μέχρι στιγμή αναποτελεσματικότητα των κρατών μελών στην δίωξη εγκλημάτων κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης³¹.

Η τρίτη και τελευταία, μέχρι στιγμής, φορά που ενεργοποιήθηκε η συγκεκριμένη διαδικασία, και πάλι από 14 εθνικά κοινοβούλια/σώματα, ήταν το Μάιο του 2016 και αφορούσε πρόταση αναθεώρησης της Οδηγίας για την απόσπαση των εργαζομένων³². Η Επιτροπή υποστήριξε ότι η απόσπαση των εργαζομένων συνιστά, εξ ορισμού, διακρατικό ζήτημα και αποφάσισε να μην αποσύρει την πρότασή της, με δεδομένο ότι, κατά τη γνώμη της, δεν παραβιάζεται η αρχή της επικουρικότητας από αυτή³³.

Μπορεί ο απαιτούμενος αριθμός ψήφων για την ενεργοποίηση του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης να επιτεύχθηκε μόνο τις τρεις φορές που αναφέρθηκαν ανωτέρω, ωστόσο τα εθνικά κοινοβούλια έχουν, από το 2010, απευθύνει ένα σημαντικό αριθμό αιτιολογημένων γνωμών καλλιεργώντας έτσι πρόσφορο έδαφος για στενότερη συνεργασία με τα θεσμικά όργανα και πιο ενεργή εμπλοκή τους στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση. Κάποια είναι πιο ενεργά από τα άλλα,

---

²⁸ F. FABBRINI / K. GRANAT, "Yellow card but no foul", *The Role of the National Parliaments under the Subsidiarity Protocol and the Commission Proposal for an EU Regulation on the Right to Strike*, ό.π. σ. 142.

²⁹ Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, COM/2013/0534 final - 2013/0255 (APP).

³⁰ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα Εθνικά Κοινοβούλια, για την αναθεώρηση της πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας σε ό,τι αφορά την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 2, 27.11.2013, COM(2013) 851 final.

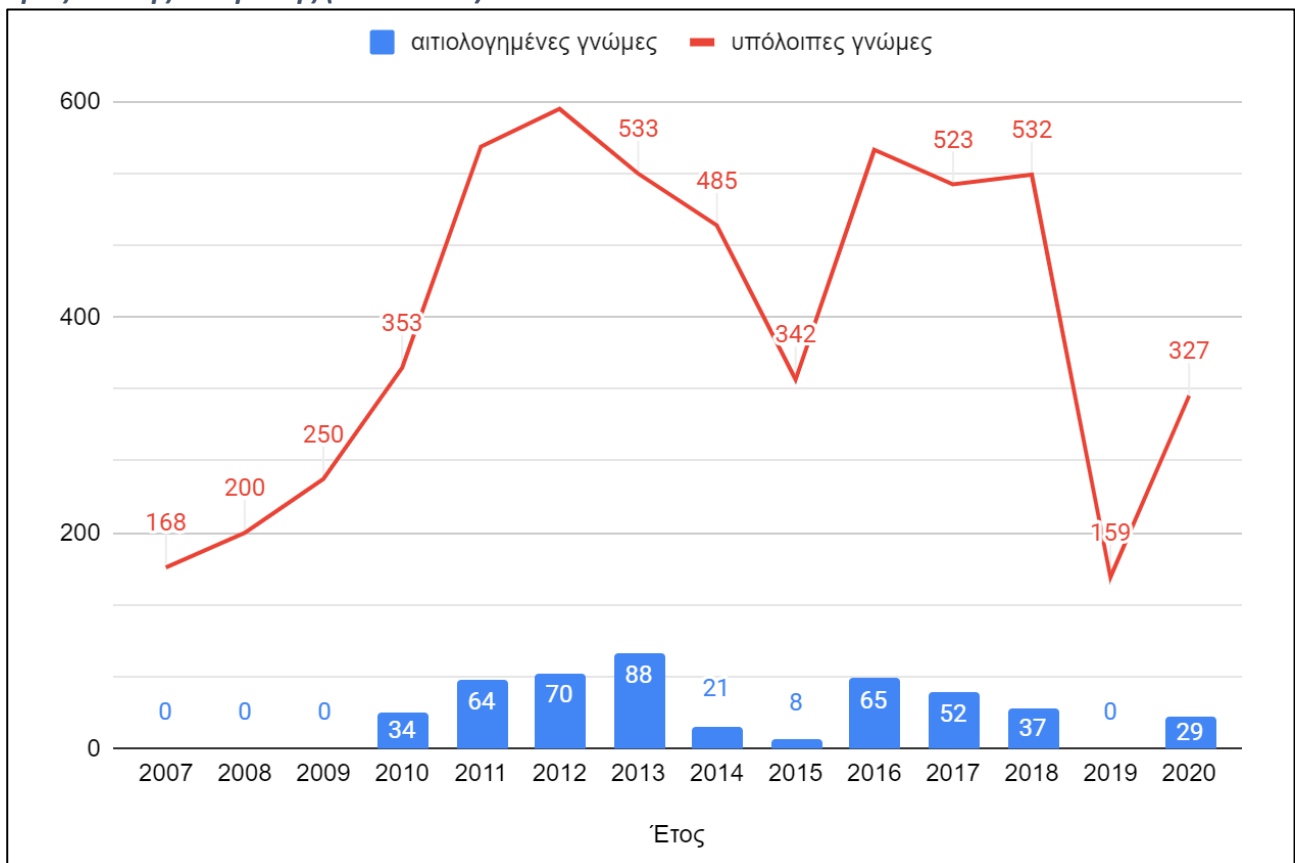
³¹ J. ÖBERG, *National Parliaments and Political Control of EU Competences: A Sufficient Safeguard of Federalism?*, *European Public Law* 2018, 24(4): 695–732, σσ. 710-716.

³² Πρόταση ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, 08.03.2016, COM(2016) 128 final.

³³ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα Εθνικά Κοινοβούλια για την πρόταση οδηγίας όσον αφορά την τροποποίηση της οδηγίας σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων, ως προς την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 2, 20.7.2016, COM(2016) 505 final.

με το σουηδικό Riksdag να κατέχει την πρώτη θέση ως προς τις περισσότερες αιτιολογημένες γνώμες που έχουν εκδοθεί από ένα νομοθετικό σώμα για 5 επί έτη, από τα συνολικά 11 χρόνια λειτουργίας του μηχανισμού³⁴ (2011, 2012, 2013, 2016, 2018). Στα γραφήματα που ακολουθούν παρουσιάζονται τόσο ο συνολικός αριθμός των αιτιολογημένων γνωμών που προέρχονται από όλα τα κράτη μέλη (σε συνδυασμό μάλιστα με το αριθμό των γνωμών επί άλλων εγγράφων και μη νομοθετικών πράξεων της Επιτροπής), αλλά και ο αριθμός των περισσότερων αιτιολογημένων γνωμών που εκδόθηκαν από ένα νομοθετικό σώμα³⁵ ανά έτος και ο συνολικός αριθμός των διαφορετικών σωμάτων που εξέδωσαν αιτιολογημένη γνώμη ανά έτος.

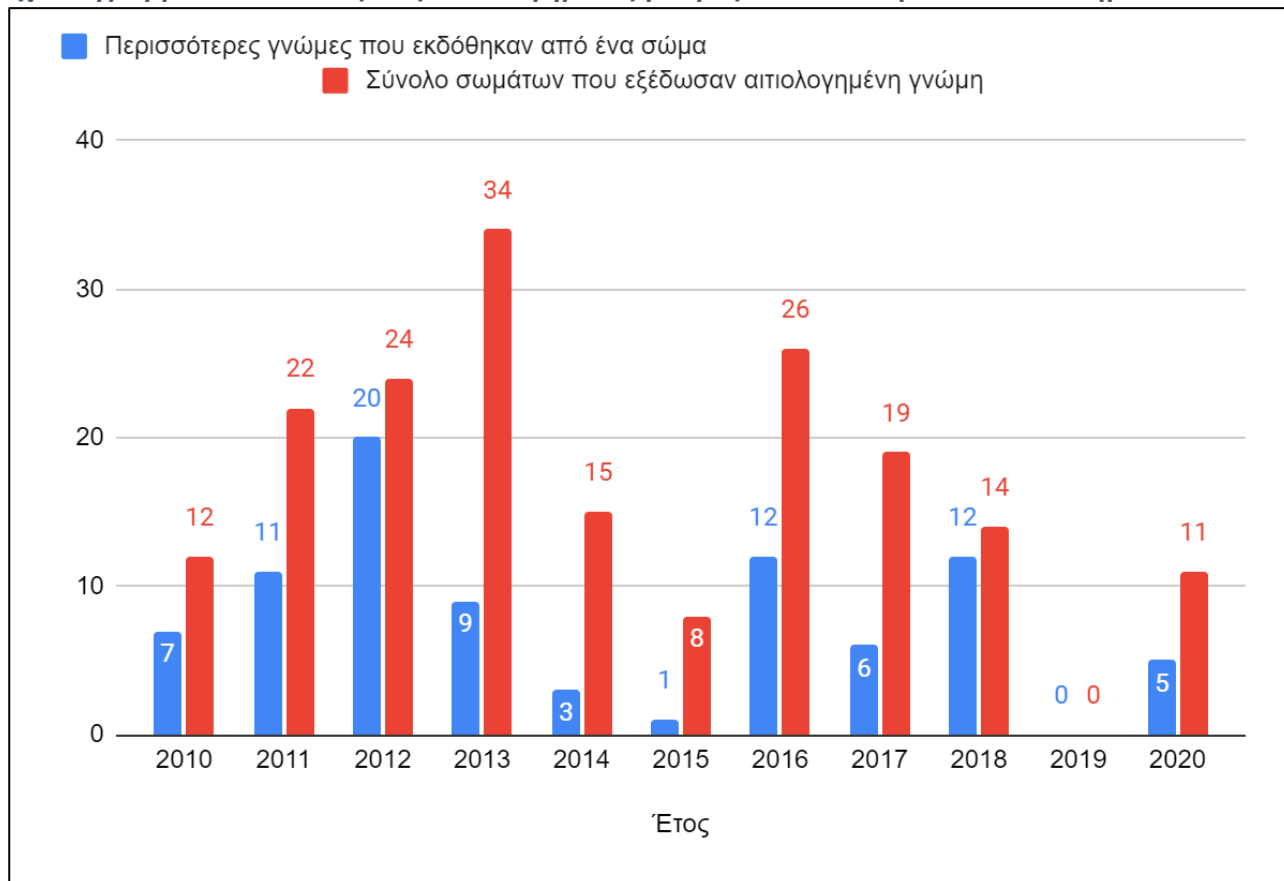
Σχεδιάγραμμα 1 - Αριθμός αιτιολογημένων γνωμών και υπόλοιπων γνωμών επί μη νομοθετικών πράξεων της Επιτροπής (2007-2020)

³⁴ Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται στοιχεία για το διάστημα 2010-2020.

³⁵ Αξιοσημείωτο είναι στο σχετικό διάγραμμα ότι το έτος 2015 οι συνολικά 8 αιτιολογημένες γνώμες προήλθαν από 8 διαφορετικά νομοθετικά σώματα.

Σχεδιάγραμμα 2 - Οι τάσεις στις αιτιολογημένες γνώμες που εκδόθηκαν στο διάστημα 2010-2020

❖ 2.2.3. Η διακοινοβουλευτική συνεργασία

Ο όρος «διακοινοβουλευτική συνεργασία» καταλαμβάνει τόσο τη συνεργασία των εθνικών κοινοβουλίων μεταξύ τους, όσο και τη συνεργασία των εθνικών κοινοβουλίων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και έχει γνωρίσει, ιδίως μετά τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, ιδιαίτερη άνθιση είτε με τη δημιουργία νέων *fora* διακοινοβουλευτικής συνεργασίας, είτε με την τακτικότερη διενέργεια των υφιστάμενων διασκέψεων³⁶. Η συνεργασία αυτή λαμβάνει χώρα εντός της Ένωσης στο πλαίσιο διάφορων διασκέψεων με λιγότερο ή περισσότερο εξειδικευμένη θεματική, οι σημαντικότερες εκ των οποίων παρουσιάζονται συνοπτικά κατωτέρω.

- Διάσκεψη των Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων (COSAC)

Η θέσπιση της COSAC βασίστηκε σε πρόταση του Προέδρου της Γαλλικής Εθνικής Συνέλευσης, Laurent Fabius, την οποία κατέθεσε στο Συνέδριο των Προέδρων των Κοινοβουλίων στη Μαδρίτη, το Μάιο του 1989, με σκοπό την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στη διαδικασία

³⁶ Για μια επισκόπηση σχετικά: D. FROMAGE, Increasing Inter-Parliamentary Cooperation in the European Union: Current Trends and Challenges, *European Public Law* 2016, 22(4): 749–772.

λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο³⁷. Αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά επίσημα με το πρωτόκολλο της Συνθήκης του Άμστερνταμ για το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Διάσκεψη λαμβάνει χώρα 2 φορές το χρόνο, στο κράτος μέλος που κατέχει την κυλιόμενη Προεδρία του Συμβουλίου και συμμετέχουν σε αυτή 6 μέλη από κάθε εθνικό κοινοβούλιο κράτους μέλους, καθώς και 3 μέλη από τα εθνικά κοινοβούλια των υπό ένταξη χωρών, σε ρόλο παρατηρητή. Σύμφωνα με το άρθρο 10 του 1^{ου} πρωτοκόλλου σχετικά με το ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σκοπός της διάσκεψης αυτής είναι η ανταλλαγή πληροφοριών και βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των εθνικών κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενώ στο πλαίσιο της μπορούν επίσης να οργανώνονται διακοινοβουλευτικές διασκέψεις σχετικά με συγκεκριμένα θέματα, και ιδίως για τη συζήτηση θεμάτων κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Οι εισηγήσεις που υιοθετούνται στο τέλος κάθε διάσκεψης δεν είναι νομικά δεσμευτικές για τα εθνικά κοινοβούλια.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επιπλέον οι εξαμηνιαίες εκθέσεις που προετοιμάζονται από το προεδρείο της COSAC και αναλύουν, με τη χρήση ερωτηματολογίου, επίκαιρα ζητήματα από τη σκοπιά των εθνικών κοινοβουλίων, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα και τα αποτελέσματα κάθε συνόδου.

Ο ρόλος της συγκεκριμένης διάσκεψης επισημάνθηκε και από τα μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο, με περισσότερους από τους μισούς να την χαρακτηρίζουν ως απολύτως σημαντική, αλλά και από τον Αντιπρόεδρο αυτής, σύμφωνα με τον οποίο η COSAC δίνει την ευκαιρία στους βουλευτές να εμπλακούν σε διάλογο με τους συναδέλφους τους από άλλα κράτη μέλη και να έρθουν σε επαφή με την πραγματική Ευρώπη.

- Διάσκεψη Προέδρων Επιτροπών Ευρωπαϊκών Υποθέσεων (COSAC Chairpersons)

Η συγκεκριμένη διάσκεψη λαμβάνει χώρα στην αρχή της εξάμηνιας προεδρίας και έχει προπαρασκευαστικό χαρακτήρα για τη διάσκεψη της ολομέλειας της COSAC.

---

³⁷ Λεπτομέρειες για την ιστορία θέσπισης της διάσκεψης αλλά και μια επισκόπηση των ζητημάτων που έχουν συζητηθεί στο πλαίσιο αυτής: COSAC: Historical Development, Prepared by the COSAC Secretariat, November 2012 (ενημερωμένο μέχρι το 2019), διαθέσιμο μέσω: <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/8a8629a871c4426d0171e9df460617cf.do> (τελευταία πρόσβαση 16.06.2021)

- Διάσκεψη ΚΕΠΠΑ/ΚΠΑΑ

Η Διακοινοβουλευτική Διάσκεψη για την ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ έχει ως σκοπό της την ανταλλαγή απόψεων σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, ασφάλειας και άμυνας και την ενίσχυση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Η συζήτηση διεξάγεται σε ελεύθερο πλαίσιο, καθώς δεν έχει αποφασιστικό χαρακτήρα και τα συμπεράσματά της δεν είναι δεσμευτικά για τα κοινοβούλια, ενώ οι τοποθετήσεις των εθνικών αντιπροσώπων έχουν κατά κανόνα ευρωπαϊκό και όχι εθνικό προσανατολισμό. Η βασική θεματολογία της διάσκεψης δομείται με βάση τις προτεραιότητες της κάθε Προεδρίας και τις τρέχουσες διεθνείς εξελίξεις.

- Διακοινοβουλευτική Διάσκεψη για την Σταθερότητα, τον Οικονομικό Συντονισμό και την Διακυβέρνηση στην ΕΕ (SECG)

Η συγκεκριμένη διάσκεψη προβλέπεται από το άρθρο 13 της Συνθήκης για την Σταθερότητα, τον Συντονισμό και την Διακυβέρνηση της ΟΝΕ. Στόχος της είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών Κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε θέματα που προβλέπονται από την εν λόγω Συνθήκη και η διασφάλιση της δημοκρατικής νομιμότητας και λογοδοσίας στις σχετικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ένωσης. Πραγματοποιείται δύο φορές τον χρόνο: κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους στις Βρυξέλλες, οπότε συνδιοργανώνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το κοινοβούλιο της χώρας που κατέχει την κυλιόμενη Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, και κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους στην πρωτεύουσα της χώρας που ασκεί την Προεδρία, οπότε διοργανώνεται μόνο από το κοινοβούλιο της χώρας αυτής.

- Μικτή Ομάδα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου (ΜΟΚΕ) EUROPOL

Η συγκεκριμένη Ομάδα θεσπίστηκε με τη θέση σε ισχύ, το Μάιο του 2017, του νέου κανονισμού σχετικά με τον οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία και την κατάρτιση στον τομέα της επιβολής του νόμου (Ευρωπόλ), κατ' εφαρμογή της απαίτησης που θέτει το άρθρο 88 της ΣΛΕΕ για τον καθορισμό των όρων ελέγχου των δραστηριοτήτων της Ευρωπόλ από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων. Αντικείμενο της πρώτης συνάντησης της Ομάδας ήταν η συζήτηση του κανονισμού λειτουργίας αυτής, ο οποίος τελικώς υιοθετήθηκε στην δεύτερη συνάντησή της, το Φεβρουάριο του 2018, κατά την βουλγαρική προεδρία.

❖ 2.2.4. Η μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο

Η μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο αποτελεί σημαντική λειτουργία των εθνικών κοινοβουλίων, καθώς τους επιτρέπει να προσαρμόσουν, εντός του περιθωρίου διακριτικής

ευχέρειας που τους καταλείπει ο ενωσιακός νομοθέτης, τις υιοθετηθείσες ενωσιακές διατάξεις στα δεδομένα και το οικονομικό, πολιτικό, νομικό και κοινωνικό πλαίσιο του εκάστοτε κράτους μέλους.

Πρέπει, ωστόσο, να ληφθεί υπόψη ότι η μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο συνιστά μια περισσότερο τεχνική διαδικασία που δεν μπορεί να συγκριθεί με τη συνήθη συζήτηση και υιοθέτηση των λοιπών εθνικών νομοθετικών διατάξεων³⁸, ενώ η βαρύτητα της συγκεκριμένης διαδικασίας εξαρτάται και από το βαθμό εναρμόνισης που επιφέρει η μεταφερόμενη Οδηγία. Ιδίως ως προς τις Οδηγίες που επιφέρουν πλήρη εναρμόνιση των υπό ρύθμιση ζητημάτων, τα εθνικά κοινοβούλια δε διαθέτουν κανένα περιθώριο εκτίμησης και οι πράξεις μεταφοράς συνιστούν απλή αντιγραφή των διατάξεων της Οδηγίας. Επιπλέον δεν πρέπει να παραβλεφθούν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η μεταφορά Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο λαμβάνει χώρα με προεδρικά διατάγματα ή υπουργικές αποφάσεις, οπότε και η συμμετοχή του κοινοβουλίου είναι ανύπαρκτη³⁹.

❖ 2.2.5. Η ενημέρωση των πολιτών για τις πολιτικές της Ένωσης

Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων ως συνδετικών κρίκων μεταξύ της Ένωσης και των πολιτών έχει επισημανθεί στη βιβλιογραφία ιδίως κατά την τελευταία πενταετία⁴⁰, ρόλος ο οποίος αναδεικνύεται ακόμη περισσότερο ενόψει της ευρύτερης συζήτησης που εξακολουθεί να γίνεται σχετικά με τη δημοκρατική νομιμοποίηση στην Ένωση.

Η σημασία του ρόλου αυτού της πληροφόρησης των πολιτών σχετικά με τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ένωσης επισημάνθηκε και στα συμπεράσματα της LVI COSAC που έλαβε χώρα το δεύτερο εξάμηνο του 2016 στη Σλοβακία⁴¹, όπου αναδείχθηκε και η ανάγκη αξιοποίησης όλων των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών δικτύων, προκειμένου να εμπλακούν και να ενημερωθούν όσο το δυνατόν περισσότεροι πολίτες για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις.

---

³⁸ N. DÖRRENBÄCHER / E. MASTENBROEK / D. D. TOSHKOV, National Parliaments and Transposition of EU Law: A Matter of Coalition Conflict?, *Journal of Common Market Studies* 2015, 53(5): 1010-1026, σ. 1012.

³⁹ Π. ΜΑΤΖΟΥΦΑΣ, Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στην αρχιτεκτονική των θεσμών της ΕΕ – Οι προτάσεις στο πλαίσιο της συντακτικής συνέλευσης, *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου* 2003, 23(1): 35-57, σ. 51

⁴⁰ Ενδεικτικά: K. AUER / O. EISELE / L. KINSKI, From Constraining to Catalysing Dissensus? The Impact of Political Contestation on Parliamentary Communication in EU Affairs, *Comparative European Politics* 2016, 14(2): 154–176, και K. AUER / O. EISELE / L. KINSKI, What Happens in Parliament Stays in Parliament? Newspaper Coverage of National Parliaments in EU Affairs, *Journal of Common Market Studies* 2018, 56(3):628–645.

⁴¹ PLENARY MEETING OF THE LVI COSAC, 13 – 15 November 2016, Bratislava Contribution of the LVI COSAC, <http://www.cosac.eu/56-slovakia-2016/lvi-cosac-13-15-november-2016-bratislava/h1-9%20Contribution%20of%20the%20LVI%20COSAC%20EN.PDF>

Παράλληλα, ο πληροφοριακός αυτός ρόλος που καλούνται να εκπληρώσουν τα εθνικά κοινοβούλια συνδέεται άμεσα με την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου απέναντι στην κυβέρνηση. Η συζήτηση καίριων θεμάτων και των σχετικών διαπραγματευτικών θέσεων της κυβέρνησης πριν από μια σύνοδο του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις επιτροπές ή την ολομέλεια του εθνικού κοινοβουλίου, ιδίως όταν μεταδίδεται τηλεοπτικά, δύναται να καταστήσει πιο εμφανή και πιο κατανοητή την διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ένωση και να συμβάλει στην καλύτερη πληροφόρηση των πολιτών για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις⁴². Ο ρόλος αυτός δύναται να αποκαταστήσει, επομένως, το «αίσθημα κυριότητας» των πολιτών ως προς τις υποθέσεις της Ένωσης αλλά και το αίσθημα εκπροσώπησής τους στα θεσμικά όργανα της Ένωσης⁴³.

---

⁴² Κ. AUER / Ο. EISELE / L. KINSKI, *What Happens in Parliament Stays in Parliament? Newspaper Coverage of National Parliaments in EU Affairs*, ό.π. σ. 630.

⁴³ *Ibid.*

3. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της συμμετοχής των 26 (+1) εθνικών κοινοβουλίων στην ενωσιακή διακυβέρνηση

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει την εμπλοκή των εθνικών κοινοβουλίων των υπόλοιπων 26 κρατών μελών – στα οποία θα προστεθούν και τα δύο νομοθετικά σώματα του Ηνωμένου Βασιλείου ως πρώην κράτους μέλους της Ένωσης – στην ενωσιακή διακυβέρνηση. Σκοπός της παρουσίασης αυτής είναι να ανιχνευθούν κοινές πρακτικές στα υπόλοιπα κράτη μέλη και να χαρτογραφηθούν οι τάσεις που έχουν διαμορφωθεί εντός της Ένωσης ως προς τον ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. Ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη συγγραφή του παρόντος κεφαλαίου, οι πληροφορίες αντλήθηκαν είτε άμεσα, από τις ιστοσελίδες των εθνικών κοινοβουλίων και τα διαθέσιμα σε αυτές έγγραφα, είτε έμμεσα, από προγενέστερες σχετικές έρευνες και αρθρογραφία.

Κατά την ανάγνωση του κεφαλαίου αυτού θα πρέπει, επίσης, να ληφθούν υπόψη αφενός η ασυμμετρία που εντοπίζεται ως προς τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για το εθνικό κοινοβούλιο κάθε κράτους μέλους, και αφετέρου η δυσκολία που συνδέεται με την αξιολόγηση των διαθέσιμων πληροφοριών, όταν αυτές είναι διαθέσιμες μόνο στη γλώσσα του εκάστοτε κράτους μέλους. Αυτή η διαφοροποίηση ως προς τις διαθέσιμες πληροφορίες εντοπίζεται και σε προγενέστερες σχετικές έρευνες, οι οποίες είτε εστίαζαν σε ορισμένα μόνο κράτη μέλη είτε αφορούσαν το σύνολο των κρατών που ήταν μέλη της Ένωσης κατά το χρόνο εκπόνησής τους και, επομένως, δεν περιλαμβάνουν δεδομένα για τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών που προσχώρησαν σε αυτή με τις μεταγενέστερες διευρύνσεις⁴⁴.

Τα κράτη μέλη ταξινομούνται με αλφαβητική σειρά και στο τέλος προστίθεται το Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ σε περίπτωση ύπαρξης δύο νομοθετικών σωμάτων περιλαμβάνονται πληροφορίες για αμφότερα.

---

⁴⁴ Παρουσιάζει ωστόσο ιδιαίτερο ενδιαφέρον η σύγκριση των προγενέστερων άρθρων και μελετών προκειμένου να ανιχνευθεί η εξέλιξη των μηχανισμών συμμετοχής των εθνικών κοινοβουλίων στην κοινοτική (τότε) διακυβέρνηση. Βλ. ενδεικτικά: Π. ΣΤΑΓΚΟΣ, Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της συμμετοχής στις ευρωπαϊκές Κοινοότητες. Η προοπτική καθιέρωσής του στην Ελλάδα. Σύγχρονα Θέματα, τ. 21, 1984, σ. 35-44, P. BIRKINSHAW / D. ASHIAGBOR, National participation in Community affairs: Democracy, the UK Parliament and the EU, Common Market Law Review 1996, 33(3): 499-529, C. BENGTSON, National Parliaments in European Decision-Making: A Real Prospect or Wishful Thinking?, The Federal Trust Constitutional Online Paper Series No. 29/2003, T. JANS / S. PIEDRAFITA, The Role of National Parliaments in European Decision-Making, EIPASCOPE bulletin 1/2009, σσ. 19-26.

❖ Αυστρία

Το αυστριακό κοινοβούλιο περιλαμβάνει δύο σώματα, το Εθνικό Συμβούλιο (*Nationalrat*) και το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο (*Bundesrat*). Το δικαίωμα του αυστριακού κοινοβουλίου να λαμβάνει μέρος στην νομοθετική διαδικασία της Ένωσης ασκείται κατά κύριο λόγο από την Κύρια Επιτροπή για ζητήματα ΕΕ και την Υπο-Επιτροπή για την ΕΕ του Εθνικού Συμβουλίου, καθώς και από την Επιτροπή για την ΕΕ του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου. Οι τρεις αυτές επιτροπές είναι από κοινού αρμόδιες για τα ζητήματα ενωσιακού δικαίου που αφορούν την υιοθέτηση θέσεων, τον πολιτικό διάλογο και τον έλεγχο της αρχής της επικουρικότητας, ενώ μπορούν να καταθέτουν προτάσεις ή γνώμες επί ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πράξεων προς έγκριση στις ολομέλειες του Εθνικού ή Ομοσπονδιακού Συμβουλίου. Οποιαδήποτε απόφαση για την άσκηση προσφυγής επικουρικότητας επαφίεται από κοινού στις ολομέλειες των δύο σωμάτων, και όχι στις σχετικές επιτροπές. Προκειμένου να είναι σε θέση τα δύο σώματα και οι αρμόδιες επιτροπές τους να ασκούν τα δικαιώματά τους σε επίπεδο Ένωσης, εισήχθησαν για πρώτη φορά το 2011⁴⁵, και στη συνέχεια τροποποιήθηκαν το 2014⁴⁶, ειδικοί νομοθετικοί κανόνες σχετικά με την υποχρέωση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης να διαβιβάζει εγκαίρως τα προσχέδια νομοθετικών πράξεων και τα ενωσιακά έγγραφα στο Κοινοβούλιο.

Ως προς το *Εθνικό Συμβούλιο*, η Κύρια Επιτροπή για ζητήματα της ΕΕ απαρτίζεται από 23 μέλη, προεδρεύεται από τον Πρόεδρο του Εθνικού Συμβουλίου και έχει την αρμοδιότητα να εξετάζει ζητήματα αναθεώρησης των Συνθηκών, προσχώρησης νέων κρατών και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπούν την Αυστρία μπορούν να λάβουν μέρος στις συνεδριάσεις της επιτροπής, προκειμένου να ενημερώσουν τα μέλη της για τις διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η επιτροπή υιοθετεί κατά πλειοψηφία γνώμες που καθορίζουν τη διαπραγματευτική στάση της Αυστρίας στα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Αυτές μπορεί σε σπάνιες περιπτώσεις να είναι δεσμευτικές για τα μέλη της κυβέρνησης, από τις οποίες επιτρέπεται παρέκκλιση μόνο υπό αυστηρώς ορισμένες περιπτώσεις και αφού προηγηθεί διαβούλευση με τις επιτροπές και των δύο σωμάτων. Ωστόσο, ακόμα και στις περιπτώσεις που δίνονται δεσμευτικές οδηγίες σχετικά με τις

---

⁴⁵ Federal Act on Information in EU Matters (EU Information Act), Federal Law Gazette No. 113/2011, τα περιεχόμενα του οποίου είναι διαθέσιμα στο https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/RGES/EU_Information_Act/.

⁴⁶ Federal Act on the Information Rules of the National Council and the Federal Council (Information Rules Act), Federal Law Gazette I No. 102/2014, τα περιεχόμενα του οποίου είναι διαθέσιμα στο <https://www.parlament.gv.at/ENGL/PERK/RGES/InfOG/>.

θέσεις της Αυστρίας στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο, οι αρμόδιοι εκπρόσωποι του κράτους διαθέτουν ένα περιθώριο εκτίμησης, δεδομένης της ευελιξίας που απαιτείται κατά τις διαπραγματεύσεις στα θεσμικά αυτά όργανα. Για το λόγο αυτό, η αρμόδια επιτροπή τείνει να απευθύνει γενικές συστάσεις και όχι αυστηρές και απαρέγκλιτες θέσεις που πρέπει να υιοθετηθούν αυτούσιες.

Το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο διαθέτει Επιτροπή για την ΕΕ, η οποία απαρτίζεται από 13 μέλη και είναι αρμόδια για την υιοθέτηση γνώμων για τις ενωσιακές δράσεις και πράξεις. Τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπούν την Αυστρία μπορούν να λάβουν και εδώ μέρος με συμβουλευτικό ρόλο, ενώ το ίδιο δικαίωμα έχουν και όλα τα μέλη του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου. Η επιτροπή του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου μπορεί να απευθύνει και αυτή κατευθύνσεις και οδηγίες διαπραγμάτευσης σε σχέση με τις προβλεπόμενες πράξεις της Ένωσης προς τους εκπροσώπους της Αυστρίας στα θεσμικά όργανα, οι οποίες είναι δεσμευτικές στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η νομοθετική πράξη που θα υιοθετηθεί σε επίπεδο Ένωσης θα πρέπει να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο με ομοσπονδιακό νόμο, μετά από σχετική έγκριση του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου.

❖ Βέλγιο

Το Βέλγιο διαθέτει ομοσπονδιακό κοινοβούλιο το οποίο αποτελείται από δύο σώματα, τη Βουλή των Αντιπροσώπων (*Chambre des représentants – Kamer van volksvertegenwoordigers*) και τη Γερουσία (*Sénat – Senaat*).

Η Βουλή των Αντιπροσώπων διαθέτει Συμβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία συστάθηκε το 1985 και απαρτίζεται από 10 μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων και 10 Βέλγους Ευρωβουλευτές. Τα μέλη της επιτροπής αυτής συμμετέχουν και στην Ομοσπονδιακή Συμβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία εκπροσωπεί το Βελγικό Κοινοβούλιο στις διασκέψεις της COSAC. Η Βουλή των Αντιπροσώπων διαθέτει Ειδική Ομάδα για την Ανάλυση των εγγράφων της ΕΕ, η οποία συντάσσει φάκελο πληροφοριών για τα ενωσιακά έγγραφα που εμφανίζουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το Βέλγιο. Η επιλογή των θεμάτων γίνεται από τη Συνέλευση των Προέδρων της Βουλής και βασίζεται στο πρόγραμμα εργασιών που ανακοινώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σε περιπτώσεις σχεδίων νομοθετικών πράξεων, ο φάκελος που ετοιμάζει η Ειδική Ομάδα περιλαμβάνει και ένα προσχέδιο γνώμης για την αρχή της επικουρικότητας. Ο φάκελος κατατίθεται στη συνέχεια σε όλες τις αρμόδιες κοινοβουλευτικές επιτροπές αναλόγως του θέματος, ενώ η απόφαση για την υιοθέτηση γνώμης μπορεί να ληφθεί από μία εξ αυτών. Αν,

ωστόσο, τουλάχιστον το 1/3 των μελών μιας από τις αρμόδιες επιτροπές το κρίνει απαραίτητο, το ζήτημα παραπέμπεται στην ολομέλεια της Βουλής.

Ως προς το ρόλο της *Γερουσίας* στα ενωσιακά θέματα, 10 μέλη της συμπληρώνουν τη σύνθεση της Ομοσπονδιακής Συμβουλευτικής Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, από κοινού με τα μέλη της Βουλής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Όλες οι προτάσεις νομοθετικών πράξεων της Ένωσης αποστέλλονται στη Γερουσία και στη συνέχεια στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Από τα έγγραφα αυτά, οι επιτροπές της Γερουσίας συζητούν και αποφασίζουν επί συγκεκριμένων εγγράφων τα οποία έχουν επιλεγεί από τον Πρόεδρο των εκπροσώπων της Γερουσίας στη Ομοσπονδιακή Συμβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, κατόπιν πρότασης του Τμήματος Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Γερουσίας. Η αποστολή των επιλεγμένων εγγράφων στις αρμόδιες επιτροπές της Γερουσίας συνοδεύεται από τη γνωμοδότηση της Νομικής Υπηρεσίας του σώματος σχετικά με το αν η σχεδιαζόμενη πράξη εμπίπτει στις ομοσπονδιακές αρμοδιότητες, ενώ τυχόν απόφαση για την υιοθέτηση αιτιολογημένης γνώμης, σε περίπτωση που ανακύπτει ζήτημα επικουρικότητας, επαφίεται στην ολομέλεια της Γερουσίας.

❖ *Βουλγαρία*

Η Βουλγαρική Εθνική Συνέλευση (*National Assembly of the Republic of Bulgaria*) διαθέτει επιτροπή αρμόδια για ευρωπαϊκές υποθέσεις, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 17 του Κανονισμού Οργάνωσης και Λειτουργίας της Εθνικής Συνέλευσης και κατονομάζεται ως Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Επίβλεψης Ευρωπαϊκών Πόρων. Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, η επιτροπή αυτή ενημερώνει την Εθνική Συνέλευση σχετικά με τις πράξεις που υιοθετούνται από τους ενωσιακούς θεσμούς, αλλά και σχετικά με την τήρηση εκ μέρους του υπουργικού συμβουλίου της υποχρέωσής του να διασφαλίζει δημόσια ενημέρωση και πρόσβαση στις πληροφορίες σχετικά με την κατάρτιση και υιοθέτηση των πράξεων της Ένωσης. Η άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου και η επιτήρηση των ευρωπαϊκών υποθέσεων ρυθμίζεται πιο αναλυτικά από το Κεφάλαιο 11 του Κανονισμού της Εθνικής Συνέλευσης, το οποίο προβλέπει μεταξύ άλλων ότι η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων μπορεί είτε με δική της πρωτοβουλία, είτε μετά από πρόταση μιας από τις διαρκείς επιτροπές να επιβάλλει κοινοβουλευτική επιφύλαξη σε σχέση με μια πράξη που περιλαμβάνεται στο ετήσιο πρόγραμμα εργασιών της Επιτροπής. Η επιφύλαξη αυτή υποχρεώνει την κυβέρνηση να μην εκφράσει γνώμη εκ μέρους της Βουλγαρίας επί του σχετικού προσχεδίου ενώπιον του Συμβουλίου, μέχρι η Εθνική Συνέλευση να εκδώσει απόφαση επί του περιεχομένου αυτής. Σε περίπτωση που η Εθνική Συνέλευση καθυστερήσει την έκδοση της απόφαση της, η επιφύλαξη παύει να ισχύει μετά

την τρίτη προπαρασκευαστική συνάντηση του Συμβουλίου που λαμβάνει χώρα για τη συζήτηση της συγκεκριμένης πράξης. Επιπλέον, το άρθρο 126 του Κανονισμού προβλέπει ότι η Εθνική Συνέλευση μπορεί να συνεδριάσει με σκοπό να πληροφορηθεί τη θέση που θα υποστηρίξει ο πρωθυπουργός στις επερχόμενες συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Επιπλέον, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που εκπροσωπούν τη Βουλγαρία μπορούν να παρίστανται με δικαίωμα συμβουλευτικής ψήφου στις συνελεύσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών.

❖ Γαλλία

Το γαλλικό κοινοβούλιο αποτελείται από δύο σώματα, την Εθνική Συνέλευση (*Assemblée nationale*) και τη Γερουσία (*Sénat*). Επιπλέον, η υποχρέωση της κυβέρνησης να κοινοποιεί στα δύο σώματα τα προσχέδια νομοθετικών πράξεων της Ένωσης, καθώς και άλλα προσχέδια ή προτάσεις για πράξεις της Ένωσης αμέσως μόλις κοινοποιούνται στο Συμβούλιο είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη στο άρθρο 88-4 του γαλλικού συντάγματος. Μάλιστα, η εν λόγω υποχρέωση ενημέρωσης του γαλλικού κοινοβουλίου κατοχυρώθηκε στο γαλλικό σύνταγμα την περίοδο θέσης σε εφαρμογή της Συνθήκης της Λισσαβώνας, ενώ και οι προηγούμενες αναθεωρήσεις των Συνθηκών επέφεραν συστηματοποίηση ως προς την κοινοποίηση ενωσιακών εγγράφων προς το κοινοβούλιο⁴⁷.

Η Γερουσία έχει την αρμοδιότητα να υιοθετήσει ψηφίσματα επί ενωσιακών προσχεδίων πράξεων, προτάσεων και κειμένων που της κοινοποιεί η κυβέρνηση και έχει εναποθέσει την εν λόγω ευθύνη στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Η επιτροπή αυτή αποτελείται από 41 γερουσιαστές, οι οποίοι μάλιστα είναι μέλη και μιας από τις υπόλοιπες επτά κύριες κοινοβουλευτικές επιτροπές. Εκτός από την εποπτεία των προτάσεων και εγγράφων αυτών, η επιτροπή είναι υπεύθυνη και για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

Επιπλέον, από το 1998 η Γερουσία έχει συστήσει μια μόνιμη διοικητική μονάδα στις Βρυξέλλες με σκοπό την άμεση επικοινωνία με τα θεσμικά όργανα. Σκοπός της μονάδας αυτής είναι, επιπλέον, η πληροφόρηση των γερουσιαστών, με σκοπό την ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής διάστασης στη δράση τους, αλλά και η παροχή των πληροφοριών και δεδομένων που απαιτούνται για την άμεση ανταπόκρισή τους για πρωτοβουλίες που λαμβάνουν χώρα σε ενωσιακό επίπεδο.

---

⁴⁷ Βλ. σχετικά, DYEYRE A., *The French Parliament and European Integration*, *European Public Law*, 2012, 18(3): 527–548, σσ. 536-538.

Η διαδικασία για τον έλεγχο της αρχής της επικουρικότητας από τη Γερουσία είναι η ακόλουθη: Κάθε γερουσιαστής δύναται να καταθέσει προσχέδιο αιτιολογημένης γνώμης ως προς την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία επίσης δικαιούται να υιοθετήσει τέτοιο προσχέδιο με δική της πρωτοβουλία, μετά από εξέταση των κειμένων που της κοινοποιούνται. Το προσχέδιο αιτιολογημένης γνώμης προωθείται στη συνέχεια στην αρμόδια επιτροπή αναλόγως του θέματος της σχεδιαζόμενης πράξης και λαμβάνεται απόφαση από αυτή εκ μέρους όλης της Γερουσίας. Σε κάθε στάδιο της διαδικασίας μπορούν οι αρχηγοί των πολιτικών κομμάτων να ζητήσουν την παραπομπή του προσχεδίου στην ολομέλεια της Γερουσίας προκειμένου να ληφθεί η τελική απόφαση από αυτή.

Η συμμετοχή της Γαλλικής *Εθνικής Συνέλευσης* στα ευρωπαϊκά θέματα έχει ενδυναμωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια και επαφίεται στη δράση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων αυτής, η οποία αποτελείται από 48 βουλευτές. Η αρμοδιότητά της να απευθύνει αιτιολογημένες γνώμες σχετικά με την αρχή της επικουρικότητας στην Επιτροπή θεμελιώνεται στο άρθρο 88-6 του Γαλλικού Συντάγματος. Επιπλέον, μπορεί να καλεί σε ακρόαση τους υπουργούς που εκπροσωπούν τη Γαλλία πριν από κάθε σημαντική σύνοδο του Συμβουλίου, ενώ ο υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων οφείλει να δίνει αναφορά στην επιτροπή μετά από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η Εθνική Συνέλευση μάλιστα έχει δείξει στο παρελθόν, με αφορμή συγκεκριμένες προτάσεις νομοθετικών πράξεων, ότι μπορεί όχι μόνο να αναλάβει έναν εποπτικό ρόλο απέναντι στην εθνική κυβέρνηση, αλλά να αποτελέσει καίριο κομμάτι της διαδικασίας λήψης αποφάσεων εντός της Ένωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε ο έλεγχος της πρότασης Οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά, κατά τον οποίο το συγκεκριμένο νομοθετικό σώμα εξέδωσε μια σειρά ψηφισμάτων επισημαίνοντας τις αντιρρήσεις της με την προτεινόμενη Οδηγία, τόσο ως προς την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας όσο και ως προς την ουσία της. Για τον εν λόγω μάλιστα αξιοποίησε όχι μόνο τις παρεχόμενες από την κυβέρνηση πληροφορίες, αλλά ανέπτυξε στενές επαφές με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τους Γάλλους ευρωβουλευτές⁴⁸.

---

⁴⁸ D. JANCIC, *The French Parliament: A European Scrutineer or National Actor?*, *European Public Law* 2013, 19(1): 129–160, σσ. 136-143.

❖ Γερμανία

Το νομοθετικό σώμα της Γερμανίας αποτελείται από το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο (*Bundestag*) και το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο (*Bundesrat*).

Το κεντρικό όργανο για τη συμμετοχή του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου στις ευρωπαϊκές υποθέσεις είναι η Επιτροπή για τα Ζητήματα της ΕΕ, η οποία θεσπίζεται από το γερμανικό Θεμελιώδη Νόμο και απαρτίζεται από 39 μέλη. Η συγκεκριμένη επιτροπή ασχολείται με όλα τα ζητήματα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, συμπεριλαμβανομένων των αναθεωρήσεων των συνθηκών και την προσχώρηση νέων κρατών, ενώ τα μέλη της προέρχονται τόσο από το Κοινοβούλιο όσο και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το δικαίωμα του Κοινοβουλίου να απευθύνει γνώμες και κατευθύνσεις προς τη γερμανική κυβέρνηση κατοχυρώνεται στο άρθρο 23 παρ. 2 και 3 του Θεμελιώδους Νόμου, το οποίο προβλέπει ότι στις περιπτώσεις κατά τις οποίες το Κοινοβούλιο ασκεί το συγκεκριμένο δικαίωμα, η κυβέρνηση οφείλει να βασιστεί στη γνώμη του Κοινοβουλίου για τη διαμόρφωση της διαπραγματευτικής της θέσης. Σε περίπτωση κατά την οποία τα συμφέροντα που εξέφρασε το Κοινοβούλιο στη γνώμη του δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν, η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση οφείλει να επικαλεστεί ενώπιον του θεσμικού οργάνου την υποχρέωση του να εξασφαλίσει την έγκριση του Κοινοβουλίου. Στην πράξη, οφείλει να ενημερώσει αμέσως το Κοινοβούλιο για την ανάγκη παρέκκλισης από τη γνώμη και τις κατευθύνσεις που έχουν δοθεί και να επιδιώξει να έρθει σε συμφωνία με αυτό σχετικά με τη θέση που πρέπει να υποστηριχθεί, προτού ληφθεί η τελική απόφαση στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Αν υπάρχουν σημαντικοί λόγοι, η κυβέρνηση μπορεί να παρεκκλίνει από τη γνώμη του Κοινοβουλίου, οφείλει ωστόσο να το ενημερώσει γραπτώς και χωρίς καθυστέρηση για την απόφαση που υιοθετήθηκε τελικώς.

Επιπλέον, στις 4 Ιουλίου 2013 υιοθετήθηκε ο Νόμος για τη Συνεργασία μεταξύ της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης και του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου για Ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο οποίος περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την υποχρέωση ενημέρωσης του Κοινοβουλίου για τα ευρωπαϊκά θέματα. Επίσης προβλέπει ότι πριν από τις Συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τις Συνόδους Κορυφής της Ευρωζώνης και τις Συνόδους Eurogroup, η κυβέρνηση οφείλει να ενημερώνει το Κοινοβούλιο για κάθε θέμα συζήτησης, τόσο γραπτώς όσο και προφορικώς, και να υποδεικνύει τα κύρια στοιχεία των υπό συζήτηση θεμάτων και τη διαπραγματευτική γραμμή που θα υιοθετηθεί. Υποχρέωση γραπτής και προφορικής ενημέρωσης υφίσταται και μετά το τέλος των λόγω Συνόδων σχετικά με το αποτέλεσμα τους.

Σε ό,τι αφορά το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο, αυτό διαθέτει δύο όργανα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, και συγκεκριμένα την Επιτροπή για τα Ζητήματα Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Η πρώτη έχει μακρά πορεία στο Ομοσπονδιακό Συμβούλιο, καθώς θεσπίστηκε ήδη από 1957 ως ειδική επιτροπή για την κοινή αγορά και την ζώνη ελεύθερου εμπορίου και στη συνέχεια απέκτησε μόνιμο χαρακτήρα και μετονομάστηκε. Μάλιστα, αποτέλεσε την πρώτη επιτροπή εθνικού κοινοβουλίου αποκλειστικά αφιερωμένη σε ζητήματα κοινοτικού δικαίου. Η επιτροπή αυτή είναι πλέον αρμόδια για την εξέταση των εγγράφων που κοινοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο και εμφανίζουν ενδιαφέρον για τα ομόσπονδα κρατίδια. Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων είναι αρμόδια για ζητήματα που απαιτούν άμεση δράση και λήψη επείγουσων αποφάσεων με εμπιστευτικό πολλές φορές χαρακτήρα. Εξαιτίας ακριβώς του επείγοντος χαρακτήρα των ζητημάτων με τα οποία ασχολείται η εν λόγω επιτροπή, οι αποφάσεις που υιοθετεί εκλαμβάνονται ως αποφάσεις της ολομέλειας του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου.

❖ Δανία

Το Κοινοβούλιο της Δανίας (*Folketing*) αποτελείται από ένα σώμα και διαθέτει Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων απαρτιζόμενη από 17 μέλη, οι εργασίες της οποίας είναι δημόσιες και μεταδίδονται τηλεοπτικά. Εξαιτίας της μακράς ιστορίας της Δανίας ως προς την ύπαρξη κυβερνήσεων μειονοτήτων, ο ρόλος της επιτροπής αυτής έγκειται στο συντονισμό και την έγκριση των διαπραγματευτικών θέσεων που υποστηρίζονται από τους αρμόδιους Υπουργούς. Μάλιστα, αν δεν ληφθεί απόφαση δια πλειοψηφίας εντός της επιτροπής, ο αρμόδιος Υπουργός δε δύναται να υπερψηφίσει αποφάσεις εντός του Συμβουλίου. Στην πράξη υφίστανται αρκετές διαδικασίες άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου από την επιτροπή, η οποίες βασίζονται στην υποβολή αναφορών. Η συνήθης διαδικασία λαμβάνει χώρα κάθε Παρασκευή και περιλαμβάνει την προφορική παρουσίαση εκ μέρους των αρμόδιων Υπουργών των ζητημάτων που θα συζητηθούν την επόμενη εβδομάδα στις συνελεύσεις του Συμβουλίου και θεωρούνται βαρύνουσας σημασίας. Η παρουσίαση του αρμόδιου Υπουργού περιλαμβάνει και τις θέσεις που αυτός θα υποστηρίξει, ενώ σε περιπτώσεις ιδιαίτερως σημαντικών ζητημάτων η επιτροπή δίνει συγκεκριμένες κατευθύνσεις και εντολή ως προς τη στάση που θα πρέπει να υιοθετηθεί. Μετά την παρουσίαση του Υπουργού, η επιτροπή μπορεί να του απευθύνει ερωτήσεις στις οποίες αυτός καλείται να απαντήσει και, στο τέλος, οι εργασίες της επιτροπής αποτυπώνονται σε μορφή συμπερασμάτων.

Η επιτροπή είναι επίσης αρμόδια να απευθύνει αιτιολογημένες γνώμες σχετικά με την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, αλλά και να ελέγχει τον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση χειρίζεται τις υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁹.

❖ *Εσθονία*

Η συμμετοχή του εσθονικού κοινοβουλίου (*Riigikogu*) στα ενωσιακά ζητήματα λαμβάνει χώρα και συντονίζεται κατά βάση από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων αλλά και από την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων για ζητήματα αφορώντα την ΚΕΠΠΑ. Οι δύο αυτές επιτροπές, σε συνεργασία με τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές και ανάλογα με τη σφαίρα αρμοδιότητας της κάθε μίας, διαμορφώνουν τις θέσεις της Εσθονίας σχετικά με τα προσχέδια νομοθετικών πράξεων και εκδίδουν γνώμες επί των ενωσιακών ζητημάτων γενικότερα.

Η εσθονική κυβέρνηση προωθεί τα έγγραφα και τα προσχέδια πράξεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην προεδρεία του κοινοβουλίου, η οποία με τη σειρά της ορίζει μια ή περισσότερες κοινοβουλευτικές επιτροπές ως αρμόδιες να απευθύνουν τη γνώμη τους στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή την Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων για ζητήματα ΚΕΠΠΑ. Μία από αυτές τις επιτροπές, ανάλογα με το εκάστοτε θέμα, θα εξετάσει τη γνώμη που έχει υποβληθεί σε αυτή και θα διαμορφώσει τη θέση του εσθονικού κοινοβουλίου λαμβάνοντας υπόψη τόσο το γενικότερο ευρωπαϊκό πλαίσιο όσο και τις προτεραιότητες της Εσθονίας στην πολιτική της Ένωσης.

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων παρακολουθεί επίσης τις εργασίες του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο εκάστοτε υπουργός ενημερώνει την επιτροπή για τα ζητήματα που θα συζητηθούν ενώπιον του Συμβουλίου και λαμβάνει κατευθύνσεις για τις θέσεις που θα υποστηρίξει σε αυτό. Ως προς τις συνελεύσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, είναι υποχρέωση του πρωθυπουργού να συναντηθεί με την επιτροπή πριν από αυτές. Οι θέσεις που υιοθετούνται από την επιτροπή είναι δεσμευτικές για την κυβέρνηση και σε περίπτωση που δεν μπορέσει να τις ακολουθήσει οφείλει να αιτιολογήσει επαρκώς αυτή του την απόφαση ενώπιον της επιτροπής.

❖ *Ιρλανδία*

Η Επιτροπή για τα Ζητήματα Ευρωπαϊκής Ένωσης της ιρλανδικής Βουλής των Αντιπροσώπων (*House of Oireachtas*) διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στη συμμετοχή της Ιρλανδίας στην Ευρωπαϊκή

---

⁴⁹ Το Folketing έχει εκδώσει ένα πολύ αναλυτικό εγχειρίδιο σχετικά με τις αρμοδιότητες και της διαδικασίες ενώπιον της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων: The Folketing's European Affairs Committee booklet, 2019, διαθέσιμο μέσω: https://www.eu.dk/-/media/sites/euobeta/billeder/english/euo_brochure_europaudvalg_gb_web.ashx.

Ένωση. Παρακολουθεί τις τελευταίες εξελίξεις, ελέγχει την ενωσιακή νομοθεσία ως προς την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας και ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο στην κυβέρνηση σχετικά με την υποστήριξη των συμφερόντων του κράτους στην Ένωση.

❖ *Ισπανία*

Το νομοθετικό σώμα της Ισπανίας (*Cortes Generales*) διαθέτει δύο σώματα, τη Βουλή των Αντιπροσώπων και τη Γερουσία. Μέλη από τα δύο αυτά σώματα απαρτίζουν την Μεικτή Επιτροπή για τα ζητήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είναι αρμόδια για την ανάμειξη του ισπανικού κοινοβουλίου στη διαμόρφωση και τον έλεγχο των νομοθετικών πράξεων της Ένωσης ως προς την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και για τη διασφάλιση της πλήρους ενημέρωσης του νομοθετικού σώματος για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις.

❖ *Ιταλία*

Το ιταλικό κοινοβούλιο αποτελείται από δύο σώματα, τη Γερουσία (*Senato della repubblica*) και τη Βουλή των Αντιπροσώπων (*Camera dei deputati*). Οι σχέσεις μεταξύ του Κοινοβουλίου και της κυβέρνησης ρυθμίζονται από το νόμο 234/2012 ο οποίος αφορά και τα δύο σώματα και περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την ενημέρωσή τους για τις υποθέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πέραν της υποχρέωσης κοινοποίησης πληροφοριών και εγγράφων (άρθρο 3), το άρθρο 4 του νόμου αυτού προβλέπει την υποχρέωση της κυβέρνησης να ενημερώνει το κοινοβούλιο πριν από τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου για τα θέματα που θα συζητηθούν και τις σχετικές προθέσεις της. Εφόσον κάποιο από τα δύο σώματα αποφασίσει να εκδώσει ψήφισμα απευθυνόμενο στην κυβέρνηση και κοινοποιούμενο στα θεσμικά όργανα, η κυβέρνηση φέρει την υποχρέωση να διεξάγει διαπραγματεύσεις με βάση τις κατευθύνσεις του ψηφίσματος αυτού. Στο ίδιο νόμο (άρθρο 12) προβλέπεται ένας έκτακτος μηχανισμός «φρένου» ο οποίος ενεργοποιείται από τα δύο νομοθετικά σώματα από κοινού και συνεπάγεται την άρνηση της ιταλικής κυβέρνησης να υπερψηφίσει μια πράξη.

Επιπλέον, σύμφωνα με τα άρθρα 14 και 15 του νόμου 234/2012, η κυβέρνηση οφείλει να ενημερώνει το κοινοβούλιο για τις δικαστικές υποθέσεις ενώπιον του ΔΕΕ και τις προσφυγές κατά παραβάσεων που αφορούν την Ιταλία, ενώ το άρθρο 16 προβλέπει την υποβολή ετήσιων αναφορών για τις προτεραιότητες της ιταλικής κυβέρνησης για το επόμενο έτος, τη συμμετοχή της στην ΕΕ γενικότερα και τις οικονομικές συναλλαγές με την Ένωση.

Η Γερουσία συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της Ένωσης μέσω της μόνιμης Επιτροπής Πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία έχει τη γενική αρμοδιότητα για τη μεταφορά των ενωσιακών πράξεων στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή των πράξεων που υιοθετούνται από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης. Σχέδια νομοθετικών πράξεων κοινοποιούνται στη συγκεκριμένη επιτροπή προκειμένου να ελέγξει τη συμμόρφωσή τους με την αρχή της επικουρικότητας, καθώς και στην αρμόδια επιτροπή αναλόγως του αντικειμένου της προβλεπόμενης πράξης, η οποία πρέπει να λάβει υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Πολιτικών της ΕΕ. Η εκάστοτε αρμόδια επιτροπή μπορεί να απευθύνει κατευθύνσεις προς την κυβέρνηση, ωστόσο ο έλεγχος τήρησης της αρχής της επικουρικότητας επαφίεται αποκλειστικά στην Επιτροπή Πολιτικών της ΕΕ.

Η ίδια επιτροπή έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει επιφύλαξη κοινοβουλευτικού ελέγχου ως προς μια σχεδιαζόμενη πράξη, η οποία υποχρεώνει την κυβέρνηση να απέχει από την υιοθέτηση της συγκεκριμένης πράξης σε ενωσιακό επίπεδο για 30 μέρες, ώστε να δοθεί στο σώμα ο απαραίτητος χρόνος για την εξέταση και έγκρισή του.

Η δράση της *Βουλής των Αντιπροσώπων* σε επίπεδο ΕΕ, έχει τρεις εκφάνσεις: τη συμμετοχή στη διαμόρφωση των πολιτικών της Ένωσης, τη μεταφορά των Οδηγιών στο εσωτερικό δίκαιο και τη διακοινοβουλευτική συνεργασία. Η δράση αυτή υποστηρίζεται από το Γραφείο Σχέσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ερευνητική Υπηρεσία της Βουλής. Και τα δύο αυτά όργανα παρέχουν ανεξάρτητη και εμπειριστατωμένη ανάλυση των ζητημάτων πολιτικής που ανακύπτουν, συχνά από κοινού με την Ερευνητική Υπηρεσία της Γερουσίας, παρακολουθούν τις δραστηριότητες σε επίπεδο Ένωσης και γενικότερα λειτουργούν υποστηρικτικά για τη δράση της Βουλής των Αντιπροσώπων. Το δικαίωμα διατύπωσης επιφύλαξης κοινοβουλευτικού ελέγχου υφίσταται και ως προς τη Βουλή με τις ίδιες προϋποθέσεις και συνέπειες που ισχύουν και στην περίπτωση της Γερουσίας.

❖ *Κάτω Χώρες*

Το κοινοβούλιο των Κάτω Χωρών (*States General*) διαθέτει δύο σώματα, τη Γερουσία (*Eerste Kamer*) και τη Βουλή των Αντιπροσώπων (*Tweede Kamer*). Και τα δύο σώματα διαθέτουν τη δική τους Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων η οποία λειτουργεί ως το σημείο επαφής για τα ενωσιακά ζητήματα. Στην πράξη, η εξέταση των σχεδίων νομοθετικών πράξεων και η διαμόρφωση προτάσεων για την πολιτική της ΕΕ γίνεται από όλες τις κοινοβουλευτικές επιτροπές, δεδομένης της άρρηκτης διασύνδεσης των εθνικού με το ενωσιακό δίκαιο. Μια αλλαγή που επέφερε η επικύρωση της Συνθήκης της Λισσαβώνας στο ολλανδικό δίκαιο αφορά τον περιορισμό του

δικαιώματος έγκρισης που απήλαυσε μέχρι τότε το Κοινοβούλιο σε σχέση με αρκετά ενωσιακά ζητήματα στον τομέα της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών υποθέσεων. Το δικαίωμα αυτό σήμαινε ότι απαιτούνταν η έγκριση και από τα δύο νομοθετικά σώματα προκειμένου η κυβέρνηση να μπορεί να ψηφίσει υπέρ μιας νομοθετικής πράξης στον τομέα αυτόν. Πλέον το δικαίωμα έγκρισης υφίσταται μόνο ως προς τα διαβατήρια, το οικογενειακό δίκαιο και ορισμένες μορφές αστυνομικής συνεργασίας.

Και τα δύο σώματα έχουν το δικαίωμα διατύπωσης νομοθετικών επιφυλάξεων επί σχεδίων νομοθετικών πράξεων, παρόμοιο με αυτό που υφίσταται σε άλλα κράτη μέλη. Η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος υποδεικνύει ότι η σχεδιαζόμενη νομοθεσία θεωρείται ύψιστης σημασίας για το Κοινοβούλιο και επιθυμεί να ενημερωθεί πιο αναλυτικά και να διατυπώσει τη γνώμη του επ' αυτής, προτού η κυβέρνηση λάβει θέση στο αρμόδιο θεσμικό όργανο. Η Βουλή των Αντιπροσώπων, σε αντίθεση με τη Γερουσία, έχει ασκήσει σε αρκετές περιπτώσεις το συγκεκριμένο δικαίωμα σχετικά με ποικίλα θέματα.

Η ολλανδική *Γερουσία* υιοθέτησε το 2009 μια νέα διαδικασία σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων απώλεσε τον ρόλο του «φύλακα» που κατείχε μέχρι τότε και ανέλαβε έναν περισσότερο συντονιστικό ρόλο των εργασιών των υπόλοιπων κοινοβουλευτικών επιτροπών της Γερουσίας σε σχέση με τις ευρωπαϊκές υποθέσεις. Η κάθε κοινοβουλευτική επιτροπή μπορεί να επιλέξει τα σχέδια πράξεων και τα έγγραφα ως προς τα οποία θα διεξάγει κοινοβουλευτικό έλεγχο ή έλεγχο επικουρικότητας. Αν η εκάστοτε επιτροπή κρίνει ότι πρέπει να αποσταλεί αιτιολογημένη γνώμη, απαιτείται η λήψη σχετικής απόφασης από την ολομέλεια της Γερουσίας και η επιδίωξη συντονισμού με τη Βουλή των Αντιπροσώπων προκειμένου να αποσταλεί κοινή γνώμη των δύο σωμάτων, αν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Οποιαδήποτε επιτροπή της Γερουσίας, αναλόγως της σχετικής της αρμοδιότητας, μπορεί να εμπλακεί σε γραπτή επικοινωνία με την κυβέρνηση σχετικά με μια ευρωπαϊκή πρόταση και ενδεχομένως να απευθύνει συστάσεις προς αυτή για την πορεία των διαπραγματεύσεων.

Κεντρικό ρόλο στη συμμετοχή της *Βουλής των Αντιπροσώπων* στις ευρωπαϊκές υποθέσεις καταλαμβάνει η αρμοδιότητά της να συντονίζει και να προετοιμάζει τις διαπραγματευτικές θέσεις των αρμόδιων υπουργών στο πλαίσιο του Συμβουλίου. Ο συντονισμός αυτός αφορά κάθε υπουργό, λαμβάνει χώρα πριν από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου και περιλαμβάνει συζήτηση επί των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης του Συμβουλίου ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής. Μόνο

μετά τη διενέργεια αυτής της συζήτησης δύναται ο υπουργός να ταξιδέψει στις Βρυξέλλες για τη σύνοδο του Συμβουλίου, καθώς έτσι διασφαλίζεται ο κοινοβουλευτικός έλεγχος επί κάθε τομέα πολιτικής της Ένωσης.

Ο έλεγχος της αρχής της επικουρικότητας διενεργείται από την εκάστοτε αρμόδια επιτροπή της Βουλής των Αντιπροσώπων και η σχετική απόφαση για την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης υιοθετείται από την ολομέλεια. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η αιτιολογημένη γνώμη μπορεί να προέρχεται και από τα δύο σώματα, ενώ αντίγραφο της αποστέλλεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την ολλανδική κυβέρνηση.

❖ Κροατία

Το Κοινοβούλιο της Κροατίας (*Hrvatski sabor*) διαθέτει, μετά την προσχώρηση του κράτους στην Ένωση, Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία είναι επιφορτισμένη με την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου σε ζητήματα Ένωσης και τον έλεγχο συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας. Επιπλέον, έχει θεσπιστεί νόμος σχετικά με τη συνεργασία του κροατικού κοινοβουλίου και της Κυβέρνησης σε ζητήματα ευρωπαϊκής ενοποίησης, ο οποίος περιλαμβάνει ρυθμίσεις για την κοινοποίηση πληροφοριών και εγγράφων στο κοινοβούλιο και την διατύπωση καθοδηγήσεων προς την κυβέρνηση σχετικά με την πορεία των διαπραγματεύσεων στα θεσμικά όργανα. Η επιτροπή είναι αρμόδια για κάθε ζήτημα που σχετίζεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως η συμμετοχή σε διακοινοβουλευτικές διασκέψεις, η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των θεσμικών οργάνων, η συμμετοχή στις διαδικασίες αναθεώρησης των Συνθηκών ή προσχώρησης νέων κρατών και η υποβολή ετήσιας έκθεσης για τις δραστηριότητές της στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Δύναται επίσης να ζητήσει από τον Πρόεδρο του κροατικού κοινοβουλίου να συγκαλέσει συνέλευση προκειμένου να συζητηθούν και να καθορισθούν οι θέσεις που θα υποστηρίξει η κροατική κυβέρνηση στην επερχόμενη Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η επιτροπή καταρτίζει σε ετήσια βάση ένα πρόγραμμα εργασίας στο οποίο περιλαμβάνονται τα προσχέδια πράξεων που σκοπεύει να εξετάσει, ενώ και οι λοιπές κοινοβουλευτικές επιτροπές δύναται να προτείνουν σχέδια πράξεων και έγγραφα για εξέταση και να συμμετέχουν στην εποπτική διαδικασία ήδη από τα αρχικά της στάδια. Όταν τα επιλεγέντα προσχέδια κοινοποιηθούν στο κροατικό κοινοβούλιο, οι ειδικές επ' αυτών επιτροπές αποστέλλουν στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων τις γνώμες τους, η οποία καταρτίζει και τα τελικά συμπεράσματα με τις θέσεις τις Κροατίας επί των προβλεπόμενων πράξεων.

Ο έλεγχος συμμόρφωσης μιας πράξης με την αρχή της επικουρικότητας μπορεί να εκκινήσει με πρωτοβουλία οποιουδήποτε βουλευτή, οποιασδήποτε κοινοβουλευτικής επιτροπής, οποιουδήποτε πολιτικού κόμματος, της κυβέρνησης ή από την ίδια την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

❖ *Κύπρος*

Η κυπριακή *Βουλή των Αντιπροσώπων* διαθέτει Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία στο πλαίσιο της άσκησης του κοινοβουλευτικού ελέγχου της εξετάζει γενικά την πολιτική της κυβέρνησης σε σχέση με τις γενικότερες υποχρεώσεις που προκύπτουν για εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με το ενωσιακό κεκτημένο και τις πολιτικές της Ένωσης γενικότερα. Σε σχέση με τις νέες υποχρεώσεις που προκύπτουν για υιοθέτηση του νέου κεκτημένου της ΕΕ που παράγεται συνεχώς σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχει υιοθετηθεί μηχανισμός για την καταγραφή κατά μήνα όλων των υποχρεώσεων που δημιουργούνται για την Κύπρο σε σχέση με την υιοθέτηση των οδηγιών της ΕΕ, οι οποίες στη συνέχεια, κατά κανόνα, δημιουργούν την υποχρέωση για κατάθεση από πλευράς της εκτελεστικής εξουσίας εναρμονιστικών νομοσχεδίων ή κανονισμών στη Βουλή.

❖ *Λετονία*

Στο πλαίσιο της λετονικής Βουλής (*Saeima*), η εποπτεία των ενωσιακών θεμάτων επαφίεται στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία αποτελείται από 19 μέλη προερχόμενα από όλα τα πολιτικά κόμματα της Βουλής. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται αποκλειστικά από την επιτροπή αυτή και βασίζεται εν μέρει στην εκ των προτέρων εξέταση των θέσεων της κυβέρνησης ενώπιον των θεσμικών οργάνων και εν μέρει στη γενική εξέταση και εποπτεία του τρόπου με τον οποίο η κυβέρνηση χειρίζεται τις υποθέσεις της Ένωσης.

Η διαδικασία για τον έλεγχο συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια: η επιτροπή λαμβάνει το σχέδιο της προτεινόμενης πράξης και στη συνέχεια αποστέλλει επιστολή στην αρμόδια για το επίμαχο θέμα επιτροπή της Βουλής, καθώς και στο αρμόδιο υπουργείο, καλώντας τους να καταθέσουν τη γνώμη τους σχετικά με την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Αφού λάβει τις γνώμες αυτές, η επιτροπή καλείται σε συνέλευση προκειμένου να συζητήσει τις επίμαχες πράξεις και να συντάξει τη γνώμη της. Η γνώμη αυτή με το τελικό συμπέρασμα του διενεργηθέντος ελέγχου, συνοδευόμενη από γράμμα του προέδρου της επιτροπής αποστέλλεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Προεδρεία της COSAC, μεταφορτώνεται στην ιστοσελίδα IPEX

και εκδίδεται σχετικό δελτίο τύπου για την ενημέρωση των εργασιών της επιτροπής και του ελέγχου που διενεργήθηκε.

❖ *Λιθουανία*

Όλες οι κοινοβουλευτικές επιτροπές της λιθουανικής Βουλής (*Seimas*) συμμετέχουν στις Ευρωπαϊκές υποθέσεις, ωστόσο η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων έχουν ευρύτερες αρμοδιότητες, καθώς δύνανται να καταθέτουν γνώμες στην κυβέρνηση σχετικά με τα σχέδια νομοθετικών πράξεων της Ένωσης.

Ειδικά ως προς την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, το άρθρο 61 του καταστατικού της Βουλής καταγράφει αναλυτικά τις αρμοδιότητες της, οι οποίες περιλαμβάνουν τον κοινοβουλευτικό έλεγχο της συμμετοχής της Λιθουανίας στην ΕΕ, τη διασφάλιση της υποστήριξης των συμφερόντων του κράτους στα θεσμικά όργανα, την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου απέναντι στην κυβέρνηση σχετικά με τις θέσεις της στα ενωσιακά όργανα και την εφαρμογή των στρατηγικών και πολιτικών της Ένωσης στο εσωτερικό, τη συμμετοχή στις διασκέψεις κοινοβουλευτικής συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα εθνικά κοινοβούλια των άλλων κρατών μελών, την επιτήρηση της έγκαιρης υιοθέτησης μέτρων μεταφοράς των νομοθετικών πράξεων της Ένωσης στο εθνικό δίκαιο, την πληροφόρηση των πολιτών για τις δράσεις και τις πολιτικές της Ένωσης και τη διενέργεια του ελέγχου συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας.

Ως προς το τελευταίο στοιχείο, η κάθε κοινοβουλευτική επιτροπή οφείλει να αποστείλει στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων τα συμπεράσματά της για την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας από τα σχέδια νομοθετικών πράξεων που εμπíπτουν στο αντικείμενό της εντός 5 εβδομάδων από την κοινοποίησή τους. Μέσα στις επόμενες 5 ημέρες η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων συζητεί τα εν λόγω συμπεράσματα και, εφόσον κρίνει ότι υπάρχει παραβίαση της αρχής της επικουρικότητας από την προβλεπόμενη πράξη, αποστέλλει προσχέδιο ψηφίσματος για τη διατύπωση αιτιολογημένης γνώμης στην ολομέλεια της Βουλής. Η συζήτηση του εν λόγω ψηφίσματος από την ολομέλεια γίνεται κατ' εφαρμογή της επείγουσας διαδικασίας, ενώ πρέπει να λάβει χώρα άμεσα και, αν είναι δυνατόν, τουλάχιστον μια βδομάδα πριν από τη λήξη της προθεσμίας των 8 εβδομάδων που τίθεται στα εθνικά κοινοβούλια για την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης.

❖ *Λουξεμβούργο*

Η Βουλή των Αντιπροσώπων του Λουξεμβούργου (*Chambre des Députés*) διαθέτει Επιτροπή Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Εξωτερικής Βοήθειας και Μετανάστευσης, η οποία είναι αρμόδια για τον έλεγχο των σχεδίων νομοθετικών πράξεων και εγγράφων της Ένωσης και την αποστολή αιτιολογημένων γνωμών. Από τα έγγραφα που κοινοποιούνται στην επιτροπή, γίνεται μια διάκριση ανάμεσα σε αυτά που παρουσιάζουν συγκεκριμένο ενδιαφέρον για το κράτος του Λουξεμβούργου και αποστέλλονται για περαιτέρω εξέταση στις εξειδικευμένες επιτροπές επί των σχετικών ζητημάτων και σε αυτά που δεν παρουσιάζουν τέτοιο ενδιαφέρον και δεν εξετάζονται περαιτέρω. Η διάκριση αυτή αποτυπώνεται σε ένα πίνακα κατάταξης των εγγράφων που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, Εξωτερικής Βοήθειας και Μετανάστευσης, ο οποίος ανανεώνεται σε εβδομαδιαία βάση.

❖ *Μάλτα*

Το Κοινοβούλιο της Μάλτας (*Kamra tad-Deputati*) συμμετέχει στα ενωσιακά δρώμενα μέσω της Διαρκούς Επιτροπής για τις Εξωτερικές και Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, αλλά και τις τέσσερις ομάδες εργασίας που υπάγονται σε αυτή. Ο έλεγχος των προτάσεων ενωσιακών πράξεων διενεργείται επί τη βάση των εγγράφων που κοινοποιούνται στην επιτροπή και αποφασίζεται ποια από αυτά θα εξεταστούν ενδελεχώς, αναλόγως της σπουδαιότητας και σημασίας τους για τη χώρα.

❖ *Ουγγαρία*

Ο ρόλος της ουγγρικής Εθνικής Συνέλευσης (*Országgyűlés*) στα ενωσιακά θέματα ορίζεται στο θεμελιώδη νόμο της Ουγγαρίας της 25ης Απριλίου 2011 και στο έκτο κεφάλαιο του νόμου XXXVI του 2012 για την εθνική συνέλευση, το οποίο τιτλοφορείται «Συνεργασία της Εθνικής Συνέλευσης με την Κυβέρνηση στις ευρωπαϊκές υποθέσεις».

Με βάση της ισχύουσες διατάξεις, η Εθνική Συνέλευση έχει το δικαίωμα να ασκεί κοινοβουλευτικό έλεγχο στις δραστηριότητες της κυβέρνησης στα ζητήματα ευρωπαϊκής ενοποίησης, να γνωμοδοτεί και να λαμβάνει κάθε έγγραφο σχετικά με τη λήψη αποφάσεων στο Συμβούλιο. Διαθέτει Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία αποτελείται από 11 μέλη και διαμορφώνει εξ ονόματος της Εθνικής Συνέλευσης το προσχέδιο της θέσης της κυβέρνησης στα θεσμικά όργανα της Ένωσης, λαμβάνοντας υπόψη και τις απόψεις που τυχόν της έχουν σταλεί από τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές.

Επιπλέον, υφίσταται ειδική διαδικασία γνωμοδότησης πριν από κάθε Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Κεντρικό ρόλο στη διαδικασία αυτή διαδραματίζει το Συμβουλευτικό Σώμα για την ΕΕ, το οποίο προεδρεύεται από τον Πρόεδρο της Βουλής και απαρτίζεται από του αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων, τα μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, τον πρόεδρο της Επιτροπής Συνταγματικών Υποθέσεων, τον πρόεδρο της Επιτροπής Διεθνών Υποθέσεων και άλλα μέλη του κοινοβουλίου που προσκαλούνται από τον Πρόεδρο της Βουλής. Στη διάσκεψη του Σώματος αυτού, ο πρωθυπουργός παρουσιάζει τα ζητήματα της ημερήσιας διάταξης και τις θέσεις που θα υποστηρίξει στο επερχόμενο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή σε σύνοδο παρόμοιας στρατηγικής και πολιτικής σημασίας, ενώ υφίσταται και υποχρέωση ενημέρωσης για το αποτέλεσμα της συνόδου που έλαβε χώρα. Η διάσκεψη του Συμβουλευτικού Σώματος αποτελεί την ύψιστη μορφή πολιτικού ελέγχου της κυβέρνησης σχετικά με τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, και, αν για κάποιο λόγο δεν καταστεί δυνατή η σύγκλησή της πριν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η κυβέρνηση είναι και πάλι υποχρεωμένη να παράσχει πλήρη ενημέρωση μετά το πέρας αυτού.

❖ Πολωνία

Το πολωνικό Κοινοβούλιο αποτελείται από δύο σώματα, τη *Γερουσία (Senat)* και το *Sejm*, ωστόσο μόνο το τελευταίο είναι αρμόδιο για την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου της κυβέρνησης. Και τα δύο σώματα είναι αρμόδια σε ζητήματα εποπτείας των ευρωπαϊκών θεμάτων, αν και με ελαφρώς διαφορετικούς ρόλους το καθένα, ενώ τον Οκτώβριο του 2010 υιοθετήθηκε νομοθετικό πλαίσιο για τη συνεργασία της πολωνικής κυβέρνησης με τα δύο νομοθετικά σώματα, το οποίο λαμβάνει υπόψη όλες τις αλλαγές που επέφερε η Συνθήκη της Λισσαβώνας.

Η *Γερουσία* έχει ορίσει την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ως το αρμόδιο όργανο για την εκπροσώπηση του σώματος σε ζητήματα Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵⁰. Η επιτροπή αυτή είναι αρμόδια για την εξέταση των εγγράφων της ΕΕ, τη διαμόρφωση των θέσεων της πολωνικής κυβέρνησης επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων, καθώς και επί θεμάτων που θεωρούνται καίρια για τη συμμετοχή της Πολωνίας στην Ένωση. Η γνώμες της επιτροπής δεν είναι νομικά δεσμευτικές για την κυβέρνηση.

Ο έλεγχος συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας διενεργείται σε συνεργασία με τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές και τυχόν αιτιολογημένη γνώμη περί παραβίασης της

---

⁵⁰ Για μια πιο αναλυτική επισκόπηση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της πολωνικής Γερουσίας, βλ. A. PUDLO, A New Role of the Polish Senate's EU Affairs Committee in European Integration, *European Public Law* 2010, 16(2): 223–230.

αρχής αυτής πρέπει να υιοθετηθεί από την ολομέλεια. Σε επίπεδο ολομέλειας συζητούνται επίσης η εξαμηνιαίες αναφορές της κυβέρνησης σχετικά με τη συμμετοχή της Πολωνίας στις δραστηριότητες της Ένωσης, καθώς και τα ετήσια προγράμματα εργασιών που καταρτίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η διαδικασία ελέγχου της αρχής της επικουρικότητας διέπεται από ειδικούς κανόνες που περιλαμβάνονται στον Κανονισμό της Γερουσίας. Με βάση τους κανόνες αυτούς, οποιαδήποτε κοινοβουλευτική επιτροπή κρίνει ότι παραβιάζεται η αρχή της επικουρικότητας μπορεί να προωθήσει ένα προσχέδιο ψηφίσματος επί του θέματος, το οποίο στη συνέχεια προωθείται από τη γραμματεία της Γερουσίας στην αρμόδια επιτροπή και την Επιτροπή Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για εξέταση του και από τις δύο αυτές επιτροπές από κοινού. Η τελική γνώμη θα πρέπει να υιοθετηθεί από την ολομέλεια της Γερουσίας.

Στον Κανονισμό της Γερουσίας προβλέπεται επιπλέον ότι η Επιτροπή Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων μπορεί να υιοθετήσει γνώμη σχετικά με τη θέση που πρέπει να υιοθετηθεί από την Πολωνία κατά τη θέσπιση του ενωσιακού δικαίου γενικότερα αλλά και τη στάση που πρέπει να υποστηρίξει ο αρμόδιος υπουργός κατά τη συζήτηση ενός συγκεκριμένου σχεδίου νομοθετικής πράξης στο πλαίσιο του Συμβουλίου.

Το όργανο του *Sejm* που είναι αρμόδιο για ζητήματα Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η Επιτροπή Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είναι αρμόδια για τον έλεγχο των προσχέδιων νομοθετικών πράξεων και λοιπών εγγράφων της Ένωσης, καθώς και για την υιοθέτηση κατευθύνσεων σχετικά με τις θέσεις που πρέπει να υποστηρίξει η πολωνική κυβέρνηση κατά τη λήψη αποφάσεων σε επίπεδο Ένωσης.

❖ Πορτογαλία

Η αρμόδια επιτροπή του πορτογαλικού Κοινοβουλίου (*Assembleia da República*) για ζητήματα της Ένωσης είναι η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, οι συζητήσεις της οποίας είναι δημόσιες και πολύ συχνά μεταδίδονται στην τηλεόραση. Η επιτροπή αυτή είναι αρμόδια για την παρακολούθηση και αξιολόγηση όλων των ζητημάτων ενωσιακού δικαίου που εμφανίζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Πορτογαλία καθώς και αυτών που συζητούνται στο πλαίσιο των ενωσιακών θεσμικών οργάνων, ενώ είναι υπεύθυνη και για την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου απέναντι στην κυβέρνηση σε σχέση με τα θέματα αυτά. Ταυτόχρονα, και αναλόγως του

αντικειμένου του εκάστοτε σχεδίου νομοθετικής πράξης ή εγγράφου, μπορεί να είναι αρμόδια για την αξιολόγησή του και κάποια άλλη κοινοβουλευτική επιτροπή.

❖ *Ρουμανία*

Το ρουμανικό Κοινοβούλιο αποτελείται από τη Γερουσία (*Senat*) και τη Βουλή των Αντιπροσώπων (*Camera Deputaţilor*) και οι σχέσεις των δύο αυτών σωμάτων με την κυβέρνηση για ζητήματα της Ένωσης ρυθμίζονται από το «Νόμο για τη συνεργασία μεταξύ του Κοινοβουλίου και της Κυβέρνησης στον τομέα των Ευρωπαϊκών Υποθέσεων». Ο συγκεκριμένος νόμος προβλέπει την υποχρέωση της κυβέρνησης να λαμβάνει υπόψη τα ψηφίσματα που εκδίδει το Κοινοβούλιο ή κάποιο από τα δύο σώματά του προκειμένου να διαμορφώσει τις διαπραγματευτικές του θέσεις ενώπιον του Συμβουλίου. Προβλέπεται επίσης ξεχωριστή διαδικασία προληπτικού κοινοβουλευτικού ελέγχου πριν από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο έλεγχος αυτός λαμβάνει χώρα 10 μέρες πριν τη σχετική σύνοδο και περιλαμβάνει την κατάθεση εκ μέρους της κυβέρνησης πρότασης προς τα δύο νομοθετικά σώματα για τις θέσεις που σκοπεύει να υποστηρίξει η ρουμανική κυβέρνηση, επί των οποίων το Κοινοβούλιο δύναται να διατυπώσει γνώμη, η οποία στη συνέχεια θα πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη από την κυβέρνηση.

Από τον Ιανουάριο του 2017 οργανώθηκε και λειτουργεί Εθνικό Σύστημα για τη Διαχείριση των Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, το οποίο αναλαμβάνει το συντονισμό των δραστηριοτήτων συμμετοχής της χώρας στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός της Ένωσης και έχει ως επικεφαλής τον εντεταλμένο υπουργό Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

Οι σχετικές πληροφορίες για τη *Γερουσία* είναι στο μεγαλύτερο μέρος τους διαθέσιμες μόνο στη ρουμανική γλώσσα, ωστόσο σημειώνεται η ύπαρξη επιτροπής ευρωπαϊκών υποθέσεων (*Comisia pentru afaceri europene*). Επιπλέον, προβλέπεται ότι η κυβέρνηση αποστέλλει ενημερωτικά σημειώματα σχετικά με τις θέσεις της επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων της Ένωσης, λαμβάνει διαπραγματευτική εντολή πριν την τοποθέτηση της επί ζητημάτων που συζητούνται στο Συμβούλιο, ενώ απαιτείται ενημέρωση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων από τον αρμόδιο Υπουργό ή τον Πρωθυπουργό πριν από τις συνόδους του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Για τη *Βουλή των Αντιπροσώπων* υπάρχουν περισσότερες διαθέσιμες πληροφορίες, από τις οποίες προκύπτει ότι το σώμα διαθέτει Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων η οποία συστάθηκε στις 19 Απριλίου του 2011, αποτελείται από 21 μέλη και είναι αρμόδια για την εξέταση των προσχεδίων

πράξεων και των εγγράφων που κοινοποιούνται από την Επιτροπή. Ζητήματα ευρωπαϊκών υποθέσεων και ελέγχου της κυβέρνησης επ' αυτών απασχολούν και τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές, οι οποίες συνεργάζονται και συντονίζονται με την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

❖ Σλοβακία

Από την προσχώρηση της Σλοβακίας στην Ένωση το 2004, το Εθνικό Συμβούλιο (*Národná rada*) συμμετέχει, εμμέσως, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην ΕΕ μέσω της άσκησης ελέγχου των ενεργειών της κυβέρνησης κατά την εκπροσώπηση της χώρας στα θεσμικά όργανα. Αυτή η εποπτική αρμοδιότητα προβλέπεται στο Νόμο 397/2004 σχετικά με τη συνεργασία της Εθνικής Συνέλευσης της Σλοβακικής Δημοκρατίας και της Σλοβακικής Κυβέρνησης σε ζητήματα σχετικά με την ΕΕ. Η συνεργασία αυτή στηρίζεται αφενός στην υποχρέωση της κυβέρνησης να κοινοποιεί τα σχετικά έγγραφα στο Εθνικό Συμβούλιο και την εξουσία του τελευταίου να εγκρίνει τις θέσεις του κράτους στα θεσμικά όργανα, μέσω της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων.

Σε περίπτωση που το Εθνικό Συμβούλιο αποφασίσει να ασκήσει την αρμοδιότητα έγκρισης των διαπραγματευτικών θέσεων που θα υποστηριχθούν κατά τη συζήτηση και έγκριση ενός σχεδίου νομοθετικής πράξης της Ένωσης, η κυβέρνηση δεσμεύεται από τις κατευθύνσεις που θα δοθούν. Δυνατότητα παρέκκλισης από αυτές υφίσταται μόνο αν αυτό καθίσταται απολύτως αναγκαίο και λαμβάνοντας πάντα υπόψη τα συμφέροντα της Σλοβακίας, ενώ θα πρέπει το Εθνικό Συμβούλιο να ενημερωθεί σχετικά χωρίς καθυστέρηση.

Προβλέπεται επιπλέον μια διαδικασία σιωπηρής έγκρισης («Αρχή Σιωπηρής Διαδικασίας») σύμφωνα με την οποία θεωρείται ότι το Εθνικό Συμβούλιο έχει εγκρίνει σιωπηρά τις προτεινόμενες θέσεις της Σλοβακίας επί ενός συγκεκριμένου θέματος, αν δεν εκδώσει γνώμη απ' αυτών εντός 2 εβδομάδων από την υποβολή τους εκ μέρους της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση δεσμεύεται από τις θέσεις που έχουν εγκριθεί σιωπηρά και δεν μπορεί να παρεκκλίνει από αυτές παρά μόνο αν καταφέρει να λάβει τη ρητή έγκριση του Εθνικού Συμβουλίου επί των νέων θέσεων που επιθυμεί να υποστηρίξει.

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων είναι αρμόδια για την παρακολούθηση των προτεινόμενων πράξεων της Ένωσης και τον έλεγχο συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με το κατονομαζόμενο «μεικτό σύστημα παρακολούθησης των Ευρωπαϊκών Υποθέσεων εντός του εθνικού κοινοβουλίου». Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, η επιτροπή λαμβάνει και σημειώνει όλες

τις νέες προτάσεις νομοθετικών και μη νομοθετικών πράξεων και αποφασίζει να ασχοληθεί περαιτέρω με αυτές που τοποθετούνται στην ημερήσια διάταξη του Συμβουλίου. Στη συνέχεια ζητεί τη γνώμη της εκάστοτε αρμόδιας επιτροπής αναλόγως του περιεχομένου της πρότασης και υιοθετεί αιτιολογημένη γνώμη περί μη τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, όποτε το κρίνει αναγκαίο, είτε με δική της πρωτοβουλία είτε με πρωτοβουλία κάποιας από τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές.

❖ Σλοβενία

Η νομοθετική εξουσία στη Σλοβενία ασκείται από την Εθνική Συνέλευση (*National Assembly*) και το Εθνικό Συμβούλιο (*National Council*).

Η *Εθνική Συνέλευση* είναι αρμόδια για τη διαμόρφωση των θέσεων της χώρας σε σχέση με τις ευρωπαϊκές υποθέσεις που εμπíπτουν στις αρμοδιότητές της και εξετάζει τα προσχέδια πράξεων των οργάνων της Ένωσης. Κατά κανόνα, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και η Επιτροπή Εξωτερικής Πολιτικής, για ζητήματα που εμπíπτουν στον τομέα της ΚΕΠΠΑ, υιοθετούν αποφάσεις οι οποίες δίνουν κατευθύνσεις στην κυβέρνηση για τις διαπραγματευτικές της θέσεις στα θεσμικά όργανα. Η κυβέρνηση οφείλει να ενημερώνει άμεσα τις επιτροπές αυτές, αναλόγως του αντικειμένου της εκάστοτε πράξης, για τις ενέργειες και αποφάσεις που λαμβάνονται από του Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την υποστήριξη των θέσεων της Σλοβενίας σε αυτό. Σε περίπτωση που δεν καθίσταται δυνατή η υποστήριξη των θέσεων που έχει καθορίσει η αρμόδια επιτροπή, η κυβέρνηση πρέπει να παραθέσει τους λόγους που οδήγησαν σε αυτή την εξέλιξη στην αμέσως επόμενη συνάντηση της επιτροπής, ενώ ενδέχεται να κληθεί να καταθέσει γραπτή αναφορά.

Το *Εθνικό Συμβούλιο* είναι, σύμφωνα με το σύνταγμα της Σλοβακίας αρμόδιο για την εκπροσώπηση κοινωνικών, οικονομικών, επαγγελματικών και τοπικών συμφερόντων και αποτελείται από εκπροσώπους εργατικών ή κοινωνικών σωματείων και τοπικών συμφερόντων. Οι υποθέσεις ευρωπαϊκού δικαίου που εμπíπτουν στις αρμοδιότητές του παρακολουθούνται και εξετάζονται από την Επιτροπή Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του Εθνικού Συμβουλίου.

❖ Σουηδία

Το Κοινοβούλιο της Σουηδίας διαθέτει ένα σώμα (*Riksdag*) το οποίο διαθέτει Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η οποία απαρτίζεται από 17 μέλη, τα οποία εκπροσωπούν ισομερώς όλα τα πολιτικά κόμματα. Η επιτροπή αυτή είναι αρμόδια για το έλεγχο συμμόρφωσης με την αρχή της

επικουρικότητας και το συντονισμό με την κυβέρνηση πριν από τις συνόδους τόσο του Συμβουλίου όσο και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Ο αρμόδιος υπουργός παρουσιάζει ενώπιον της επιτροπής τη θέση που κρίνει ότι πρέπει να υποστηρίξει η Σουηδία επί του θέματος που θα συζητηθεί και στη συνέχεια η επιτροπή υιοθετεί, εξ ονόματος του Riksdag, τις θέσεις που αναμένεται να υποστηρίξει η κυβέρνηση, οι οποίες ωστόσο δεν είναι νομικά δεσμευτικές. Η ίδια διαδικασία ακολουθείται και από τον πρωθυπουργό πριν τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Παρά τον μη δεσμευτικό χαρακτήρα των θέσεων της επιτροπής, η Επιτροπή επί του Συντάγματος έχει επισημάνει ότι η κυβέρνηση οφείλει να τις ακολουθεί, εκτός αν υπάρχει πολύ σημαντικός λόγος για το αντίθετο. Διαφορετικά, η κυβέρνηση κινδυνεύει να χάσει την εμπιστοσύνη του Riksdag.

❖ Τσεχία

Η νομοθετική εξουσία στην Τσεχία ασκείται από τη Γερουσία (*Senat*) και τη Βουλή των Αντιπροσώπων (*Poslanecká sněmovna*).

Οι αρμόδιες επιτροπές της *Γερουσίας* για τη συζήτηση και παρακολούθηση των ευρωπαϊκών υποθέσεων είναι η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, Άμυνας και Ασφάλειας. Από κοινού εποπτεύουν και διαχειρίζονται την ψήφιση νόμων από τη Γερουσία επί ενωσιακών ζητημάτων και επιλέγουν τα προσχέδια πράξεων και τα έγγραφα της Ένωσης τα οποία θα υποβληθούν σε έλεγχο. Εφόσον μια από τις δύο αυτές επιτροπές το κρίνει αναγκαίο, ένα προσχέδιο πράξης της Ένωσης μπορεί να παραπεμφθεί για συζήτηση στην ολομέλεια.

Ο έλεγχος συμμόρφωσης με την αρχή της επικουρικότητας διενεργείται κατά κανόνα από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και ακολουθείται η ίδια διαδικασία που εφαρμόζεται κατά τον έλεγχο των εθνικών νομοθετικών πράξεων. Η τελική απόφαση για την υιοθέτηση αιτιολογημένης γνώμης θα πρέπει να ληφθεί από την ολομέλεια της Γερουσίας και στη συνέχεια να κοινοποιηθεί στην κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι Τσέχοι ευρωβουλευτές έχουν δικαίωμα να παρίστανται στις συναντήσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με συμβουλευτική ψήφο και να καταθέτουν τη γνώμη τους ή προτάσεις για τα υπό συζήτηση θέματα.

Η *Βουλή των Αντιπροσώπων* διαθέτει Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων η οποία απαρτίζεται από 15 μέλη τα οποία εκπροσωπούν αναλογικά όλα τα πολιτικά κόμματα και είναι ταυτόχρονα και μέλη των άλλων επιτροπών της Βουλής. Η επιτροπή αποτελεί το κυρίως σώμα της Βουλής που

ασχολείται και ασκεί εποπτεία επί ενωσιακών υποθέσεων. Η κυβέρνηση απευθύνει σε αυτή προσχέδιο των θέσεων που σκοπεύει να υποστηρίξει στο Συμβούλιο και η επιτροπή δύναται να υιοθετήσει ψήφισμα σχετικά ή να ζητήσει τη γνώμη κάποιας άλλης κοινοβουλευτικής επιτροπής αναλόγως του εκάστοτε αντικειμένου. Δεδομένου του μεγάλου όγκου των εγγράφων και των θέσεων που κοινοποιούνται σε αυτή, η επιτροπή επιλέγει ορισμένες μόνο προτάσεις σημαντικών νομοθετικών πράξεων για συζήτηση ενώπιον της ολομέλειας του σώματος, ενώ οι υπόλοιπες συζητούνται μόνο σε επίπεδο επιτροπής, η οποία τις εγκρίνει εκ μέρους του συνόλου της Βουλής. Με την εξαίρεση θεμάτων ή πράξεων επείγοντος χαρακτήρα, η κυβέρνηση οφείλει να απέχει από την τελική υιοθέτηση της πράξης στο πλαίσιο του Συμβουλίου μέχρι η Βουλή να υιοθετήσει ψήφισμα σχετικά.

Σε ό,τι αφορά τον έλεγχο της αρχής της επικουρικότητας, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή μια ομάδα 41 βουλευτών μπορούν να ζητήσουν την υιοθέτηση ψηφίσματος αιτιολογημένης γνώμης εκ μέρους της Βουλής και να καταθέσουν ένα προσχέδιο του ψηφίσματος αυτού για συζήτηση από την ολομέλεια.

❖ Φινλανδία

Η συμμετοχή του φινλανδικού Κοινοβουλίου (*Eduskunda*) στις ευρωπαϊκές υποθέσεις προβλέπεται από το εθνικό Σύνταγμα, το οποίο επιβάλλει στην κυβέρνηση την υποχρέωση να παρέχει στο Κοινοβούλιο όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη λήψη αποφάσεων στην Ένωση, αλλά και να λαμβάνει υπόψη τη γνώμη του για ενωσιακά ζητήματα και να δικαιολογεί την πολιτική που υιοθετεί στο πλαίσιο των θεσμικών οργάνων.

Ευρωπαϊκές υποθέσεις εξετάζονται από το σύνολο των κοινοβουλευτικών επιτροπών, ωστόσο οι θέσεις του Κοινοβουλίου διαμορφώνονται κατά βάση από τη Μεγάλη Επιτροπή, η οποία λειτουργεί ως επιτροπή ευρωπαϊκών υποθέσεων και εκφράζει τη γνώμη του Κοινοβουλίου επί ζητημάτων προϋπολογισμού και ζητημάτων νομοθετικής ή θεσμικής φύσης σε ενωσιακό επίπεδο. Οι συζητήσεις στο πλαίσιο της επιτροπής αυτής γίνονται συνήθως επί τη βάσει τοποθετήσεων και δηλώσεων των υπόλοιπων επιτροπών και η τελική απόφαση υιοθετείται από αυτή. Αποτελείται από 25 κύρια μέλη και 13 αναπληρωματικά, ενώ το πολιτικό βάρος της συγκεκριμένης επιτροπής διαφαίνεται και από το γεγονός ότι η προεδρεία της είναι πολυμελής και περιλαμβάνει μέλη από τα πολιτικά κόμματα και τις υπόλοιπες επιτροπές.

Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση οφείλει να καθυστερήσει τις διαπραγματεύσεις επί ενός συγκεκριμένου θέματος σε επίπεδο Ένωσης μέχρι η Μεγάλη Επιτροπή να υιοθετήσει τη γνώμη της απ' αυτού, η οποία ωστόσο είναι νομικά δεσμευτική για την κυβέρνηση, και κάθε παρέκκλιση από αυτή πρέπει να κοινοποιείται στην επιτροπή και να αιτιολογείται ειδικώς. Ο εκάστοτε αρμόδιος υπουργός λαμβάνει κατευθύνσεις πριν από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου και μετά το πέρας αυτής οφείλει να ενημερώνει την επιτροπή για το αποτέλεσμα της. Υποχρέωση *ex ante* ενημέρωσης φέρει και ο πρωθυπουργός μετά το πέρας κάθε συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Τέλος, ζητήματα που εμπíπτουν στην ΚΕΠΠΑ εξετάζονται από την Επιτροπή Εξωτερικών Αποφάσεων, η οποία ακολουθεί, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της, την ίδια διαδικασία ενημέρωσης και διαβούλευσης με την κυβέρνηση που εφαρμόζεται στη Μεγάλη Επιτροπή. Η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων είναι επιπλέον αρμόδια για την έγκριση και θέση σε ισχύ των αναθεωρήσεων των ιδρυτικών Συνθηκών.

❖ *Ηνωμένο Βασίλειο*

Οι εργασίες του Κοινοβουλίου του Ηνωμένου Βασιλείου λαμβάνουν χώρα σε δύο σώματα, τη Βουλή των Κοινοτήτων (*House of Commons*) και τη Βουλή των Λόρδων (*House of Lords*).

Η *Βουλή των Κοινοτήτων* διαθέτει Επιτροπή Εποπτείας των Ευρωπαϊκών Υποθέσεων η οποία έχει ως κύριο στόχο τη διαβούλευση με τους Υπουργούς του Ηνωμένου Βασιλείου, τη διαμόρφωση των θέσεων αυτών στα θεσμικά όργανα και την εποπτεία των διαπραγματεύσεων εντός αυτών. Απαρτίζεται από 16 μέλη και επικουρείται από προσωπικό 15 μελών. Η επιτροπή αυτή εκδίδει αναλυτικές αναφορές επί των εγγράφων της Ένωσης που θεωρεί σημαντικά και παρακολουθεί τις νομοθετικές, θεσμικές και νομικές εξελίξεις στην Ένωση, ελέγχει τη συμμόρφωση των προτεινόμενων νομοθετικών πράξεων με την αρχή της επικουρικότητας και συμμετέχει στις διασκέψεις διακοινοβουλευτικής συνεργασίας με τα υπόλοιπα κοινοβούλια των κρατών μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁵¹.

Ο έλεγχος που διενεργείται από την επιτροπή αυτή βασίζεται στην αξιολόγηση εγγράφων ("*document-based system*") και αφορά όλα τα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο νομοθετικών όσο και μη νομοθετικών πράξεων. Επί των κειμένων αυτών η κυβέρνηση φέρει την υποχρέωση να

---

⁵¹ Για μια επισκόπηση των διαδικασιών ενώπιον της Επιτροπής: The European Scrutiny System in the House of Commons, A short guide by the staff of the House of Commons European Scrutiny Committee, Μάιος 2015, <http://www.parliament.uk/documents/commons-committees/european-scrutiny/European-Scrutiny-Committee-Guide-May15.pdf>

καταθέσει εντός 10 ημερών από την κοινοποίησή τους αιτιολογική έκθεση με τα κυριότερα στοιχεία του εγγράφου, όπως η νομική βάση, το αντικείμενο, η νομοθετική διαδικασία που ακολουθείται για την υιοθέτησή του, η συμμόρφωση της προτεινόμενης νομοθετικής πράξης με την αρχή της αναλογικότητας και η επίδρασή της στο δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου. Η επιτροπή μπορεί, με βάση τις εκθέσεις αυτές, να ζητήσει την εξέταση μια πράξης από μια από τις τρεις επιτροπές που ασχολούνται με ευρωπαϊκές υποθέσεις⁵² ή, για πράξεις βαρύνουσας σημασίας, την εξέταση τους από την ολομέλεια της Βουλής.

Επιπλέον, το Νοέμβριο του 1998 υιοθετήθηκε ένα ψήφισμα που επιτρέπει στην Επιτροπή Εποπτείας να διατυπώνει επιφυλάξεις επί ορισμένων νομοθετικών πράξεων μεγάλης σπουδαιότητας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο αρμόδιος υπουργός δεσμεύεται να μην λάβει θέση ενώπιον του Συμβουλίου επί της συγκεκριμένης πράξης, μέχρι ότου ολοκληρωθεί ο έλεγχος του σχετικού εγγράφου από την επιτροπή. Ο θεσμός αυτός θεωρείται κεφαλαιώδους σημασίας για την αποτελεσματική εκπλήρωση του εποπτικού ρόλου που έχει αναλάβει η επιτροπή απέναντι στην κυβέρνηση.

Η *Βουλή των Λόρδων* διαθέτει Ειδική Επιτροπή Ευρωπαϊκής Ένωσης και πέντε (5) υποεπιτροπές που ασχολούνται με ειδικότερους τομείς του ενωσιακού δικαίου⁵³, οι οποίες είναι αρμόδιες για τον έλεγχο των σχεδίων πράξεων της Ένωσης και των λοιπών ενωσιακών εγγράφων, αλλά και για την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου έναντι της κυβέρνησης για τις θέσεις που υποστηρίζει στο πλαίσιο του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η διαδικασία ελέγχου είναι παρόμοια με αυτή που ακολουθείται από τη Βουλή των Κοινοτήτων, εκκινεί με την κατάθεση αιτιολογικής έκθεσης από την κυβέρνηση και η σχετική υπο-επιτροπή αποφασίζει ανάλογα με τη βαρύτητα της προτεινόμενης πράξης αν θα διεξάγει πιο ενδελεχή έλεγχο. Τα αποτελέσματα της εποπτικής αυτής δραστηριότητας και αξιολόγησης των ενωσιακών εγγράφων δημοσιεύονται ανά τρίμηνο σε ειδικές αναφορές της επιτροπής.

Μετά την απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να αποχωρήσει από την Ένωση, οι σχετικές με τις ευρωπαϊκές υποθέσεις επιτροπές και των δύο σωμάτων ασχολούνται πλέον με τα ζητήματα που

---

⁵² Υπάρχουν τρεις Ευρωπαϊκές Επιτροπές, στις οποίες κατανέμονται οι τομείς δράσης της Ένωσης.

⁵³ Πρόκειται για τις: EU Environment Sub-Committee, EU Goods Sub-Committee, EU Security and Justice Sub-Committee, EU Services Sub-Committee, EU International Agreements Sub-Committee.

αφορούν την μελλοντική εταιρική σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με την Ένωση και την εφαρμογή της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας.

4. Το ρυθμιστικό πλαίσιο της συμμετοχής της Βουλής των Ελλήνων στην ενωσιακή διακυβέρνηση και η εφαρμογή του στην πράξη

4.1. Το υφιστάμενο πλαίσιο για τη συμμετοχή της Βουλής των Ελλήνων στην ενωσιακή διακυβέρνηση

Η συμμετοχή της Βουλής των Ελλήνων στην ευρωπαϊκή διακυβέρνηση ασκείται μέσω της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, η λειτουργία της οποίας προβλέπεται από το άρθρο 32Α του Κανονισμού της Βουλής. Απαρτίζεται από 30 μέλη, ενώ στις συνεδριάσεις της έχουν δικαίωμα συμμετοχής και οι Έλληνες Ευρωβουλευτές με δικαίωμα λόγου.

Στις αρμοδιότητές της εμπίπτει η παροχή διαπραγματευτικής εντολής προς την κυβέρνηση για ζητήματα ύψιστης σημασίας, πριν από τη συνεδρίαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ενημερώνεται από την Κυβέρνηση για τα θέματα της ημερήσιας διάταξης της Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και των σημαντικών συνεδριάσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, μετά το πέρας αυτών, για τα αποτελέσματά τους. Η εν λόγω αρμοδιότητα, αναλόγως του θέματος μπορεί να ασκείται από κοινού με μία τις συναρμόδιες Διαρκείς Επιτροπές⁵⁴.

Το άρθρο 41B του Κανονισμού της Βουλής περιγράφει τη διαδικασία διατύπωσης γνωμών επί των κανονιστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως προς τα λοιπά έγγραφα που κοινοποιούνται στη Βουλή, αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο του άρθρου αυτού ότι η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δύναται να ζητήσει τις απόψεις των αρμόδιων υπουργείων επί θεμάτων που περιλαμβάνουν τα έγγραφα αυτά.

Ως προς τα σχέδια νομοθετικών πράξεων ειδικότερα, η Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών θεμάτων, ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής και τα αρμόδια Υπουργεία, στους οποίους διαβιβάζονται τα σχέδια αυτά, αποστέλλουν τις απόψεις τους επ' αυτών εντός δύο (2) εβδομάδων από την παραλαβή τους. Το σχέδιο μεταβιβάζεται από τον Πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής στο Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών της Επιστημονικής Υπηρεσίας και ορίζεται εισηγητής ή εισηγητές επί της εισαγωγής του στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων προς διατύπωση Γνώμης. Εφόσον το σχέδιο εισαχθεί στην εν λόγω Επιτροπή, παρατηρήσεις επ' αυτού πρέπει να συνταχθούν εντός τεσσάρων (4) εβδομάδων. Το τελικό κείμενο των παρατηρήσεων διαβιβάζεται στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και εφόσον κριθεί

---

⁵⁴ Άρθρο 32^Α παρ. 6 του Κανονισμού της Βουλής.

αναγκαίο από τον Πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου, είναι δυνατό, πριν από την ως άνω διαβίβαση και κοινοποίηση του κειμένου, να συγκληθεί πάραυτα το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, το οποίο, εντός μίας (1) εβδομάδας, συντάσσει σχετικό υπόμνημα επί των παρατηρήσεων που του έχουν υποβληθεί. Το υπόμνημα υποβάλλεται, διά του Προέδρου του, στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και κοινοποιείται στο Τμήμα Ευρωπαϊκής Ένωσης της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων για τον συντονισμό των ενδεδειγμένων ενεργειών, ενώ ενημερώνεται σχετικά και ο Πρόεδρος της Βουλής.

Επί του σχεδίου νομοθετικής πράξης που εισάγεται στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, ο Πρόεδρος αυτής ορίζει εισηγητές της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας και συγκαλεί τα μέλη της Επιτροπής σε συνεδρίαση. Αν είναι συναρμόδια και κάποια άλλη επιτροπή, ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να συγκαλέσει σε κοινή συνεδρίαση την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και μία ή περισσότερες διαρκείς επιτροπές. Προβλέπεται επιπλέον η δυνατότητα να κληθεί ο αρμόδιος Υπουργός προς ενημέρωση της επιτροπής, εφόσον αυτό κριθεί αναγκαίο από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων με απόφαση του 1/3 των μελών της. Η Γνώμη που διατυπώνεται από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή τις συναρμόδιες επιτροπές διαβιβάζεται στα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κοινοποιείται στον αρμόδιο Υπουργό ή στους αρμόδιους Υπουργούς, ενώ είναι δυνατή η προηγούμενη συζήτηση αυτής ενώπιον της Ολομέλειας είτε με πρόταση του Προέδρου της Βουλής είτε με αίτημα της αρμόδιας επιτροπής ή των συναρμόδιων επιτροπών. Σε αυτή την περίπτωση, η οριστική απόφαση επί της γνώμης λαμβάνεται από την Ολομέλεια με φανερή ψηφοφορία.

Η εργασίες της Επιτροπής επικουρούνται από το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών, οι αρμοδιότητες του οποίου περιλαμβάνουν: α) την παρακολούθηση των εργασιών των διασκέψεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ευρωπαϊκών οργανισμών και συνεδρίων που διοργανώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και τη σύνταξη σχετικών εκθέσεων προς ενημέρωση της Βουλής, που κατατίθενται στο Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, το οποίο τις αξιολογεί και τις υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής, β) την παροχή, με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, της αναγκαίας επιστημονικής συνδρομής προς τους Βουλευτές, τις Επιτροπές της Βουλής και τις αντιπροσωπείες της Βουλής σε κοινοβούλια ευρωπαϊκών χωρών και ευρωπαϊκά όργανα και επιτροπές, αλλά και στους εκπροσώπους της χώρας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά από έγκριση του Προέδρου της Βουλής, γ) την εν γένει επιστημονική υποστήριξη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και των Διαρκών Επιτροπών της Βουλής, ιδίως δε την παρακολούθηση του

νομοθετικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη διατύπωση γνώμης επί των προσχεδίων των νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 41B του Κανονισμού της Βουλής.

4.2. Η εφαρμογή του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου στην πράξη και η στάση των Ελλήνων βουλευτών απέναντι στην ενωσιακή διακυβέρνηση

Για την αξιολόγηση της δραστηριότητας της Βουλής των Ελλήνων και της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων στην ενωσιακή διακυβέρνηση θα χρησιμοποιηθούν στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις γνώμες που έχουν εκδοθεί την τελευταία δεκαετία από τη ΒτΕ, και κυρίως πληροφορίες που δόθηκαν από τον Αντιπρόεδρο της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων⁵⁵ και από τα στελέχη του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών της ΒτΕ⁵⁶. Πηγή της αξιολόγησής μας είναι, τέλος, οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που απευθύνθηκε σε νυν και πρώην μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων⁵⁷. Το ερωτηματολόγιο απευθύνθηκε τον Ιούνιο 2021 σε νυν και πρώην βουλευτές που διατέλεσαν μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και ήταν ανοιχτό προς συμπλήρωση μέχρι τις 15 Αυγούστου. Η ανταπόκρισή σ' αυτό ήταν περιορισμένη: από τα 30 μέλη της νυν σύνθεσης της Επιτροπής απάντησαν 4, δηλαδή ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του 10%, ενώ μια μόνο απάντηση ελήφθη από μέλος της Επιτροπής κατά την προηγούμενη βουλευτική περίοδο. Παρά ταύτα, οι απαντήσεις σκιαγραφούν κάποιες τάσεις στη στάση των βουλευτών, ενώ το ίδιο το γεγονός της περιορισμένης ανταπόκρισής τους μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενδεικτικό της μειωμένης προτεραιότητας που καταλαμβάνουν ζητήματα ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος στην ατζέντα των μελών της Βουλής.

Αρχικά, μια επισκόπηση των γνωμών και αιτιολογημένων γνωμών που έχει απευθύνει η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την τελευταία δεκαετία δείχνει μια αρκετά περιορισμένη δραστηριότητα, η οποία ορισμένα έτη είναι εντελώς ανύπαρκτη. Οι θεματικές που καταλαμβάνουν οι συνολικά 8 απλές γνώμες περιλαμβάνουν την Κοινή Αγροτική Πολιτική, την προσωρινή επαναφορά των ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα, τον ορισμό, την παρουσίαση και την επισήμανση των αλκοολούχων ποτών, την καταπολέμηση, μέσω του ποινικού δικαίου, της απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, τις κλινικές δοκιμές

⁵⁵ Παράρτημα Α' – Συνέντευξη του Αντιπροέδρου της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Κ. Δ. Καιρίδη.

⁵⁶ Παράρτημα Β' – Απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με το ρόλο της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών και του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών αυτής.

⁵⁷ Παράρτημα Γ' – Απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο.

φαρμάκων που προορίζονται για τον άνθρωπο, τη θέσπιση δράσης της Ένωσης, όσον αφορά στις πολιτιστικές πρωτεύουσες της Ευρώπης για τα έτη 2020 έως 2033 και τις διαδικασίες κοινοβουλευτικού ελέγχου των δραστηριοτήτων της Ευρωπόλ.

Οι δύο αιτιολογημένες γνώμες που εξέδωσε η Επιτροπή αφορούσαν την Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την κατασκευή, την παρουσίαση και την πώληση των προϊόντων καπνού και των συναφών προϊόντων (COM (2012) 788) και την Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) με σκοπό την έρευνα, τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών την έμμισθη και την άμισθη πρακτική άσκηση, την εθελοντική υπηρεσία και την απασχόληση των εσωτερικών άμισθων βοηθών (au pair) (COM (2013) 151).

Βέβαια αξίζει να επισημανθεί ότι ο αριθμός των γνωμών (αιτιολογημένων ή μη) που εκδόθηκαν τελικά, δεν είναι αντιπροσωπευτικός του όγκου των εγγράφων που υφίστανται επεξεργασία από το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών και την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Σύμφωνα με πληροφορίες που δόθηκαν από το τμήμα, από τα περίπου 900 εισερχόμενα στη ΒτΕ έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ιδίως σχέδια νομοθετικών πράξεων και Ανακοινώσεις, το έτος 2020, επιλέχθηκαν προς επεξεργασία 204, δηλαδή το 22%, και έτυχε επεξεργασίας (με τη μορφή σύνταξης ενημερωτικού σημειώματος ή προ- σχεδίου γνώμης) περίπου το 1/4. Αντίστοιχα, για το διάστημα Ιανουαρίου – Ιουλίου 2021, τα εισερχόμενα είναι περίπου 400, η επιλογή αφορά τα 75, δηλαδή το 19%, και η επεξεργασία, μέχρι στιγμής, το 1/5.

Η μη έκδοση γνώμης επί μιας νομοθετικής πράξης, παρά της σύνταξη σχετικού ενημερωτικού σημειώματος ή προ-σχεδίου γνώμης, μπορεί να αποδοθεί σε παράγοντες όπως η μη συχνή διενέργεια συνεδριάσεων της ΕΕΥ, σε συνδυασμό με τη σύντομη προθεσμία των 8 εβδομάδων στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης και τη φύση ή τον τρόπο διενέργειας των συνεδριάσεων αυτών, όπως επισημάνθηκε από τον Αντιπρόεδρο της επιτροπής⁵⁸, αλλά και σε υποκειμενικούς παράγοντες, όπως το προσωπικό ενδιαφέρον κάθε βουλευτή σχετικά με ορισμένα ζητήματα ή η έλλειψη χρόνου ενόψει των λοιπών αρμοδιοτήτων του.

---

⁵⁸ Βλ. Παράρτημα Α΄.

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων συνέρχεται περίπου μια φορά τον μήνα⁵⁹, συχνά από κοινού με άλλες επιτροπές, ενώ ενδεικτικά οι δύο τελευταίες συναντήσεις έλαβαν χώρα σε απόσταση 2 μηνών μεταξύ τους⁶⁰. Ένα τέτοιο χρονοδιάγραμμα συναντήσεων, ειδικά όταν απαιτείται κοινή συνεδρίαση με άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές και συντονισμός με αυτές, δεν εξυπηρετεί την συζήτηση επί προ-σχεδίων γνώμων και την υιοθέτηση του τελικού κειμένου εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών.

Επιπλέον, δεν πρέπει να λησμονείται ότι οι βουλευτές επιθυμούν και επιδιώκουν να διατηρούν μια στενή σχέση με το εκλογικό σώμα και επομένως είναι πιθανό να αποδίδουν μεγαλύτερη προτεραιότητα σε ζητήματα ύψιστου ενδιαφέροντος για τους ψηφοφόρους και την εκλογική τους περιφέρεια, σε βάρος, συχνά, των ενωσιακών ζητημάτων. Όπως έχει παρατηρηθεί και σε σχέση με κοινοβούλια άλλων κρατών μελών, οι προτάσεις νομοθετικών πράξεων της Ένωσης, οι οποίες έχουν πολλές φορές τεχνικό και λεπτομερειακό χαρακτήρα, δεν είναι αρκετά ελκυστικές ώστε να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του εκλογικού σώματος και, συνακόλουθα, των εκλεγμένων από αυτό βουλευτών⁶¹.

Όσον αφορά στο ζήτημα ενημέρωσης των βουλευτών για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ένωσης, στην πράξη αυτή λαμβάνει χώρα σπάνια και έχει *ex ante* χαρακτήρα, ενώ το 40% των ερωτηθέντων του ερωτηματολογίου θεωρεί ότι η κυβέρνηση λαμβάνει ελάχιστα ή και καθόλου μέτρα για να διασφαλίσει την πληρέστερη δυνατή ενημέρωση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για τις πράξεις και αποφάσεις που υιοθετούνται σε επίπεδο Ένωσης, ενώ το ίδιο ποσοστό θεωρεί ότι η κυβέρνηση δεν λαμβάνει καθόλου υπόψιν της κατευθύνσεις της επιτροπής προκειμένου να διαμορφώσει τις διαπραγματευτικές της θέσεις στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο.

Ως προς την αντίληψη των μελών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για το ρόλο που επιτελούν στην ενωσιακή διακυβέρνηση, το 60% θεωρεί ότι αποτελεί ενεργό μέλος αυτής μόνο σε ελάχιστο βαθμό. Οι λειτουργίες που αξιολογούνται ως πιο σημαντικές, στο πλαίσιο συμμετοχής

---

⁵⁹ Σημειωτέον ότι υπάρχει πρόβλεψη για διενέργεια 4 συναντήσεων ανά μήνα, η οποία ωστόσο δεν είναι υποχρεωτική.

⁶⁰ 28/07 η μία και 27/5 η άλλη, ενώ τα θέματα της ημερήσια διάταξης ήταν η επεξεργασία και εξέταση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Οικονομικών «Κύρωση της Σύμβασης Χρηματοδότησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Δανειακής Σύμβασης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ελληνικής Δημοκρατίας και των παραρτημάτων τους» και η ενημέρωση από το Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με αντικείμενο «Η Ευρώπη μετά την Πανδημία», αντίστοιχα.

⁶¹ T. RAUNIO, *National Parliaments and European Integration: What we know and what we should know*, ARENA Working Paper 02/2009, σ. 11, και A. DYEURE, *The French Parliament and European Integration*, *European Public Law*, 2012, 18(3): 527–548, σ. 529.

τους στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, είναι η διασύνδεση και διακοινοβουλευτική συνεργασία με τα εθνικά κοινοβούλια άλλων κρατών μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και η ενημέρωση των πολιτών για τις πολιτικές και το δίκαιο της Ένωσης, σε σχέση μάλιστα με την εκπλήρωση των οποίων, το 80% αξιολογεί τη συμβολή του ως πολύ σημαντική.

Σε σχέση με την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης, το 60% των ερωτηθέντων θεωρεί τον εν λόγω μηχανισμό ελάχιστα ή και καθόλου αποτελεσματικό, με το μεγάλο ποσοστό ψήφων που απαιτείται για την ενεργοποίηση του μηχανισμού της «κίτρινης κάρτας» να αναδεικνύεται ως το σημαντικότερο στοιχείο που δυσχεραίνει την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού. Κρίσιμο είναι ότι το σύνολο των ερωτηθέντων εκτιμά ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε λαμβάνει δεόντως υπόψιν τις γνώμες που εκδίδονται από τα εθνικά κοινοβούλια, ενώ όλοι οι ερωτηθέντες διάκεινται θετικά απέναντι στην πρόταση θέσπισης της διαδικασίας της «πράσινης κάρτας», μέσω της οποίας θα μπορούν τα εθνικά κοινοβούλια να ζητήσουν από την Επιτροπή την επανεξέταση, τροποποίηση ή κατάργηση ήδη υφιστάμενων πράξεων.

Από τις ερωτήσεις που αφορούν τη σχέση των κοινοβουλίων μεταξύ τους, αξίζει να σημειωθεί ότι όλοι οι ερωτηθέντες, άλλοι απολύτως και άλλοι σε μεγάλο βαθμό, διαφωνούν με τη θέση ότι η σχέση μεταξύ των εθνικών κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι ανταγωνιστική. Ως πιο σημαντικά *fora* διακοινοβουλευτικής συνεργασίας θεωρούνται η COSAC και οι κοινοβουλευτικές συναντήσεις που διοργανώνονται με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώ ως μέτρα για την ενίσχυση της διακοινοβουλευτικής συνεργασίας στην Ένωση προτείνονται η τακτικότερη διεξαγωγή των υφιστάμενων διασκέψεων, η καλύτερη επιλογή της θεματολογίας και ενημέρωση των βουλευτών επ' αυτής, καθώς και η θέσπιση νέων τακτικών διασκέψεων με πιο εξειδικευμένη θεματολογία.

Τέλος, τα μέτρα που προκρίνουν οι ίδιοι οι βουλευτές ως πιο κατάλληλα για την ενίσχυση του ρόλου τους στην διαμόρφωση της ενωσιακής πολιτικής είναι η ενίσχυση της συνεργασίας των εθνικών κοινοβουλίων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η στενότερη διακοινοβουλευτική συνεργασία, η θέσπιση νέων διαδικασιών ελέγχου των ενωσιακών πράξεων, όπως αυτή της «πράσινης κάρτας», η καλύτερη ενημέρωση εκ μέρους της κυβέρνησης σχετικά με τις πράξεις και τα έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και η συχνότερη ακρόαση των αρμόδιων υπουργών πριν ή και μετά τις συνόδους του Συμβουλίου.

5. Συγκριτική αποτίμηση των μηχανισμών συμμετοχής των εθνικών κοινοβουλίων στην ενωσιακή διακυβέρνηση

Τα νομοθετικά σώματα των 27 κρατών μελών, αλλά και του αποχωρήσαντος Ηνωμένου Βασιλείου, εμφανίζουν σημαντικές διαφορές ως προς τη δραστηριότητά τους και τα μέσα που διαθέτουν προς τη διασφάλιση ενός ενεργού ρόλου στην ενωσιακή διακυβέρνηση.

Με σκοπό την πιο εύληπτη παρουσίαση των πληροφοριών που παρατέθηκαν στα ανωτέρω κεφάλαια (υπό 3 και 4.1), αλλά και την απόπειρα προσδιορισμού και δικαιολόγησης των τάσεων σχετικά με το υφιστάμενο πλαίσιο για τη συμμετοχή των νομοθετικών σωμάτων στη λήψη αποφάσεων εντός της Ένωσης, στο παρόν κεφάλαιο προηγείται ένας πίνακας με τα υφιστάμενα μέσα άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου, στον οποίο τα εθνικά κοινοβούλια ταξινομούνται από το πιο «ισχυρό» προς το λιγότερο «ισχυρό»⁶². Στη συνέχεια εντοπίζονται ορισμένες τάσεις και γίνεται μια προσπάθεια αιτιολόγησης αυτών, σε σύγκριση μάλιστα και με αντίστοιχες τάσεις που εντοπίζονται με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα για τη γνωμοδοτική αρμοδιότητα των κοινοβουλίων.

Για την κατάρτιση του πίνακα αυτού, χρησιμοποιήθηκαν συνδυαστικά οι πληροφορίες που παρατίθενται ανωτέρω, καθώς και οι απαντήσεις των εθνικών κοινοβουλίων σε ερωτηματολόγιο που τους απευθύνθηκε στο πλαίσιο της 27^{ης} Έκθεσης που διενεργήθηκε στο πλαίσιο της COSAC το 2017⁶³. Στο σημείο αυτό, ωστόσο, είναι κρίσιμο να επισημανθεί ότι οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα καταγράφουν τα διαθέσιμα στα εθνικά κοινοβούλια μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου, χωρίς ωστόσο να μπορεί να επιβεβαιωθεί κατά πόσο αυτά αξιοποιούνται, όντως, στην πράξη. Ενδεικτικά, η Βουλή των Ελλήνων, στο πλαίσιο συμμετοχής της στην έρευνα της COSAC, δήλωσε ότι στα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου σε σχέση με τη λήψη αποφάσεων στην Ένωση περιλαμβάνεται και η υποχρέωση ενημέρωσης της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων σχετικά με τις θέσεις που πρόκειται να υποστηριχθούν στο πλαίσιο των επερχόμενων συνόδων του Συμβουλίου, καθώς και η υποχρέωση αποστολής ενημερωτικών σημειωμάτων από την κυβέρνηση σχετικά με τις θέσεις της επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων που κοινοποιούνται σε αυτή. Στην πράξη, ωστόσο, και λαμβανομένων υπόψη των συνεντεύξεων που διενεργήθηκαν στον πλαίσιο του παρόντος ερευνητικού έργου, οι εν λόγω

⁶² Σε αυτόν το πίνακα περιλαμβάνεται και το Ηνωμένο Βασίλειο. Σε περιπτώσεις εθνικών κοινοβουλίων με δύο σώματα, οι πληροφορίες που παρέχονται προκύπτουν από τον συνδυασμό των υφιστάμενων προβλέψεων και για τα δύο σώματα.

⁶³ COSAC SECRETARIAT, Twenty-seventh Bi-annual Report: Developments in European Union - Procedures and Practices Relevant to Parliamentary Scrutiny, Prepared by the COSAC Secretariat and presented to: LVII Conference of Parliamentary Committees for Union Affairs of Parliaments of the European Union, 28-30 May 2017, Valletta.

υποχρεώσεις δεν εφαρμόζονται συστηματικά στην πράξη και εξαρτώνται από την προθυμία του εκάστοτε Υπουργού ή της εκάστοτε κυβέρνησης. Αντίστοιχα, το ενδεχόμενο να εντοπίζονται παρόμοια φαινόμενα και σε σχέση με άλλα εθνικά κοινοβούλια είναι μάλλον βέβαιο, χωρίς, ωστόσο, να είναι δυνατό στο πλαίσιο του παρόντος έργου να επιβεβαιωθεί η αξιοποίηση στην πράξη των δυνατοτήτων και των εργαλείων κοινοβουλευτικού ελέγχου που προβλέπονται στην νομοθεσία έκαστου κράτους μέλους. Με άλλα λόγια, ο πίνακας απεικονίζει το «προβλεπόμενο» και όχι απαραίτητα το «συμβαίνον».

Σε σχέση με τη μέθοδο ταξινόμησης που ακολουθήθηκε πρέπει, επιπλέον, να γίνουν ορισμένες επισημάνσεις για την καλύτερη κατανόηση του πίνακα. Οι κάθετες στήλες περιλαμβάνουν τα κριτήρια αξιολόγησης της θεσμικής δύναμης του εθνικού κοινοβουλίου κάθε κράτους μέλους, τα οποία αφορούν την συχνότητα των συνεδριάσεων της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, την υποχρέωση της κυβέρνησης να αποστέλλει ενημερωτικά έγγραφα σχετικά τη θέση της επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων, καθώς και την ύπαρξη προβλέψεων για την παροχή διαπραγματευτικής εντολής προς την κυβέρνηση, για τη διατύπωση επιφύλαξης κοινοβουλευτικού ελέγχου και για την προηγούμενη ή εκ των υστέρων ακρόαση του αρμόδιου υπουργού/πρωθυπουργού πριν από σύνοδο του Συμβουλίου/Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Η συχνότητα των συναντήσεων βαθμολογείται ως εξής⁶⁴:

- Μη τακτική διενέργεια συναντήσεων=0,5 βαθμοί (σε περίπτωση ωστόσο που προβλέπεται η διενέργεια συναντήσεων πριν και μετά από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου/Συμβουλίου, αποδίδονται 0,75 βαθμοί)
- 1 συνάντηση/μήνα=1 βαθμός
- 2 συναντήσεις/μήνα=2 βαθμοί
- 4 συναντήσεις/μήνα=3 βαθμοί⁶⁵
- Περισσότερες από 4 συναντήσεις/μήνα=4 βαθμοί

Για τα υπόλοιπα κριτήρια, αποδίδεται ένας βαθμός και το αντίστοιχο πεδίο σημειώνεται με πράσινο χρώμα εφόσον εντοπίζεται σχετική πρόβλεψη, ενώ σε αντίθετη περίπτωση δεν αποδίδεται κανένας βαθμός και το σχετικό πεδίο σημειώνεται με κόκκινο. Τα πεδία που σημειώνονται με κίτρινο χρώμα και βαθμολογούνται με μισό βαθμό απεικονίζουν ρυθμίσεις με λιγότερο υποχρεωτικό ή συστηματικό χαρακτήρα.

---

⁶⁴ Για τη Σλοβακία και τη Βουλγαρία δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες και επομένως δεν αποδόθηκαν βαθμοί στο συγκεκριμένο κριτήριο.

⁶⁵ Για την Ιρλανδία όπου προβλέπονται 2 έως 4 συναντήσεις ανά μήνα, ελήφθη υπόψη ο μέσος όρος (3/μήνα) και αποδόθηκαν 2,5 βαθμοί.

**ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΣΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ
ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ**

	Κράτος μέλος	Συχνότητα συναντήσεων	Η κυβέρνηση υποχρεούται να αποστείλει ενημερωτικά έγγραφα σχετικά τη θέση της επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων	Διαπραγματευτική εντολή προς κυβέρνηση	Επιφύλαξη κοινοβουλευτικού ελέγχου	Προηγούμενη ακρόαση του αρμόδιου υπουργού/ πρωθυπουργού πριν από σύνοδο του Συμβουλίου/Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	Εκ των υστέρων ακρόαση του αρμόδιου υπουργού/ πρωθυπουργού μετά από σύνοδο του Συμβουλίου/Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	Σύνολο
1	Φινλανδία	8/μήνα (4)	(0)	(1)	(1)	(1)	(1)	8
2	Γερμανία	4/μήνα (3)	(1)	(1)	(0)	(1)	(1)	7
2	Δανία	4/μήνα (3)	(1)	(1)	(0)	(1)	(1)	7
2	Πολωνία	7-9/μήνα (4)	(1)	(1)	(0)	(1)	(0)	7
2	Σλοβενία	4/μήνα (3)	(1)	(1)	(0)	(1)	(1)	7
2	Ην. Βασίλειο	4/μήνα (3)	(1)	(0)	(1)	(1)	(1)	7
3	Εσθονία	4/μήνα (3)	(1)	(1)	(0)	(1)	ΝΑΙ (σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με δοθείσες οδηγίες) (0,5)	6,5
4	Ουγγαρία	4/μήνα (3)	(1)	(1)	(0)	ΝΑΙ (για επιλεγμένα θέματα) ΠΑΝΤΑ πριν από Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (0,75) ¹	ΝΑΙ (για επιλεγμένα θέματα) (0,5)	6,25
5	Ρουμανία	4/μήνα (3)	(1)	(0)	(0)	(1)	(1)	6
6	Γαλλία	4/μήνα (3)	(1)	(0)	(0)	ΝΑΙ (όχι συστηματικά) (0,5)	(1)	5,5
6	Ιταλία	4/μήνα (3)	(1)	(0)	(1)	(0)	ΝΑΙ (σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με δοθείσες οδηγίες) (0,5)	5,5
6	Κροατία	2/μήνα (2)	(1)	ΔΥΝΗΤΙΚΑ (0,5)	(0)	(1)	(1)	5,5
7	Ισπανία	4/μήνα (3)	(1)	(0)	(0)	(0)	(1)	5

¹ Ο συστηματικότητα της ακρόασης του Πρωθυπουργού πριν από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αξιολογείται θετικά και βαθμολογείται με 0,75 αντί για 0,5.

7	Λετονία	1-3/εβδομάδα (2)	(1)	(1)	(0)	(1)	(0)	5
7	Λουξεμβούργο	4/μήνα (3)	(0)	(0)	(0)	(1)	(1)	5
8	Κάτω Χώρες	Μη τακτικά - πριν από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου (0,75)	(1)	(1)	(1)	(1)	(0)	4,5
8	Σουηδία	Μη τακτικά (0,5)	(1)	(1)	(0)	(1)	(1)	4,5
9	Τσεχία	1/μήνα (1)	(1)	(0)	(1)	(0)	(1)	4
10	Λιθουανία	Πριν και μετά από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου/Ευρ ρωπαϊκού Συμβουλίου (0,75)	(0)	(1)	(0)	(1)	(1)	3,75
11	Ιρλανδία	2-4/μήνα (2,5)	(0)	(0)	(0)	ΔΥΝΗΤΙΚΑ (0,5)	(0)	3
12	Σλοβακία	- (0)	(1)	(1)	(0)	(0)	ΝΑΙ (σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με δοθείσες οδηγίες) (0,5)	2,5
13	Μάλτα	1/μήνα (1)	(1)	(0)	(0)	(0)	(0)	2
13	Αυστρία	1/μήνα (1)	(1)	(0)	(0)	(0)	(0)	2
13	Βέλγιο	Μη τακτικά (0,5)	ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ (0,5)	(0)	(0)	(0)	(1)	2
13	Ελλάδα	1/μήνα (1)	ΝΑΙ (στην πράξη όχι) (0,5)	(0)	(0)	ΝΑΙ (στην πράξη όχι) (0,5)	(0)	2
14	Πορτογαλία	Πριν και μετά από σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (0,75)	(0)	(0)	(0)	ΔΥΝΗΤΙΚΑ (μόνο για συνόδους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) (0,5)	ΔΥΝΗΤΙΚΑ (μόνο για συνόδους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) (0,5)	1,75
15	Βουλγαρία	- (0)	(0)	(0)	(1)	ΔΥΝΗΤΙΚΑ (μόνο για συνόδους Ευρωπαϊκού Συμβουλίου) (0,5)	(0)	1,5
15	Κύπρος	Μη τακτικά (0,5)	(0)	(0)	(0)	ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ (0,5)	ΚΑΤΟΠΙΝ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ (0,5)	1,5

Μια πρώτη εξέταση του ανωτέρω πίνακα αποκαλύπτει σημαντική διαφοροποίηση ως προς τα διαθέσιμα μέσα και εργαλεία άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου εκ μέρους των εθνικών κοινοβουλίων. Η διαφοροποίηση αυτή δεν μπορεί φυσικά να αποδοθεί σε έναν μόνο λόγο ή να αιτιολογηθεί με βάση ένα κριτήριο, αλλά συνιστά το αποτέλεσμα ενός συμπλέγματος παραγόντων όπως, για παράδειγμα, η χρονολογία προσχώρησης του εκάστοτε κράτους μέλους στην Ένωση, η ύπαρξη ευρωσκεπτικιστικών επιρροών εντός των κρατών μελών και η συχνή δημιουργία κυβερνήσεων συνασπισμού ή μειοψηφίας.

Με βάση την ανωτέρω ταξινόμηση, το κράτος μέλος που βρίσκεται στην κορυφή της λίστας είναι η Φινλανδία, ενώ ακολουθούν στη δεύτερη θέση η Γερμανία, η Δανία, η Πολωνία και η Σλοβενία, αλλά και το αποχωρήσαν Ηνωμένο Βασίλειο. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Πορτογαλία, η Βουλγαρία και η Κύπρος, ενώ αρκετά χαμηλά στην κατάταξη τοποθετείται και η Ελλάδα, η οποία ισοβαθμεί στην 13^η θέση με άλλα 3 κράτη μέλη (Αυστρία, Βέλγιο, Μάλτα).

Εξετάζοντας τη συγκεκριμένη κατάταξη με γνώμονα τη χρονολογία προσχώρησης του εκάστοτε κράτους μέλους, παρατηρείται ότι αρκετά από τα κράτη που προσχώρησαν στην Ένωση μετά το 2004 έχουν εξοπλίσει τα εθνικά τους κοινοβούλια με ισχυρούς, τουλάχιστον στη θεωρία, θεσμούς προκειμένου να ασκείται κοινοβουλευτικός έλεγχος στις αποφάσεις που λαμβάνει η εκάστοτε κυβέρνηση στο πλαίσιο των ενωσιακών οργάνων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την Πολωνία και τη Σλοβενία. Η χρονολογία της προσχώρησης ενός κράτους μέλους στην Ένωση έχει συσχετιστεί από αρκετούς συγγραφείς με την ύπαρξη ισχυρών θεσμών κοινοβουλευτικού ελέγχου⁶⁶ χωρίς, ωστόσο, η συσχέτιση αυτή να μπορεί να επιβεβαιωθεί σε σχέση με κάθε κράτος μέλος που προσχώρησε στην Ένωση μετά το 2004. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ως προς αυτό είναι η Κύπρος και η Βουλγαρία, οι οποίες τοποθετούνται στη χαμηλότερη θέση της κατάταξης. Αντίστροφα, δεν αποκλείεται κράτη μέλη με μακρά πορεία στην Ένωση, συμπεριλαμβανομένης και της Γερμανίας που αποτέλεσε ένα από τα 6 ιδρυτικά κράτη, να διαθέτουν ισχυρούς μηχανισμούς ελέγχου των κυβερνήσεων τους σε σχέση με την ενωσιακή διακυβέρνηση.

Ένας ακόμη παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την αξιολόγηση των μέσων κοινοβουλευτικού ελέγχου των εθνικών κοινοβουλίων σε σχέση με τα ενωσιακά θέματα είναι η

---

⁶⁶ Ενδεικτικά: T. SAALFELD, *Deliberate Delegation or Abdication? Government Backbenchers, Ministers and European Union Legislation*, *Journal of Legislative Studies* 2005, 11(3/4): 343–71, I. HAMERLY, *The Timing of EU Membership and its Effects on National Legislative Oversight of European Affairs*, paper for a bi-annual conference of European Union Studies Association, Montreal, Canada, 05/2007.

ύπαρξη μακράς παράδοσης ως προς τη δημιουργία κυβερνήσεων συνασπισμού. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ως προς αυτό αποτελούν η Φινλανδία και η Δανία, οι κυβερνήσεις των οποίων σχηματίζονται κατά κανόνα με τη συνεργασία δύο ή περισσότερων κομμάτων. Στα κράτη αυτά, η ανάγκη συντονισμού της εκάστοτε κυβέρνησης και υιοθέτησης κοινής θέσης σε σχέση με τις προτεινόμενες πράξεις σε επίπεδο Ένωσης επιβάλλει την ύπαρξη μηχανισμών ακρόασης του αρμόδιου υπουργού ή πρωθυπουργού πριν από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, την ανάθεση διαπραγματευτικών εντολών σε αυτούς και την απόδοση ευθύνης σε περίπτωση παρέκκλισης από αυτές. Η ύπαρξη κυβερνήσεων συνασπισμού ή μειοψηφίας χαρακτηρίστηκε, μάλιστα, στο πλαίσιο σχετικής έρευνας που έλαβε χώρα πριν την προσχώρηση της Κροατίας, ως το χαρακτηριστικό γνώρισμα που εντοπίζεται στην πλειοψηφία των κρατών μελών που διαθέτουν ένα ισχυρό σύστημα κοινοβουλευτικού ελέγχου της εκάστοτε κυβέρνησης για τις θέσεις που υιοθετούνται σε επίπεδο Ένωσης⁶⁷.

Ως παράγοντας άμεσα σχετιζόμενος με την ύπαρξη ενός ισχυρού συστήματος κοινοβουλευτικού ελέγχου της κυβέρνησης, αλλά και με την διεξαγωγή ευρύτερων συζητήσεων εντός των εθνικών κοινοβουλίων ως προς τα ενωσιακά ζητήματα, έχει αναδειχθεί στη βιβλιογραφία και το επίπεδο ευρωσκεπτικισμού εντός ενός κράτους μέλους και μεταξύ των μελών του εθνικού κοινοβουλίου. Πρόκειται φυσικά για ένα μεταβλητό στο χρόνο παράγοντα, αναλόγως και του εκάστοτε αποτελέσματος των εθνικών εκλογών και της διαμόρφωσης της κυβέρνησης και του κοινοβουλίου, ενώ παρατηρούνται και διαφοροποιήσεις ως προς την ένταση των φαινομένων ευρωσκεπτικισμού. Για παράδειγμα, κατά την πενταετία που προηγήθηκε των ευρωεκλογών του 2019, αλλά και μετά από αυτές, αναδείχθηκε μια μετατόπιση στη στάση των ευρωσκεπτικιστικών κομμάτων απέναντι στην ΕΕ, τα οποία επιδιώκουν πλέον να επηρεάζουν τις πολιτικές της εκ των έσω αντί να προωθούν σενάρια αποχώρησης από αυτήν⁶⁸. Αυτή η μεταρρυθμιστική ρητορική και κριτική στάση απέναντι στην Ένωση, που εντοπίζεται έντονα σε κράτη μέλη όπως η Πολωνία ή ακόμα και η Φινλανδία⁶⁹, μπορεί με τη σειρά της να αναδείξει τις συζητήσεις επί νομοθετικών πρωτοβουλιών της Ένωσης

---

⁶⁷ J.KARLAS, National Parliamentary Control of EU Affairs: Institutional Design after Enlargement, *West European Politics* 2012, 35(5): 1095–1113, σ. 1109-1110.

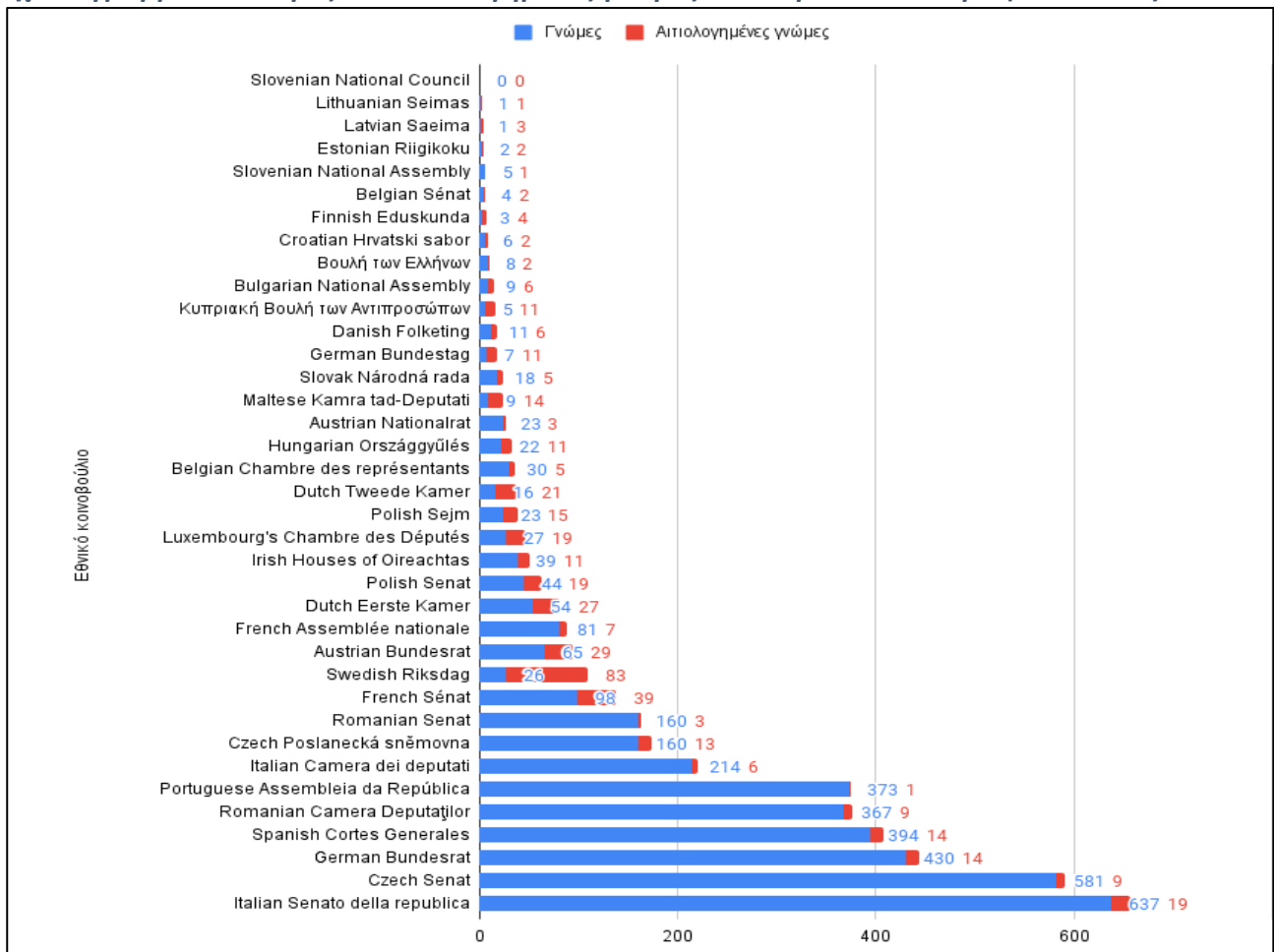
⁶⁸ P. TAGGART, Party-based hard Euroscepticism in the 2019 European parliament elections, σε: Bolin N. / Falasca K. / Grusel M. κ.λπ., *Euroreflections: Leading academics on the European elections 2019*. Demicom report no. 40/2019, διαθέσιμο σε [athttps://euroreflections.se/globalassets/ovrigt/euroreflections/euroreflections_v3.pdf](https://euroreflections.se/globalassets/ovrigt/euroreflections/euroreflections_v3.pdf), σ. 26, BRACK N., *Towards a unified anti-Europe narrative on the right and left? The challenge of Euroscepticism in the 2019 European elections*, *Research and Politics* 2020, July-December: 1–8, σ. 3.

⁶⁹ A. GOSTYŃSKA-JAKUBOWSKA, *Boosting the Role of National Parliaments in EU Democracy*, September 24, 2019, *Carnegie Europe*, σ. 4.

και να ωθήσει τις φιλοευρωπαϊκές φωνές εντός του κοινοβουλίου να υποστηρίξουν τη νομιμότητα και αναγκαιότητά τους⁷⁰.

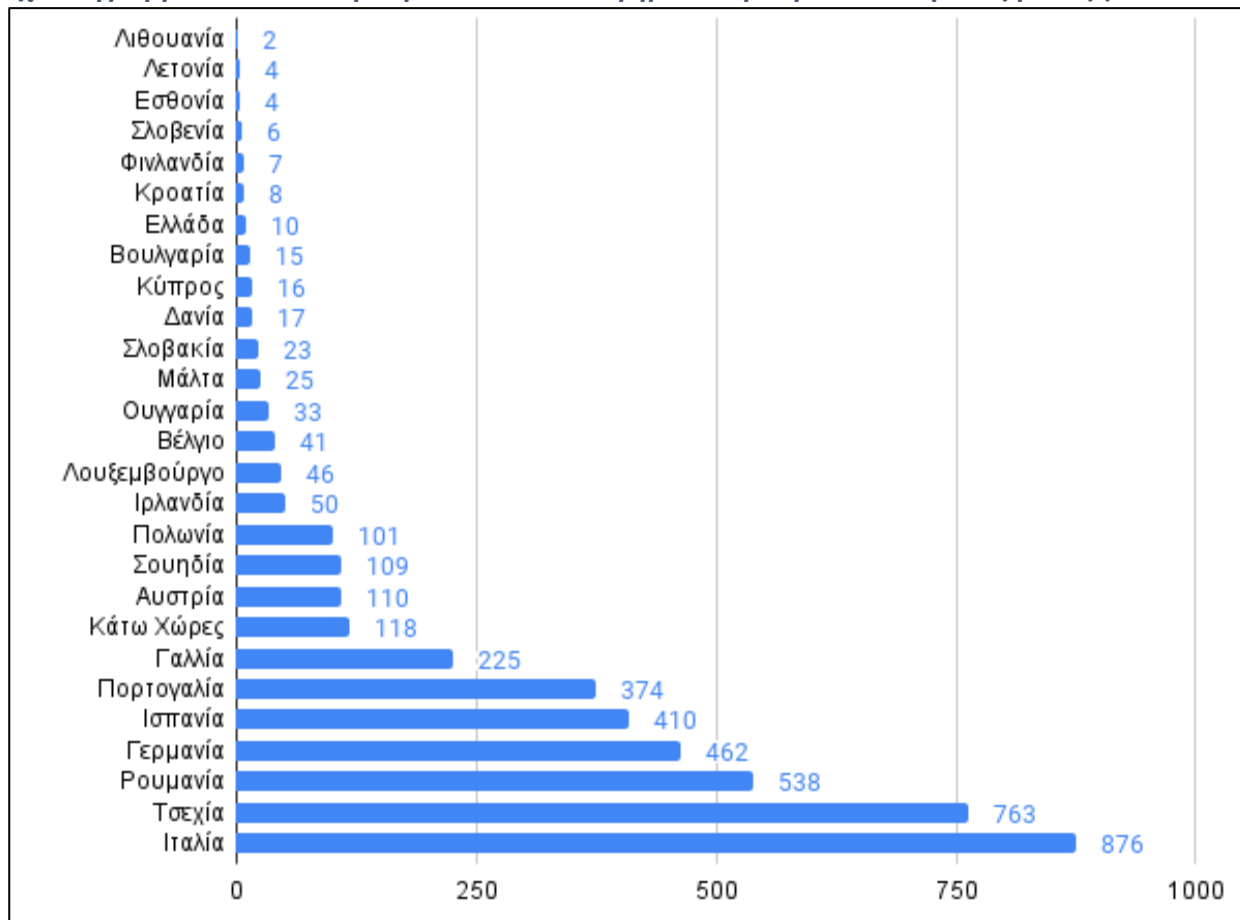
Ενδιαφέρον παρουσιάζει ακόμα η σύγκριση της κατάταξης των κρατών μελών ως προς τα διαθέσιμα μέσα άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου σε σχέση με τις αποφάσεις που λαμβάνονται στην Ένωση με την αντίστοιχη κατάταξή τους ως προς τον αριθμό των γνωμών και αιτιολογημένων γνωμών που εκδίδουν τα νομοθετικά τους σώματα. Προς το σκοπό αυτό, παρατίθενται κατωτέρω δύο διαγράμματα και ακολουθούν ορισμένες παρατηρήσεις. Το πρώτο απεικονίζει με διακριτό τρόπο τον αριθμό των γνωμών και των αιτιολογημένων γνωμών που εκδόθηκαν από κάθε νομοθετικό σώμα χωριστά, ενώ το δεύτερο απεικονίζει το άθροισμα των γνωμών που εκδόθηκαν από το σύνολο των νομοθετικών σωμάτων (όπου αυτά είναι 2) σε κάθε κράτος μέλος.

Σχεδιάγραμμα 3 - Γνώμες και αιτιολογημένες γνώμες ανά νομοθετικό σώμα (2010-2020)

⁷⁰ J.M. HOERNER, Adding Fuel to the Flames? Politicisation of EU Policy Evaluation in National Parliaments, Polit Vierteljahresschr 2019, 60: 805–821, σ. 818, T. WINZEN, The institutional position of national parliaments in the European Union: developments, explanations, effects, Journal of European Public Policy 2021, DOI:10.1080/13501763.2021.1898663, σ. 6.

Σχεδιάγραμμα 4 - Σύνολο γνώμων και αιτιολογημένων γνώμων ανά κράτος μέλος (2010-2020)

Σε μια πρώτη εξέταση των σχεδιαγραμμάτων αυτών, προξενεί σαφώς εντύπωση η μεγάλη ασυμμετρία της γνωμοδοτικής δραστηριότητας των κρατών μελών, με 6 κράτη μέλη να έχουν εκδώσει λιγότερες από 10 γνώμες το καθένα και την Ιταλία να έχει εκδώσει σχεδόν 900. Αναπόφευκτα, λοιπόν, προκύπτει το ερώτημα αν η ποσότητα των γνώμων ταυτίζεται και με την ποιότητά τους ή την δύναμη του εκάστοτε κοινοβουλίου.

Προκαταρκτικά, πρέπει να επισημανθεί ότι η έντονη γνωμοδοτική δραστηριότητα ενός νομοθετικού σώματος είναι σίγουρα ενδεικτική μιας επαρκώς στελεχωμένης διοικητικής και επιστημονικής υπηρεσίας. Ο ρόλος των υπηρεσιών αυτών και της παρουσίας στελεχών με γνώσεις ενωσιακού δικαίου είναι αναμφισβήτητος, δεδομένου του μεγάλου όγκου εγγράφων που κοινοποιούνται στα εθνικά κοινοβούλια και της ανάγκης διαλογής αυτών, αλλά και του σημαντικού υποστηρικτικού έργου που επιτελούν οι διοικητικές και επιστημονικές υπηρεσίες για τους βουλευτές. Επιπλέον, η τοποθέτηση διοικητικού προσωπικού με γνώσεις ευρωπαϊκού δικαίου και σε μόνιμες κοινοβουλευτικές επιτροπές, πέραν δηλαδή των εξειδικευμένων επιτροπών

ευρωπαϊκών υποθέσεων κάθε κοινοβουλίου, έχει αναδειχθεί ως σημαντικό στοιχείο για την ενίσχυση της συζήτησης εξειδικευμένων ζητημάτων ευρωπαϊκού δικαίου και στο πλαίσιο της εκάστοτε αρμόδιας επιτροπής⁷¹.

Ως προς τη σχέση μεταξύ της ποσότητας των γνωμών που εκδίδει ένα εθνικό νομοθετικό σώμα με την επίδραση που αυτό έχει στην ενωσιακή διακυβέρνηση, αξίζει να γίνουν τέσσερις παρατηρήσεις με βάση τα ως άνω σχεδιαγράμματα και τον πίνακα.

Πρώτον, η αιτιολόγηση της διαφοροποίησης που εντοπίζεται ως προς τον όγκο των γνωμών που εκδίδονται από τα εθνικά κοινοβούλια μπορεί να αναζητηθεί, καταρχήν, στη σύνθεσή τους, δηλαδή το αν αποτελούνται από ένα ή δύο σώματα. Είναι, λοιπόν, αναμενόμενο κοινοβούλια που αποτελούνται από δύο σώματα να εκδίδουν – αθροιστικά – περισσότερες γνώμες. Με γνώμονα αυτή την υπόθεση, παρατηρείται ότι τα τρία κράτη μέλη με τη μεγαλύτερη γνωμοδοτική δραστηριότητα (Ιταλία, Τσεχία, Ρουμανία) διαθέτουν κοινοβούλια που αποτελούνται από δύο νομοθετικά σώματα. Αντίστροφα, τα κοινοβούλια των τριών κρατών μελών με το μικρότερο αριθμό γνωμών (Λιθουανία, Λετονία, Εσθονία⁷²) αποτελούνται από ένα νομοθετικό σώμα. Η τάση αυτή δεν είναι, σαφώς, απόλυτη, καθώς υπάρχουν κοινοβούλια με δύο νομοθετικά σώματα που έχουν εκδώσει έναν αρκετά περιορισμένο αριθμό γνωμών, όπως η Σλοβενία και το Βέλγιο, και, αντίστροφα, κοινοβούλια με ένα νομοθετικό σώμα, όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία, τα οποία έχουν εκδηλώσει έντονη γνωμοδοτική δραστηριότητα. Είναι ωστόσο ενδεικτικό ότι από τα 17 κοινοβούλια που αποτελούνται από ένα σώμα, τα 14 (περίπου το 82%) έχουν εκδώσει, εντός της υπό εξέταση δεκαετίας, πενήντα ή λιγότερες αιτιολογημένες γνώμες, ενώ από τα 10 κοινοβούλια που αποτελούνται από δύο σώματα, τα 8 (δηλαδή το 80%) έχουν εκδώσει πάνω από 100.

Δεύτερον, και συγκεκριμένα σε σχέση με τα κοινοβούλια που διαθέτουν δύο σώματα, αξίζει να αναζητηθεί η ύπαρξη κάποιου μοτίβου ως προς το ποιο από τα δύο σώματα εμφανίζει την πιο έντονη γνωμοδοτική δραστηριότητα. Μια πρώτη παρατήρηση είναι ότι στην πλειοψηφία των κοινοβουλίων που αποτελούνται από *Γερουσία* και *Βουλή των Αντιπροσώπων*⁷³, η Γερουσία είναι

---

⁷¹ Περισσότερα για το ρόλο των διοικητικών υπηρεσιών στη συζήτηση ζητημάτων της Ένωσης σε: HÖGENAUER A.L., The mainstreaming of EU affairs: a challenge for parliamentary administrations, *The Journal of Legislative Studies* 2021, DOI:10.1080/13572334.2021.1965364.

⁷² Αξιοσημείωτο είναι ότι πρόκειται για τα 3 κράτη της Βαλτικής, το νομικό σύστημα των οποίων εμφανίζει ορισμένες ιδιαιτερότητες σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ένωσης, η ανάλυση, ωστόσο, των οποίων υπερβαίνει τους σκοπούς της παρούσας μελέτης.

⁷³ Πρόκειται για τα κοινοβούλια του Βελγίου, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ολλανδίας, της Πολωνίας, της Ρουμανίας και της Τσεχίας.

αυτή που εκδίδει τις περισσότερες γνώμες. Αυτή η διαπίστωση δεν επιβεβαιώνεται ως προς το Βέλγιο και τη Ρουμανία, στις οποίες η εκάστοτε Βουλή των Αντιπροσώπων έχει εκδώσει περίπου τριπλάσιες γνώμες σε σχέση με την αντίστοιχη Γερουσία. Βέβαια, και με βάση τις πληροφορίες που παρατίθενται ανωτέρω⁷⁴, προκύπτει αφενός, ότι η βελγική Βουλή των Αντιπροσώπων διαθέτει Ειδική Ομάδα για την Ανάλυση των εγγράφων της ΕΕ, η ύπαρξη της οποίας είναι σαφώς καθοριστική για την έγκαιρη επεξεργασία των κειμένων της Ένωσης και τη σύνταξη γνωμών προς υιοθέτηση από το νομοθετικό σώμα, και αφετέρου, ότι η ρουμανική Βουλή των Αντιπροσώπων είναι κατά κανόνα αρμόδια για την εξέταση των κειμένων και προσχεδίων των ενωσιακών πράξεων, με αποτέλεσμα να δικαιολογείται η συγκριτικά μικρότερη, αλλά σε καμία περίπτωση ασήμαντη, δραστηριότητα της ρουμανικής Γερουσίας.

Στα κοινοβούλια της Αυστρίας, της Γερμανίας και της Σλοβενίας, όπου δεν υφίσταται διάκριση μεταξύ Γερουσίας και Βουλής των Αντιπροσώπων, η μεγαλύτερη γνωμοδοτική δραστηριότητα του ενός σώματος σε σχέση με το άλλο εξαρτάται κατά βάση από το σύστημα οργάνωσης και τον τρόπο κατανομής των μεταξύ τους αρμοδιοτήτων. Στην Αυστρία, για παράδειγμα, το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο είναι κατά κανόνα αρμόδιο για την υιοθέτηση γνωμών σχετικά με τις ενωσιακές δράσεις και πράξεις, ενώ το Εθνικό Συμβούλιο ασκεί κυρίως καθήκοντα κοινοβουλευτικού ελέγχου απέναντι στην κυβέρνηση επί των ενωσιακών θεμάτων και, συνεπώς, θα ασχοληθεί μόνο κατ'εξαίρεση με την επεξεργασία προσχεδίων πράξεων και την έκδοση γνωμών⁷⁵. Αντίστοιχη διάκριση μεταξύ των αρμοδιοτήτων του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου και του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου εντοπίζεται ακόμα πιο διακριτά στη Γερμανία, με το πρώτο να είναι καταρχήν αρμόδιο για την εξέταση των εγγράφων που κοινοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, επομένως, να εμφανίζει σαφώς εντονότερη γνωμοδοτική δραστηριότητα⁷⁶. Τέλος, η μηδενική γνωμοδοτική δραστηριότητα του Εθνικού Συμβουλίου της Σλοβενίας αποδίδεται στον ιδιαίτερο σκοπό που εξυπηρετεί, και συγκεκριμένα την εκπροσώπηση κοινωνικών, οικονομικών, επαγγελματικών και τοπικών συμφερόντων.

Τρίτον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στον καταμερισμό μεταξύ απλών γνωμών και αιτιολογημένων γνωμών που εκδίδονται από κάθε νομοθετικό σώμα. Λαμβάνοντας ως

---

⁷⁴ Ανωτέρω, υπό κεφάλαιο 3.

⁷⁵ Ο συνολικός αριθμός γνωμών που εκδόθηκαν από το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο και το Εθνικό Συμβούλιο είναι 94 και 26 αντίστοιχα.

⁷⁶ Ο συνολικός αριθμός γνωμών που εκδόθηκαν από το Ομοσπονδιακό Συμβούλιο και το Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο είναι 444 και 18 αντίστοιχα.

παράδειγμα τη Σουηδία, η οποία παρουσιάζει μέτρια γνωμοδοτική δραστηριότητα αν ληφθεί υπόψη ο συνολικός αριθμός των γνωμών που εκδόθηκαν από το κοινοβούλιο της, παρατηρείται ότι το σουηδικό Rikstag έχει εκδώσει το μεγαλύτερο αριθμό αιτιολογημένων γνωμών (83) σε σχέση με όλα τα υπόλοιπα νομοθετικά σώματα και μάλιστα με αρκετά μεγάλη διαφορά, καθώς το δεύτερο κατά σειρά νομοθετικό σώμα είναι η Γαλλική Γερουσία, με 39 αιτιολογημένες γνώμες.

Τέλος, και σε σύγκριση με τον πίνακα κατάταξης των εθνικών κοινοβουλίων ως προς την άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου στο πλαίσιο της ενωσιακής διακυβέρνησης, παρατηρείται απόκλιση μεταξύ των «ενεργών» κοινοβουλίων από άποψη γνωμοδοτικής δραστηριότητας και των «ισχυρών» κοινοβουλίων από άποψη μέσων κοινοβουλευτικού ελέγχου της κυβέρνησης. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Φινλανδίας, η οποία διαθέτει μεν ισχυρά μέσα άσκησης ελέγχου της κυβέρνησης για τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε επίπεδο Ένωσης και κατατάσσεται πρώτη μεταξύ των κρατών μελών, έχει ωστόσο πολύ περιορισμένη γνωμοδοτική αρμοδιότητα στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης, ενώ το ίδιο φαινόμενο εντοπίζεται εξίσου διακριτά και στη Δανία.

Αιτιολογώντας τη διαφοροποίηση αυτή, πρέπει αφενός να ληφθεί υπόψη η κοινοβουλευτική παράδοση των κρατών αυτών στο σχηματισμό κυβερνήσεων συνασπισμού, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, και η μεγάλη σημασία που αποδίδεται στην ανάθεση διαπραγματευτικών εντολών και στη συστηματική ακρόαση/λογοδοσία των υπουργών ή του πρωθυπουργού. Αυτή η κουλτούρα στενής συνεργασίας μεταξύ κοινοβουλίου και κυβέρνησης συνεπάγεται έναν πιο ενδεδειγμένο έλεγχο των πράξεων της Ένωσης, διαφορετικό από αυτόν που ασκείται στο πλαίσιο του μηχανισμού ελέγχου τήρησης της αρχής επικουρικότητας. Μάλιστα, η καίρια συμβολή του εθνικού κοινοβουλίου στη διαμόρφωση των διαπραγματευτικών θέσεων της κυβέρνησης στο πλαίσιο υιοθέτησης μιας νομοθετικής πράξης της Ένωσης έχει άλλη βαρύτητα σε σχέση με τη διατύπωση μιας γνώμης ή αιτιολογημένης γνώμης στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης, η οποία – κατά κανόνα – δεν έχει κάποιο πρακτικό αντίκρισμα. Η καθιέρωση μια τέτοιας σχέσης συνεργασίας μεταξύ κοινοβουλίου και κυβέρνησης, επομένως, μπορεί να οδηγήσει στην πιο ενεργό συμμετοχή του εθνικού κοινοβουλίου στην ενωσιακή διακυβέρνηση, μέσω της ουσιαστικής συμβολής του στη διαμόρφωση των ενωσιακών πράξεων.

6. Καταληκτικές παρατηρήσεις - Προτάσεις για την ενίσχυση της Βουλής των Ελλήνων απέναντι στην πρόκληση της κοινοβουλευτικοποίησης της διακυβέρνησης της ΕΕ

Η ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της ΕΕ έχει αποτελέσει μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για το ενωσιακό οικοδόμημα, με την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων να τοποθετείται στο κέντρο των προσπαθειών αντιμετώπισής της και το ενδιαφέρον της βιβλιογραφίας και της αρθρογραφίας επί της εξέλιξης του ρόλου αυτού να βαίνει αμείωτο. Σε αυτό το πλαίσιο τοποθετείται και η παρούσα μελέτη, μέσω της οποίας επιχειρήθηκε η εξέταση του τρόπου με τον οποίο τα εθνικά κοινοβούλια των υπόλοιπων κρατών μελών συμμετέχουν στην ενωσιακή διακυβέρνηση και η σύγκρισή του με την ελληνική πραγματικότητα.

Πριν τη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων σχετικά με την ενίσχυση της ΒτΕ στο πλαίσιο της συμμετοχής της στην ενωσιακή διακυβέρνηση, πρέπει να γίνουν ορισμένες παρατηρήσεις με ευρύτερη ευρωπαϊκή διάσταση. Πρόκειται για τις προτάσεις που έχουν επανειλημμένως διατυπωθεί στη βιβλιογραφία – και επιβεβαιώνονται σε μεγάλο βαθμό από τους συμμετέχοντες στο ερωτηματολόγιο που παρατίθεται στο παρόν – σχετικά με την ευρύτερη ενίσχυση της θέσης των εθνικών κοινοβουλίων εντός της Ένωσης.

Σε αυτό πλαίσιο κρίνεται απαραίτητη η βελτίωση του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά του, μέσω της επέκτασης της προθεσμίας αποστολής αιτιολογημένων γνώμων εκ μέρους των κοινοβουλίων. Η σύντομη προθεσμία των οκτώ εβδομάδων, σε συνδυασμό με τη δυσκολία συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων κοινοβουλευτικών επιτροπών του εκάστοτε εθνικού κοινοβουλίου και την έλλειψη επαρκούς επιστημονικού προσωπικού, δεν επιτρέπουν στο μηχανισμό ελέγχου τήρησης της αρχής της επικουρικότητας να εξυπηρετήσει αποτελεσματικά το σκοπό του. Παράλληλα, η διατήρηση εκ μέρους της Επιτροπής αυτούσιων των νομοθετικών της προτάσεων, ακόμα και μετά την ενεργοποίηση του μηχανισμού «κίτρινης κάρτας», έχει διαβρώσει την πίστη των εθνικών κοινοβουλίων στην αποτελεσματικότητα του μηχανισμού, ενώ ενδεικτικό της τεταμένης σχέσης μεταξύ εθνικών κοινοβουλίων και Επιτροπής στο πλαίσιο του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης είναι το γεγονός ότι όλοι οι ερωτηθέντες του ερωτηματολογίου θεωρούν πως η Επιτροπή λαμβάνει ελάχιστα υπόψιν τις γνώμες που εκδίδονται από τα εθνικά κοινοβούλια. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης αυτής είναι, επομένως, επιβεβλημένη και μπορεί να επιτευχθεί μέσω της στενότερης και πιο ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ Επιτροπής και εθνικών κοινοβουλίων και της ανάπτυξης ουσιαστικού διαλόγου στο πλαίσιο των υφιστάμενων μηχανισμών ή μέσω της θέσπισης νέων. Σε σχέση,

μάλιστα, με τη θέσπιση νέων μηχανισμών συμμετοχής των εθνικών κοινοβουλίων στη νομοθετική διαδικασία της Ένωσης, επισημαίνεται ότι όλοι οι ερωτηθέντες του ερωτηματολογίου αξιολογούν θετικά τη θέσπιση διαδικασίας «πράσινης κάρτας», η οποία θα επιτρέπει στα εθνικά κοινοβούλια να ζητήσουν από την Επιτροπή την επανεξέταση, τροποποίηση ή κατάργηση υφιστάμενων νομοθετικών πράξεων, πρόταση που τυγχάνει έντονης υποστήριξης από τη βιβλιογραφία και αρκετά εθνικά κοινοβούλια.

Επιπλέον, δεν μπορεί να λησμονηθεί η σημασία που αποδίδεται από τα μέλη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο στους υφιστάμενους μηχανισμούς διακοινοβουλευτικής συνεργασίας, και ιδίως στις διασκέψεις της COSAC. Στο πλαίσιο αυτό, προτείνεται η υιοθέτηση μέτρων προς την ενίσχυση της συνεργασίας τόσο των εθνικών κοινοβουλίων μεταξύ τους, όσο και των εθνικών κοινοβουλίων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπως η συχνότερη διεξαγωγή των υφιστάμενων διασκέψεων, η καλύτερη ενημέρωση των συμμετεχόντων βουλευτών επί της θεματολογίας ή η θέσπιση νέων διασκέψεων με πιο συγκεκριμένη και εξειδικευμένη θεματολογία.

Ως προς τα μέτρα που πρέπει να υιοθετηθούν σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να ενισχυθεί η ΒτΕ απέναντι στην πρόκληση της κοινοβουλευτικοποίησης τα διακυβέρνησης στην ΕΕ, τα συμπεράσματα της συγκριτικής εξέτασης του τρόπου με τον οποίο τα εθνικά κοινοβούλια των υπόλοιπων κρατών μελών συμμετέχουν στην ενωσιακή διακυβέρνηση μπορούν να οδηγήσουν στη διατύπωση των ακόλουθων προτάσεων:

1. Συχνότερη διεξαγωγή συνεδριάσεων της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων. Η κατά το δυνατόν συχνότερη συνεδρίαση της επιτροπής – ενδεικτικά, κάθε εβδομάδα – αποτελεί τη βάση για την τακτικότερη διαβούλευση επί των προτάσεων νομοθετικών πράξεων της Ένωσης και των λοιπών εγγράφων της Επιτροπής. Θα διευκολύνει την υιοθέτηση γνωμών και αιτιολογημένων γνωμών εντός της αρκετά σύντομης προθεσμίας των 8 εβδομάδων και θα συμβάλλει στην υλοποίηση άλλων προτάσεων ενίσχυσης του ρόλου της ΒτΕ στη διακυβέρνηση της ΕΕ, όπως η άσκηση πιο συστηματικού κοινοβουλευτικού ελέγχου.
2. Ενίσχυση των μέσων κοινοβουλευτικού ελέγχου. Από την εξέταση των νομοθετικών διατάξεων που ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη ως προς τη διαμόρφωση των θέσεων της εκάστοτε κυβέρνησης στο πλαίσιο των συνόδων του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, διαπιστώνεται ότι η ύπαρξη ενός «ισχυρού» μηχανισμού κοινοβουλευτικού ελέγχου

συναρτάται άμεσα με την τακτικότητα των συναντήσεων της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, την ακρόαση του αρμόδιου υπουργού ή του πρωθυπουργού πριν και μετά από κάθε σύνοδο του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και την ύπαρξη μηχανισμών όπως η διατύπωση επιφύλαξης κοινοβουλευτικού ελέγχου ή η ανάθεση δεσμευτικής διαπραγματευτικής εντολής.

Η μεταφορά σε εθνικό επίπεδο των πρακτικών αυτών μπορεί να ενισχύσει το μηχανισμό κοινοβουλευτικού ελέγχου και, συνακόλουθα, να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμο μέσο για τη θεμελίωση του ρόλου της ΒτΕ στη διαδικασία διαμόρφωσης της ενωσιακής πολιτικής και λήψης των ενωσιακών αποφάσεων. Συγκεκριμένα, και ακολουθώντας το πρότυπο κρατών μελών όπως η Φινλανδία, η Δανία και η Γερμανία, προτείνεται η θεμελίωση στενότερης και πιο συνεκτικής συνεργασίας με την κυβέρνηση και η τακτική ακρόαση του πρωθυπουργού και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού πριν από κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου. Στο πλαίσιο της ακρόασης αυτής, η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και τυχόν άλλες συναρμόδιες επιτροπές θα ενημερώνονται σχετικά με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης της επερχόμενης συνόδου και τη θέση της κυβέρνησης επ' αυτών, ενώ θα δύνανται να διατυπώνουν κατευθυντήριες οδηγίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν κατά τη διαπραγμάτευση. Μετά το πέρας της εκάστοτε συνόδου, ο πρωθυπουργός ή ο αρμόδιος υπουργός θα ενημερώνουν το κοινοβούλιο για τα αποτελέσματα αυτής και τις αποφάσεις που υιοθετήθηκαν, ενώ θα οφείλουν να αιτιολογούν ειδικώς τυχόν αποκλείσεις από τις διαπραγματευτικές κατευθύνσεις που είχαν δοθεί.

Αυτή η στενότερη συνεργασία με την κυβέρνηση και η άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου τέτοιας φύσης και έντασης, θα ενισχύσει σημαντικά την επιρροή του εθνικού κοινοβουλίου στην ενωσιακή διακυβέρνηση κατά τρόπο ουσιαστικό. Φυσικά, η εφαρμογή ενός τέτοιου μηχανισμού ελέγχου απαιτεί αδιαμφησβήτητα την συχνότερη διεξαγωγή συναντήσεων της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, αλλά και τον πιο αποτελεσματικό συντονισμό με άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές.

3. Συντονισμός με άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές. Το αντικείμενο των ενωσιακών πράξεων είναι ιδιαίτερα ευρύ, δεδομένων των ποικίλων τομέων δράσης της Ένωσης, και συχνά ιδιαίτερα λεπτομερές, τεχνικό και εξειδικευμένο, με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η παρακολούθηση και επεξεργασία των σχετικών πράξεων χωρίς τη συμβολή της εκάστοτε αρμόδιας και εξειδικευμένης επί του θέματος κοινοβουλευτικής επιτροπής. Απαιτείται,

συνεπώς, ένας πιο αποτελεσματικός συντονισμός των λοιπών κοινοβουλευτικών επιτροπών με την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων αλλά και ενίσχυση των διοικητικών υπηρεσιών της Βουλής με προσωπικό που διαθέτει τις απαραίτητες γνώσεις ενωσιακού δικαίου.

4. Στελέχωση του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών και των επιστημονικών υπηρεσιών της Βουλής. Η δυσκολία του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών να ανταποκριθεί στο μεγάλο όγκο εισερχόμενων εγγράφων προς το ελληνικό κοινοβούλιο με το υφιστάμενο προσωπικό είναι αδιαμφισβήτητη. Ο όγκος των εγγράφων αυτών, σε συνδυασμό με την πολύπλοκη και πολυσχιδή φύση των ενωσιακών θεμάτων, απαιτεί σαφώς την καλύτερη στελέχωση του Τμήματος, το οποίο αναλαμβάνει το δύσκολο έργο της διαλογής, ταξινόμησης και επεξεργασίας αυτών. Η ύπαρξη επαρκούς αριθμού επιστημονικού προσωπικού με την απαραίτητη κατάρτιση θα πρέπει επιπλέον να συνδυαστεί με την επίτευξη καλύτερου συντονισμού του Τμήματος με την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και τις λοιπές κοινοβουλευτικές επιτροπές προκειμένου να καθίσταται το έργο όλων πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό. Τέλος, και εφόσον στελεχωθεί επαρκώς το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών, προκρίνεται η τοποθέτηση επιστημονικού προσωπικού με γνώσεις ενωσιακού δικαίου και στις επιστημονικές υπηρεσίες που επικουρούν τις υπόλοιπες κοινοβουλευτικές επιτροπές προκειμένου να υπάρξει ευρύτερη ενσωμάτωση (“*mainstreaming*”) του δικαίου της Ένωσης σε αυτές και να καλλιεργηθεί η αντίληψη ότι το δίκαιο της Ένωσης και οι πράξεις που υιοθετούνται στο πλαίσιο αυτής δεν είναι κάτι ξένο και αποκομμένο από το εθνικό δίκαιο, αλλά αντίθετα συνυπάρχουν με αυτό, το συμπληρώνουν και το επικουρούν.

Οι ανωτέρω προτάσεις δεν πρέπει να εκληφθούν ως μεμονωμένες και ανεξάρτητες μεταξύ τους. Αντιθέτως, συνιστούν ένα σύμπλεγμα μέτρων τα οποία από κοινού και συνδυαστικά μπορούν να συντελέσουν στην ενίσχυση του ρόλου της ελληνικής Βουλής στο πλαίσιο της ενωσιακής διακυβέρνησης. Η ενίσχυση του μηχανισμού κοινοβουλευτικού ελέγχου δεν μπορεί, για παράδειγμα, να επιτευχθεί χωρίς την ταυτόχρονη πρόβλεψη για τακτικότερη διεξαγωγή των συναντήσεων της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ των κοινοβουλευτικών επιτροπών, ενώ η επαρκής στελέχωση των επιστημονικών υπηρεσιών της Βουλής είναι αναπόσπαστο στοιχείο της όποιας προσπάθειας ενεργούς συμμετοχής της ΒτΕ στη νομοθετική διαδικασία της Ένωσης. Η εφαρμογή των προτάσεων αυτών απαιτεί σαφώς χρόνο και οικονομικούς πόρους, αλλά κυρίως απαιτεί βαθύτερη κατανόηση της αδιάσπαστης σχέσης μεταξύ

εθνικού και ενωσιακού δικαίου και του ρόλου που δύναται να διαδραματίσει ο εθνικός βουλευτής στην ενωσιακή διακυβέρνηση.

Παράρτημα Α' – Συνέντευξη του Αντιπροέδρου της Επιτροπής Ευρωπαϊκών

Υποθέσεων κ. Δ. Καιρίδη

1. Ποια είναι η λειτουργία της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων; Πόσο συχνά συνέρχεται και πως ποια τα καθήκοντα των μελών της;

Η Επιτροπή ΕΥ συνεδριάζει, όχι ιδιαίτερα τακτικά, περίπου μια φορά το μήνα και κατά μέσο όρο γίνονται 10 συνεδριάσεις ανά έτος. Συνεδριάζει είτε γιατί ο αρμόδιος Υπουργός θα ήθελε να ενημερώσει την Επιτροπή ΕΥ για κάποιο ζήτημα ή κάποια πρωτοβουλία, είτε όταν παρευρίσκεται κάποιο μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως είχαμε πρόσφατα την Επίτροπο για τον Ανταγωνισμό, και γίνεται ένας διάλογος. Επιπλέον συνεδριάζει με αφορμή τις μεγάλες πρωτοβουλίες της ΕΕ, όπως η πράσινη μετάβαση. Υπάρχει ένα προεδρείο το οποίο ex officio αποτελείται από τον Αντιπρόεδρο της Βουλής και περιλαμβάνει μέλη από όλα τα κόμματα. Σημαντικό ρόλο στη διεκπεραίωση των εργασιών της Επιτροπής ΕΥ διαδραματίζει η γραμματεία της, η οποία λαμβάνει τις σχετικές ενημερώσεις και τα έγγραφα και τα μεταβιβάζει στους Υπουργούς. Τα έγγραφα που λαμβάνονται είναι χιλιάδες και λεπτομερειακά, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ο χρόνος, και λόγω της γενικότερης πίεσης της δουλειάς, να δοθεί προσοχή σε όλα.

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα καθήκοντα των μελών της Επιτροπής ΕΕ είναι η συμμετοχή στην COSAC, η οποία τις τελευταίες φορές έλαβε χώρα διαδικτυακά λόγω κορωνοϊού και γίνεται 2 φορές το χρόνο. Εκεί, γίνεται μια πολύ ενδιαφέρουσα διακοινοβουλευτική συζήτηση η οποία έχει το μεγάλο πλεονέκτημα, σε αντίθεση με τις συζητήσεις με το Ευρωκοινοβούλιο, ότι έχεις να κάνεις με εθνικούς βουλευτές. Συναντάς δηλαδή πιο ανεπιτήδευτες καταστάσεις, την πραγματική Ευρώπη, όπου μάλιστα πολλοί συμμετέχοντες δεν μιλάνε καν αγγλικά. Πρόκειται για τη «βαθιά Γαλλία», τη «βαθιά Πολωνία» κ.ο.κ. και παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

2. Ποιο είναι το αποτέλεσμα των διασκέψεων της COSAC; Ποιο το κέρδος της συμμετοχής ενός βουλευτή σε αυτές;

Αν έχει τις κατάλληλες υποδομές και μπορεί να εμπλακεί σε αυτόν τον διάλογο – πάρα πολλοί συνάδελφοι δεν τις έχουν – πρώτον, καταλαβαίνει την ευρύτερη ευρωπαϊκή πολιτική και το πως σκέφτονται την Ιρλανδία, την Πολωνία, τη Λετονία, τη Γαλλία κλπ., μακριά από το προδιαγεγραμμένα και τα στερεότυπα, και δεύτερον, μπορεί να προωθήσει ορισμένα καίρια

θέματα, όπως τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου στην Ουγγαρία, της μετανάστευσης, σε κάποιο γενικό επίπεδο βέβαια.

Δόθηκε μάλιστα μάχη για τη συμμετοχή της COSAC στη διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης, καθώς αρχικά ήταν να μη συμμετέχει. Πλέον επιτεύχθηκε να εκπροσωπηθούν τα εθνικά κοινοβούλια, στο πλαίσιο της COSAC, με 108 βουλευτές από τα εθνικά κοινοβούλια (τέσσερις από κάθε κράτος μέλος) όσοι δηλαδή και οι ευρωβουλευτές. Θα φανεί ποια θα είναι τα αποτελέσματα της συμμετοχής αυτής αλλά είναι σημαντικό το ότι υπήρξε παρέμβαση.

3. Ποια είναι η συχνότητα της άσκησης κοινοβουλευτικού ελέγχου απέναντι στην κυβέρνηση πριν από τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή του Συμβουλίου;

Επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του κάθε Υπουργού να έρθει να ενημερώσει την επιτροπή ΕΥ και συνήθως έρχεται να ενημερώσει μόνο όταν τον «συμφέρει». Όταν δηλαδή έχει καταφέρει να «περάσει» κάτι κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις, οπότε και η ενημέρωση λαμβάνει χώρα εκ των υστέρων.

4. Είναι εφικτή η ενεργός συμμετοχή ενός βουλευτή στις ευρωπαϊκές υποθέσεις;

Θα πρέπει σίγουρα να είσαι ενημερωμένος σχετικά, να το ψάχνεις, και να είσαι μέσα στα πράγματα. Και ο εθνικός βουλευτής δυστυχώς έχει τόσα πολλά άλλα καθήκοντα και πράγματα να κάνει, από τη συμμετοχή στις νομοθετικές εργασίες της Βουλής μέχρι την επαφή του με τους ψηφοφόρους, που λίγοι είναι αυτοί που μπορούν να το φέρουν εις πέρας.

Η Ελλάδα έχει βέβαια καλή εκπροσώπηση, ιδίως στην COSAC. Δεν το αφήνουμε. Ενώ υπάρχουν άλλες χώρες οι οποίες απέχουν από τις διασκέψεις και δεν λαμβάνουν μέρος.

Σε αντίθεση με άλλες επιτροπές που ασχολούνται με ένα συγκεκριμένο μόνο θέμα, η Επιτροπή ΕΥ έχει το θετικό να είναι οριζόντια – μπορεί να κάνει τα πάντα. Ασχολείται και με εξωτερική πολιτική, και με το πρόγραμμα επενδύσεων, και με τον προϋπολογισμό και με τον COVID. Είναι, από αυτή την άποψη μια πολύ ενδιαφέρουσα επιτροπή.

Χρειάζεται ωστόσο μια αλλαγή του τρόπου λειτουργίας των επιτροπών και της νοοτροπίας των βουλευτών, το οποίο βέβαια δεν είναι εύκολο. Σήμερα, οι βουλευτές παίρνουν το λόγο για 5 λεπτά το οποίο είναι πάρα πολύ, ειδικά αν θέλουν να τοποθετηθούν 20 βουλευτές. Αντίθετα, θα έπρεπε να λαμβάνουν το λόγο για 2 λεπτά ώστε να κάνουν το σχόλιο ή την ερώτησή τους στον επισκέπτη/προσκεκλημένο ή ακόμη να υπάρχει κάποια παρουσίαση ή κάποιο οπτικό μέσο.

Πρόκειται για το παλιό μοντέλο του βουλευτή που θα σηκωθεί, θα πάρει το μικρόφωνο, θα βγάλει ένα λογύδριο και στο τέλος θα κρατηθούν πρακτικά, ενώ υπάρχει και πολύ «θέατρο», το οποίο πολλές φορές βλάπτει τη διαδικασία. Η πολιτική είναι βέβαια μια πράξη δημόσια, υπό την έννοια ότι πολιτική και επικοινωνία ταυτίζονται και αυτό που πράττεις πρέπει να το επικοινωνείς στον κόσμο, με αποτέλεσμα το «θέατρο» να είναι σύμφυτο με τον κοινοβουλευτισμό. Συχνά, ωστόσο, το θέατρο υπερκεράζει την όποια ουσία και αυτό είναι πολύ κουραστικό για τους ανθρώπους που δεν έχουν συνηθίσει την κοινοβουλευτική φλυαρία και τον κοινοβουλευτικό στόμφο.

Πιστεύω λοιπόν, ότι οι επιτροπές θα έπρεπε να αλλάξουν και οι βουλευτές να πειθαρχήσουν σε μια άλλου τύπου διαδικασία και νοοτροπία, σε αντίθεση με αυτό που συμβαίνει τώρα. Είναι τόσο πολλοί οι κανόνες και οι όροι, που πολλές φορές πνίγεται η αυθόρμητη και ουσιαστική κουβέντα που θα μπορούσε να γίνει – να πει κάτι ο ομιλητής/προσκεκλημένος, να γίνουν ερωτήσεις, να δοθούν αμέσως απαντήσεις κ.ο.κ.

Αυτό είναι το βασικό πρόβλημα, με όλες βέβαια τις επιτροπές, αλλά στην Ευρωπαϊκών Υποθέσεων η αντίστιξη είναι πολύ μεγαλύτερη, ειδικά αν σκεφτούμε ότι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο οι ευρωβουλευτές παίρνουν το λόγο για ένα λεπτό, αντί για πέντε, και υπάρχει πολύ μεγαλύτερη ουσία. Με αυτόν τον τρόπο έχουν καταφέρει να περιορίσουν κατά πολύ τη φλυαρία και το θέατρο και να επικεντρωθούν στην ουσία.

Σας μια πιο γενική παρατήρηση, να πω ότι το πιο ενδιαφέρον πράγμα που βρίσκω εγώ ως πολιτικός είναι ένα πολύ συγκεκριμένο πρόβλημα που έχει η Ελλάδα. Δεν έχουμε αποκτήσει ακόμα και σήμερα, μετά από 40 χρόνια στην ΕΕ, την τεχνογνωσία για το πως λειτουργεί η Ευρώπη ώστε να επωφεληθούμε από τα καλά που έχει να δώσει η Ένωση και να πάρουμε τα κονδύλια που θα έπρεπε να παίρνουμε.

**Παράρτημα Β' – Απαντήσεις σε Ερωτήματα σχετικά με το ρόλο της Β' Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών και του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών αυτής**

Στο παρόν παράστημα παρατίθενται αυτούσιες οι απαντήσεις σε ερωτήματα που απευθύνθηκαν προς τον Διευθυντή της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών καθ. Αστέριο Πλίακο και αποτέλεσαν το αντικείμενο επεξεργασίας από τα στελέχη του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών τους οποίους ευχαριστούμε θερμά για τη συνεργασία και το χρόνο τους.

1. Ποιος ο ρόλος του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών; Πώς λειτουργεί, στην πράξη; Ποια η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών και την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων;

A. Στην αρμοδιότητα του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών της Β' Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Επιστημονικής Υπηρεσίας της ΒτΕ ανήκουν:

«α) Η παρακολούθηση των εργασιών των διασκέψεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ευρωπαϊκών οργανισμών και συνεδρίων που διοργανώνονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και η σύνταξη σχετικών εκθέσεων προς ενημέρωση της Βουλής, που κατατίθενται στο Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, το οποίο τις αξιολογεί και υποβάλλει στον Πρόεδρο της Βουλής.

β) Η παροχή, με απόφαση του Προέδρου της Βουλής, της αναγκαίας επιστημονικής συνδρομής προς τους Βουλευτές, τις Επιτροπές της Βουλής και τις αντιπροσωπείες της Βουλής σε κοινοβούλια ευρωπαϊκών χωρών και ευρωπαϊκά όργανα και επιτροπές, με έγκριση δε του Προέδρου της Βουλής, και στους εκπροσώπους της χώρας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

γ) Η εν γένει επιστημονική υποστήριξη της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και των Διαρκών Επιτροπών της Βουλής, ιδίως δε η παρακολούθηση του νομοθετικού προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η διατύπωση γνώμης επί των προσχεδίων των πράξεων κανονιστικού περιεχομένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 41B του Κανονισμού της Βουλής»⁷⁷

B. Στο πλαίσιο της ως άνω υπό (γ) αρμοδιότητάς του, το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών καταγράφει και ταξινομεί θεματικά όλα τα εισερχόμενα στη ΒτΕ έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εστιάζοντας, ιδίως, στις προτάσεις νομοθετικών πράξεων, Οδηγιών και Κανονισμών, αλλά και στις Ανακοινώσεις, οι οποίες, κατά κανόνα, προαναγγέλλουν νομοθετική πρωτοβουλία. Οι εν λόγω προτάσεις αξιολογούνται ως προς την τήρηση των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, βάσει του άρθρου 12 ΣΕΕ και των Πρωτοκόλλων 1 και 2 της Συνθήκης της Λισαβώνας, και καταρτίζεται πίνακας που περιλαμβάνει πληροφορίες, μεταξύ άλλων, σχετικά με την προθεσμία κοινοβουλευτικού ελέγχου επικουρικότητας, με αφετηρία την ημερομηνία διαβίβασης της σχετικής επιστολής της Επιτροπής προς τα εθνικά Κοινοβούλια, ή με την

---

⁷⁷ Άρθρο 3 παρ. II.2 του Ειδικού Εσωτερικού Κανονισμού της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής (ΦΕΚ 1745 Β' /2009), ο οποίος αποτελεί «παράρτημα του Κανονισμού της Βουλής (Μέρος Κοινοβουλευτικό), και μπορεί να τροποποιείται και να συμπληρώνεται με αποφάσεις της Ολομέλειας της Βουλής που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως» (άρθρο 6 παρ. 1 του Κανονισμού της Υπηρεσίας).

ημερομηνία διαβίβασης της πρότασης νομοθετικής πράξης από τη ΒτΕ στο αρμόδιο Υπουργείο για διατύπωση απόψεων και την τυχόν ανταπόκρισή του.

Ο πίνακας αυτός είναι στη διάθεση του Προεδρείου και των μελών της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και εμπλουτίζεται τακτικά, όσον αφορά τις προτάσεις υπό επεξεργασία στο Συμβούλιο, με στοιχεία που αφορούν, π.χ., σχετικές Γνωμοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, της Επιτροπής των Περιφερειών, του Ευρωπαϊού Επόπτη για τα Προσωπικά Δεδομένα ή της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου, τυχόν σχετικά Ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενημερωτικά έγγραφα του Συμβουλίου, Γνώμες άλλων εθνικών Κοινοβουλίων, σχετικές της Ερευνητικής Υπηρεσίας του ΕΚ (EPRS) και άλλων ερευνητικών φορέων, καθώς και τυχόν έγγραφα απόψεων ή σημειώματα αρμόδιων Υπουργείων και άλλων εθνικών Αρχών.

Αντιστρόφως, η επιλογή από την Επιτροπή ΕΥ πρότασης νομοθετικής πράξης προς διατύπωση Γνώμης, κατόπιν σχετικής εισήγησης του Τμήματος ή με πρωτοβουλία της ίδιας της Επιτροπής, συνεπάγεται άμεση κινητοποίηση του Τμήματος για την κατάρτιση σχεδίου Γνώμης, που θα αποτελέσει βάση συζήτησης κατά τη σχετική συνεδρίαση.

2. Τι ποσοστό των κειμένων της Ευρωπαϊκής Ένωσης τυγχάνουν επεξεργασίας; Πως και από ποιόν γίνεται η επιλογή αυτών;

A. Κατ' άρθρο 41B του ΚτΒ (Μέρος Κοινοβουλευτικό), «Γνώμες επί των κανονιστικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης», όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 26 της 9365/5942/2018 Απόφασης της Ολομέλειας της Βουλής (ΦΕΚ Α' 128/16-7-2018), «1. Η Βουλή των Ελλήνων λαμβάνει τα σχέδια νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κάθε έγγραφο σχετικό με τη νομοθετική λειτουργία της, σύμφωνα με τις σχετικές ρυθμίσεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δύναται να ζητήσει τις απόψεις των αρμόδιων υπουργείων επί θεμάτων που περιλαμβάνουν τα ανωτέρω έγγραφα.

Ειδικότερα, τα σχέδια νομοθετικών πράξεων, τα οποία υπόκεινται, σύμφωνα με το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε έλεγχο επικουρικότητας και αναλογικότητας, διαβιβάζονται από τη Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων στον Πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής και στα αρμόδια Υπουργεία, τα οποία αποστέλλουν απόψεις επ' αυτών εντός δύο (2) εβδομάδων από την παραλαβή.

2. Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής διαβιβάζει αμέσως το ανωτέρω σχέδιο στο Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών της Επιστημονικής Υπηρεσίας και ορίζει εισηγητή ή εισηγητές επί της εισαγωγής του στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων προς διατύπωση Γνώμης, λαμβάνοντας υπόψη και την άποψη σχετικά της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών και Διμερών Θεμάτων, και, εφόσον το σχέδιο εισαχθεί στην εν λόγω Επιτροπή, για τη σύνταξη παρατηρήσεων επ' αυτού εντός τεσσάρων (4) εβδομάδων. Η Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων δύναται εντός της αυτής ως άνω προθεσμίας να θέσει υπόψη του Προέδρου της Βουλής και των Προέδρων των αρμόδιων επιτροπών τυχόν απόψεις επί των ανωτέρω σχεδίων.

Το τελικό κείμενο των παρατηρήσεων, μετά από σχετική επεξεργασία τους, θεωρεί ο Προϊστάμενος του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών, αν δεν είναι εισηγητής, ο Προϊστάμενος της Β` Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Επιστημονικής Υπηρεσίας και ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, ο οποίος διαβιβάζει το κείμενο στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, κοινοποιώντας το και στο Τμήμα Ευρωπαϊκής Ένωσης της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων για τον συντονισμό των ενδεδειγμένων ενεργειών, και ενημερώνοντας σχετικά τον Πρόεδρο της Βουλής.

Αν το κρίνει σκόπιμο, λόγω της σοβαρότητας των προτεινόμενων ρυθμίσεων, ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου δύναται, πριν από την κατά τα άνω διαβίβαση και κοινοποίηση του κειμένου, αντίστοιχα, να συγκαλέσει πάραυτα το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής, το οποίο, εντός μίας (1) εβδομάδας, συντάσσει σχετικό υπόμνημα επί των παρατηρήσεων που του έχουν υποβληθεί. Το υπόμνημα υποβάλλει, διά του Προέδρου του, στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, το κοινοποιεί στο Τμήμα Ευρωπαϊκής Ένωσης της Διεύθυνσης Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων για τον συντονισμό των ενδεδειγμένων ενεργειών, και ενημερώνει σχετικά τον Πρόεδρο της Βουλής.

3. Εφόσον σχέδιο νομοθετικής πράξης εισαχθεί προς διατύπωση Γνώμης στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, ο Πρόεδρος της ορίζει εισηγητές της πλειοψηφίας και της μειοψηφίας, κατά τους όρους του άρθρου 89 παράγραφος 5, και συγκαλεί τα μέλη της Επιτροπής σε συνεδρίαση. Σε περίπτωση συναρμοδιότητας, ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να συγκαλέσει σε κοινή συνεδρίαση την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και μία ή περισσότερες διαρκείς επιτροπές. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή η Επιτροπή με απόφασή της, αν ζητηθεί από το ένα τρίτο (1/3) των μελών της, μπορεί να καλεί τον αρμόδιο Υπουργό προς ενημέρωση της επιτροπής ή υποεπιτροπής της, κατ' εφαρμογή του άρθρου 70 παρ. 8 του Συντάγματος, εφαρμοζόμενη αναλόγως της παραγράφου 4 του άρθρου 146.

4. Η αρμόδια επιτροπή ή οι συναρμόδιες επιτροπές διατυπώνουν Γνώμη η οποία διαβιβάζεται στα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κοινοποιείται στον αρμόδιο Υπουργό ή στους αρμόδιους Υπουργούς. Η Κυβέρνηση ενημερώνει τη Βουλή για τη συνέχεια που δόθηκε στη Γνώμη, όσον αφορά στις νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Με πρόταση του Προέδρου της Βουλής ή εφόσον ζητηθεί από την αρμόδια επιτροπή ή τις συναρμόδιες επιτροπές, το ζήτημα επί του οποίου διατυπώνεται Γνώμη εγγράφεται σε ημερήσια διάταξη κοινοβουλευτικού ελέγχου της Ολομέλειας και συζητείται σε μία συνεδρίαση, με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 137. Η Ολομέλεια αποφασίζει οριστικά επί του ζητήματος με φανερή ψηφοφορία.

6. Ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να προτείνει και έτερη συζήτηση προ ημερησίας διατάξεως, για την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας προς τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 143».

Β. Στο πλαίσιο της ως άνω διαδικασίας, όπως αυτή οργανώθηκε το 2018, και όπως προαναφέρθηκε, εισρέει στην Υπηρεσία μεγάλος όγκος κειμένων. Ενόψει και του περιορισμένου ανθρώπινου δυναμικού του Τμήματος, γίνεται επιλογή τους, σε συνεννόηση και συντονισμό, τόσο με το Προεδρείο της Επιτροπής ΕΥ, όσο και με τη Δ/ση Ευρωπαϊκών Υποθέσεων και Διμερών Θεμάτων της ΓΔ/νσης Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων της ΒτΕ. Ενδεικτικά, από τα περίπου 900

εισερχόμενα στη ΒτΕ έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ιδίως σχέδια νομοθετικών πράξεων και Ανακοινώσεις, το έτος 2020, επιλέχθηκαν προς επεξεργασία 204, δηλαδή το 22%, και έτυχε επεξεργασίας (με τη μορφή σύνταξης ενημερωτικού σημειώματος ή προ- σχεδίου γνώμης) περίπου το ¼. Αντίστοιχα, για το διάστημα Ιανουαρίου – Ιουλίου 2021, τα εισερχόμενα είναι περίπου 400, η επιλογή αφορά τα 75, δηλαδή το 19%, και η επεξεργασία, μέχρι στιγμής, το 1/5. Εννοείται πως η επεξεργασία αναφέρεται και στα συναφή, συνοδευτικά κείμενα.

3. Ποια διαδικασία ακολουθείται για την εκπόνηση μιας μελέτης από το Τμήμα; Πως αυτή αξιοποιείται στη συνέχεια από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων ή ενδεχομένως από κάποια άλλη κοινοβουλευτική Επιτροπή;

Σε συνάρτηση με τη θεματολογία και το περιεχόμενο των εισερχομένων, αλλά και με τυχόν ιδιαίτερο ελληνικό ενδιαφέρον, το Τμήμα προχωρά σε σχετική μελέτη, με βάση τη διαθέσιμη πληροφορία και τεκμηρίωση, την οποία συνοψίζει ενημερωτικό σημείωμα- εισήγηση στην Επιτροπή ΕΥ, εφόσον πρόκειται για σχέδιο νομοθετικής πράξης, περί εισαγωγής του προς συζήτηση και διατύπωση Γνώμης, είτε «αιτιολογημένης», εφόσον τίθεται ζήτημα τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, είτε απλής, στο πλαίσιο του «πολιτικού διαλόγου». Αν η εισήγηση γίνει δεκτή, καταρτίζεται σχέδιο Γνώμης που διαβιβάζεται στην Επιτροπή από τον Πρόεδρο του Επιστημονικού Συμβουλίου της ΒτΕ και επικεφαλής της Υπηρεσίας. Μετά τη συζήτηση στην Επιτροπή, συνήθως από κοινού με την ή τις αρμόδιες διαρκείς Επιτροπές, το αρχικό σχέδιο εμπλουτίζεται με τις απόψεις των κομμάτων που το υπερψήφισαν και τρέπεται σε Γνώμη, η οποία και διαβιβάζεται στα αρμόδια όργανα της ΕΕ και κοινοποιείται στην Κυβέρνηση.

Χαρακτηριστικές είναι πρόσφατες μελέτες που αφορούν εμβληματικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής, ως προς την Κοινή Γεωργική Πολιτική ή την επάρκεια των κατώτατων μισθών στην ΕΕ, υπό κατάρτιση μελέτη για τις Νέες Τεχνολογίες με επίκεντρο την Τεχνητή Νοημοσύνη, ο Ενιαίος Ευρωπαϊκός Ουρανός, αλλά και η συμβολή στην προετοιμασία της Διάσκεψης για το Μέλλον της Ευρώπης, με καταγραφή, ανάδειξη και κριτική παρουσίαση των σχετικών προτάσεων, υπόψη των Βουλευτών που έχουν οριστεί από τη ΒτΕ να συμμετέχουν στη Διάσκεψη.

4. Ποίος είναι ο ρόλος της Διεύθυνσης και του Τμήματος αυτής στη συμμετοχή της Ελλάδας στις διασκέψεις του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου; Συντάσσει σχετικές εκθέσεις πριν ή/και μετά τη διεξαγωγή αυτών;

Το Τμήμα Ευρωπαϊκών Μελετών είναι αποδέκτης των υπηρεσιακών σημειωμάτων που συντάσσονται κάθε φορά από τον αρμόδιο Ακόλουθο της Μόνιμης Ελληνικής Αντιπροσωπείας στις Βρυξέλλες, μετά τη συνεδρίαση των Ομάδων Εργασίας στο πλαίσιο του Συμβουλίου της ΕΕ. Τα σχετικά συμπεράσματα λαμβάνονται υπόψη κατά τη σύνταξη του σχεδίου Γνώμης ή, ευρύτερα, μελέτης.

5. Υπάρχει περιθώριο να ενισχυθεί ο ρόλος της Διεύθυνσης, συγκεκριμένα του Τμήματος Ευρωπαϊκών Μελετών, και προς ποια κατεύθυνση;

Στο Τμήμα υπηρετούν τέσσερις (4) υπάλληλοι της ΒτΕ και ασκούνται δύο (2) προπτυχιακοί φοιτητές, αριθμοί ανεπαρκείς για την πλήρη και παραγωγική λειτουργία του.

Επίσης, η τελική επιλογή σχεδίων νομοθετικών πράξεων για περαιτέρω επεξεργασία και σύνταξη ενημερωτικού σημειώματος ή/και σχεδίου Γνώμης, θα μπορούσε να γίνεται στο πλαίσιο μιας πιο συστηματικής και γόνιμης συνεννόησης μεταξύ του Τμήματος και της Επιτροπής ΕΥ, στο πλαίσιο, π.χ., συναντήσεων με το προεδρείο ή τα μέλη της Επιτροπής, όπου το Τμήμα θα παρουσιάζει το σχέδιο νομοθετικής πράξης και την εισήγησή του περί εισαγωγής προς συζήτηση στην Επιτροπή.

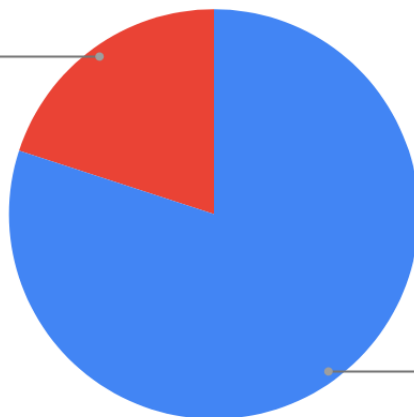
Εξ άλλου, η διοργάνωση ημερίδων ή και συνεδρίων, π.χ. για τις αλλαγές στην Οικονομική Διακυβέρνηση, θα εισέφερε επιστημονική γνώση, χρήσιμη για τη συμμετοχή της ΒτΕ και της Χώρας στο ενωσιακό γίγνεσθαι.

Παράρτημα Γ' – Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο

1. Διατελείτε/διατελέσατε μέλος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων κατά τη βουλευτική περίοδο:

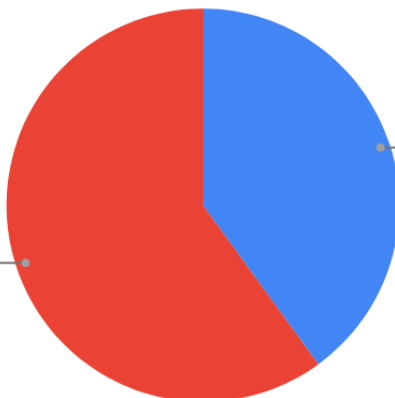
ΙΖ' (03.10.2015 – 11.06.2019)
20,0%

ΙΗ' (17.07.2019 – σήμερα)
80,0%

2. Σε κλίμακα από το 1 έως το 5 κατά πόσο αξιολογείτε ότι κατά τη θητεία σας στην Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων αποτελείτε/αποτελέσατε ενεργό μέλος του μηχανισμού λήψης αποφάσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης;

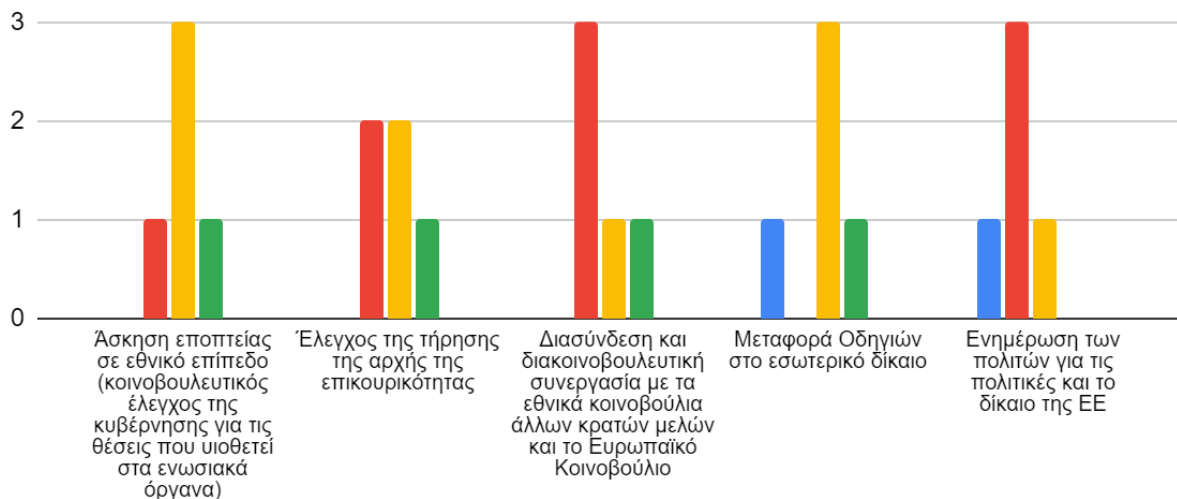
2. Ελάχιστα
60,0%

3. Αρκετά
40,0%

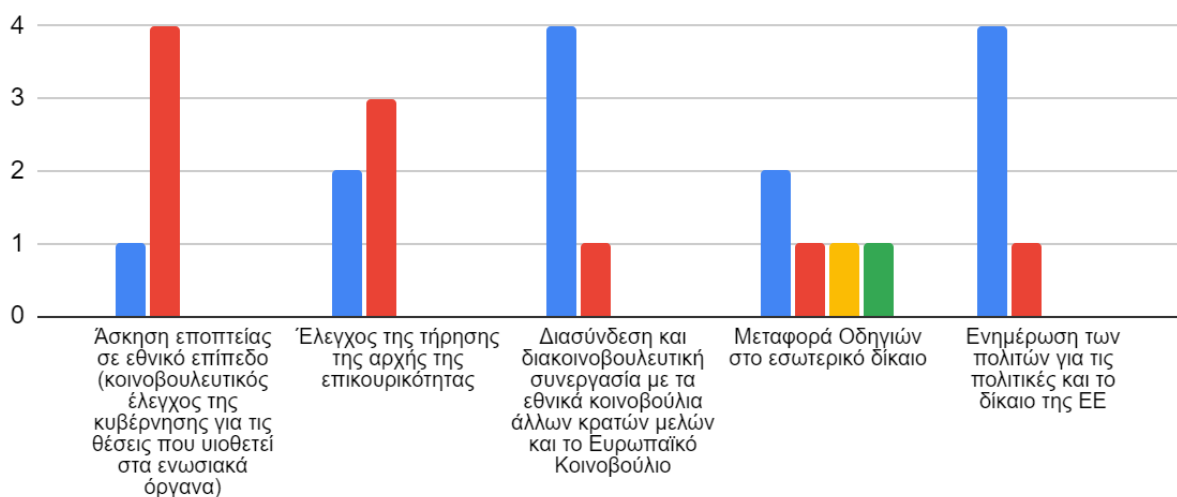
3. Σε κλίμακα από το 1 έως το 5 αξιολογείστε τη σημασία των παρακάτω λειτουργιών που καλείται να εκπληρώσει ένας βουλευτής ως μέλος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

■ Απολύτως σημαντικός
 ■ Πολύ σημαντικός
 ■ Αρκετά σημαντικός
 ■ Ελάχιστα σημαντικός
■ Καθόλου σημαντικός

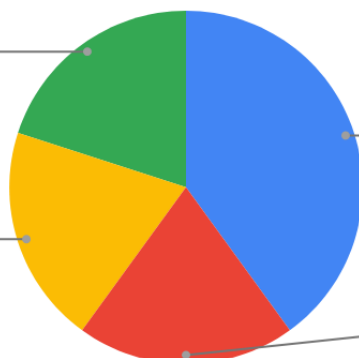
4. Πως αξιολογείτε την προσωπική σας συμβολή κατά τη διάρκεια της θητείας σας στην εκπλήρωση των λειτουργιών που αναφέρονται στην προηγούμενη ερώτηση;

■ Πολύ σημαντική
 ■ Αρκετά σημαντική
 ■ Λίγο σημαντική
 ■ Καθόλου σημαντική

5. Σε κλίμακα από το 1 (καθόλου) έως το 5 (απολύτως) κατά πόσο θεωρείτε ότι, κατά τη διάρκεια της θητείας σας, η εκάστοτε κυβέρνηση λαμβάνει/ελάμβανε τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσει την πληρέστερη δυνατή ενημέρωση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για τις πράξεις και αποφάσεις που υιοθετούνται σε ενωσιακό επίπεδο;

Καθόλου
20,0%

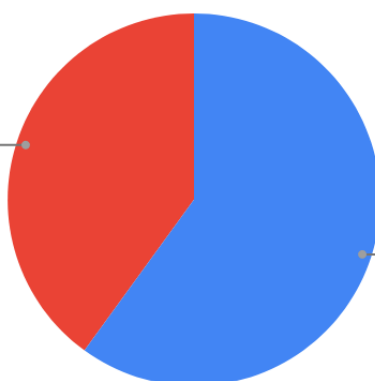
Αρκετά
40,0%

Ελάχιστα
20,0%

Πολύ
20,0%

6. Σε κλίμακα από το 1 (καθόλου) έως το 5 (απολύτως) κατά πόσο θεωρείτε ότι, κατά τη διάρκεια της θητείας σας, η κυβέρνηση λαμβάνει/ελάμβανε δεόντως υπόψη τις κατευθύνσεις της Επιτροπής Ευρωπαϊκών υποθέσεων προκειμένου να διαμορφώσει τις διαπραγματευτικές της θέσεις στα ενωσιακά όργανα (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Συμβούλιο);

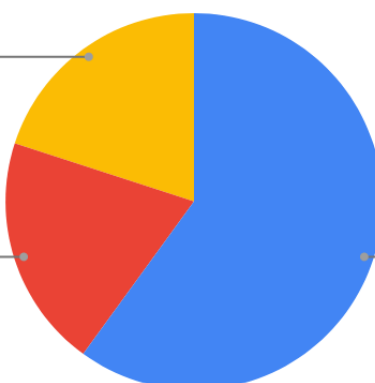
Καθόλου
40,0%

Αρκετά
60,0%

7. Σε κλίμακα από το 1 (καθόλου) έως το 5 (απολύτως) κατά πόσο θεωρείτε ότι η λήψη αποφάσεων με βάση τον κανόνα της ειδικής πλειοψηφίας αντί της ομοφωνίας στο Συμβούλιο έχει περιορίσει τη δυνατότητα κοινοβουλευτικού ελέγχου της κυβέρνησης σε εθνικό επίπεδο;

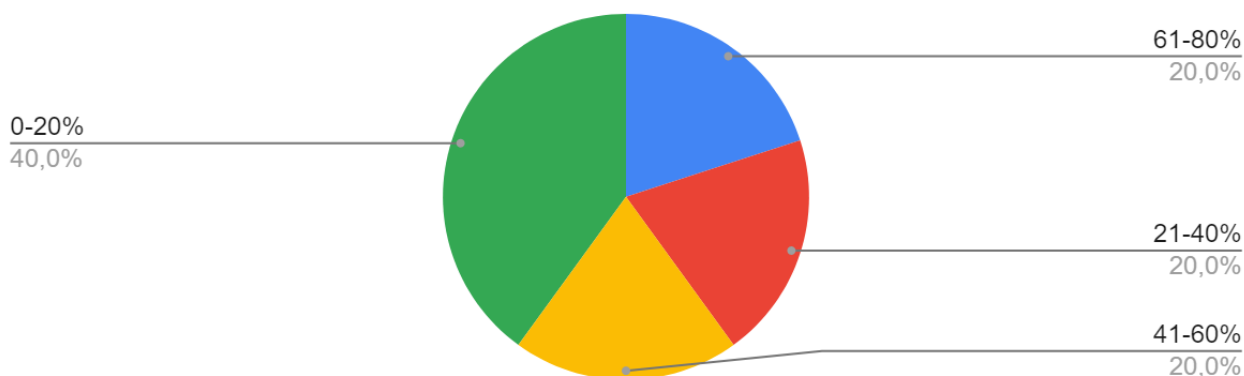
Πολύ
20,0%

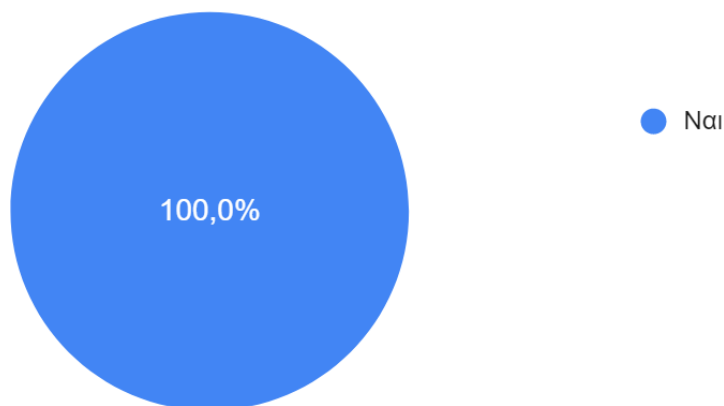
Καθόλου
20,0%

Ελάχιστα
60,0%

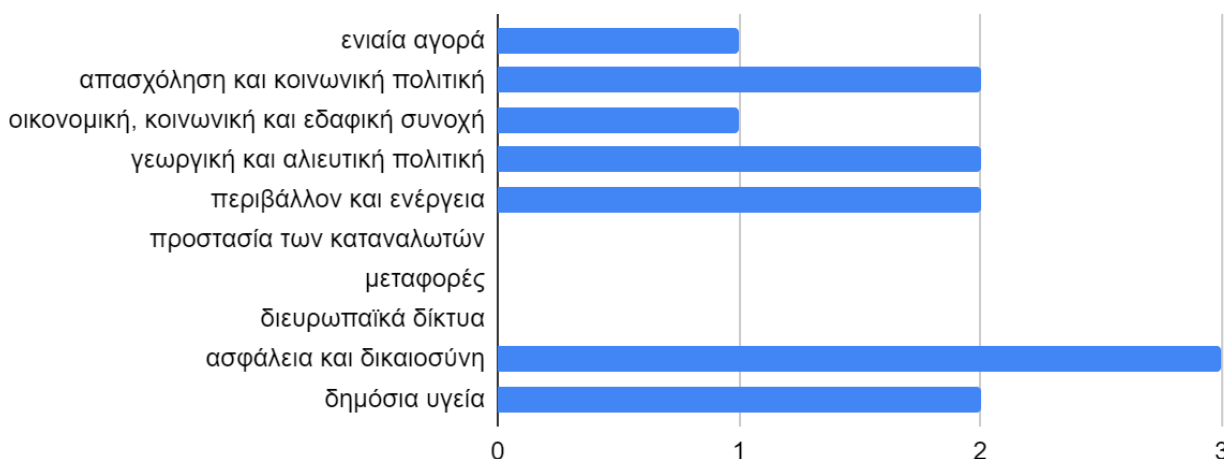
8. Από το σύνολο των προσχεδίων πράξεων της Ε.Ε. με κανονιστικό περιεχόμενο και των συμβουλευτικών εγγράφων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που κοινοποιούνται στη Βουλή των Ελλήνων, τι ποσοστό εκτιμάτε ότι τυγχάνει/έτυχε αξιολόγησης και επεξεργασίας από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, κατά τη διάρκεια της θητείας σας;

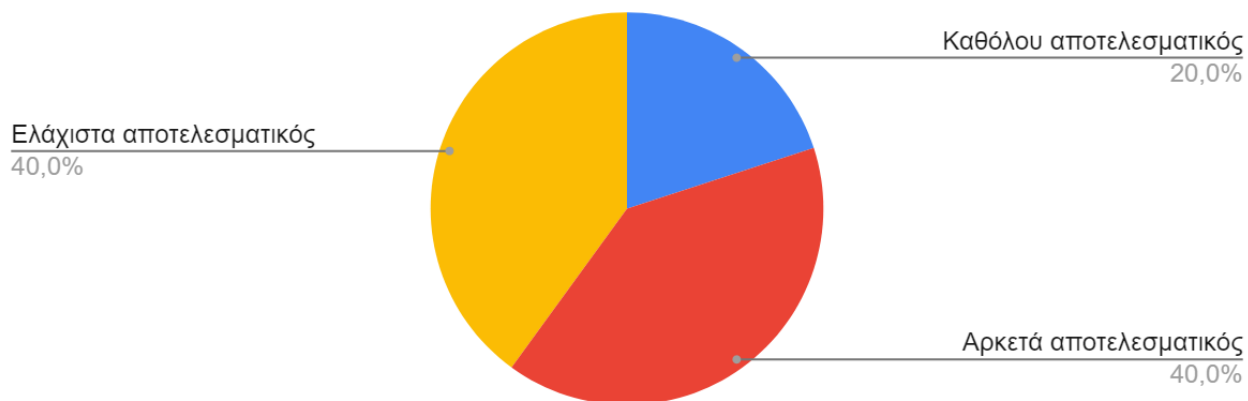
9α. Υπάρχουν τομείς δράσης της Ένωσης των οποίων τα σχετικά προσχέδια και έγγραφα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τυγχάνουν/έτυχαν συστηματικότερης επεξεργασίας από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων σε σχέση με άλλους, κατά τη διάρκεια της θητείας σας;

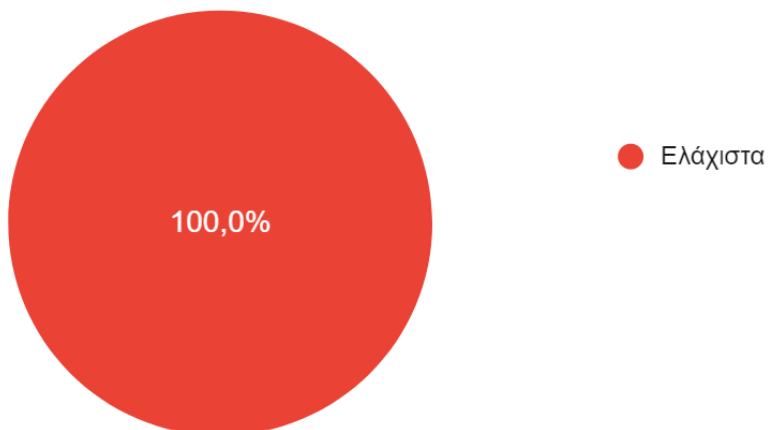
9β. Αν η απάντησή σας στην προηγούμενη ερώτηση ήταν θετική, προσδιορίστε τους τομείς αυτούς:

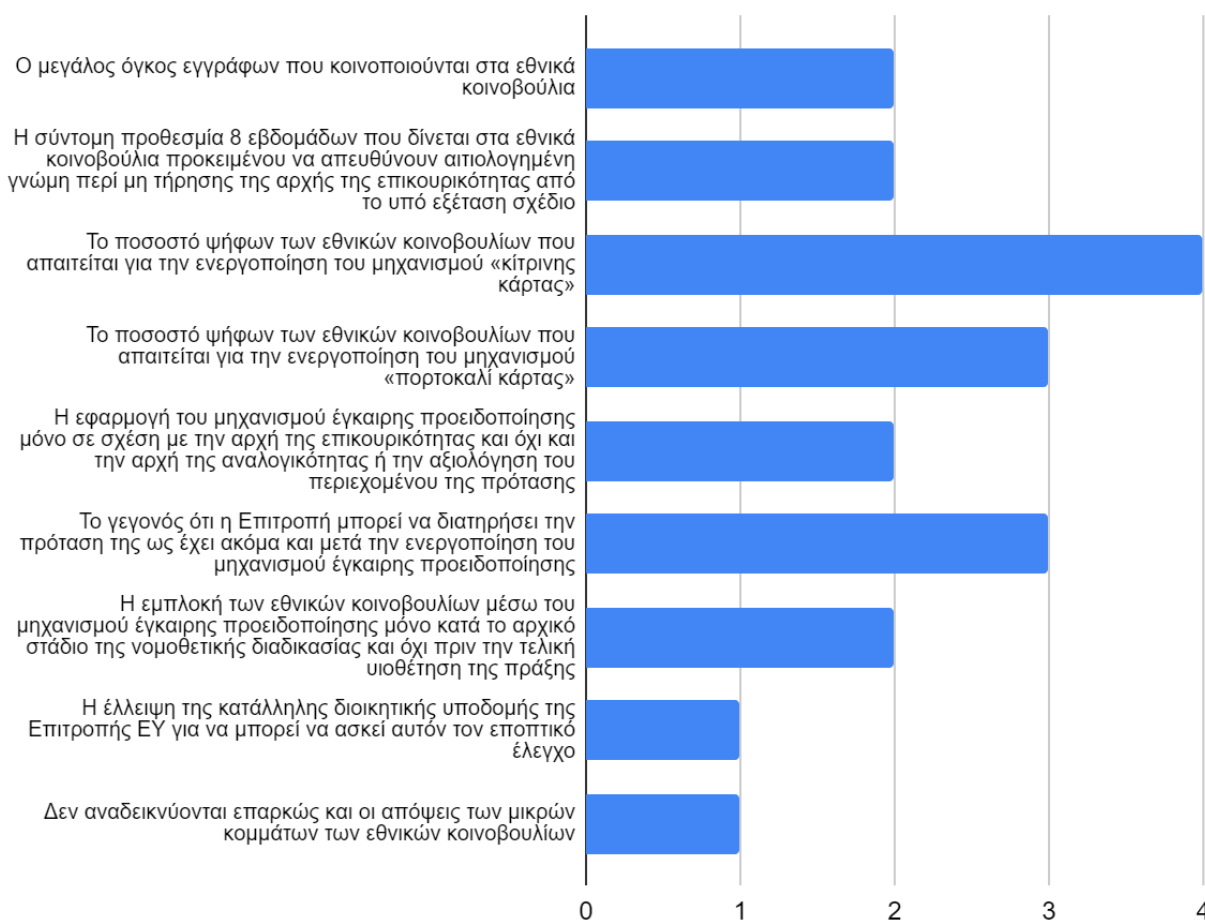
10. Σε κλίμακα από το 1 (καθόλου αποτελεσματικός) έως το 5 (απολύτως αποτελεσματικός) αξιολογείστε την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης σχετικά με την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 2 της ΣΛΕΕ:

11. Σε κλίμακα από το 1 (καθόλου) έως το 5 (απολύτως) κατά πόσο θεωρείτε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει δεόντως υπόψιν τις γνώμες, αιτιολογημένες ή μη, που εκδίδονται από τα εθνικά κοινοβούλια;

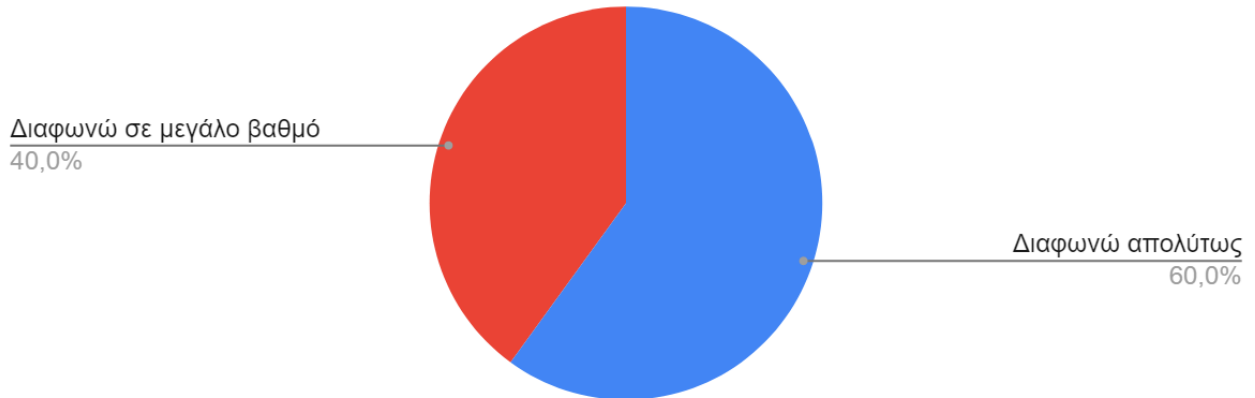
12. Ποιο/ποια από τα παρακάτω στοιχεία θεωρείτε ότι δυσχεραίνουν/περιορίζουν την αποτελεσματικότητα του μηχανισμού έγκαιρης προειδοποίησης σχετικά με την τήρηση της αρχής της επικουρικότητας σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 2 της ΣΛΕΕ;

13. Πως αξιολογείτε τις ακόλουθες προτάσεις που έχουν διατυπωθεί για την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στη νομοθετική διαδικασία σε ενωσιακό επίπεδο;

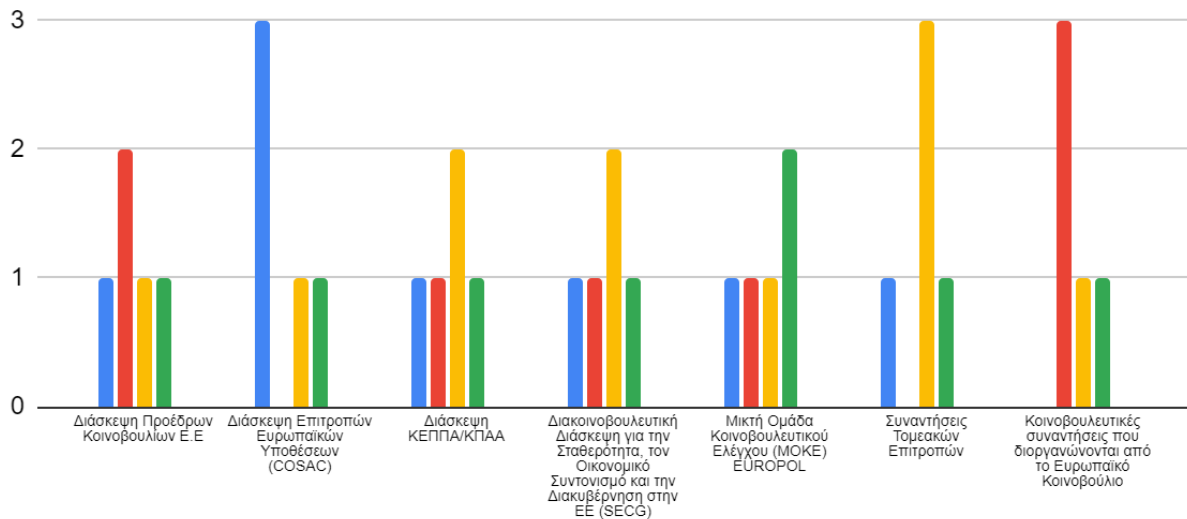

14. Σε κλίμακα από το 1 (διαφωνώ απολύτως) έως το 5 (συμφωνώ απολύτως) σε τι βαθμό συμφωνείτε με τη θέση ότι η σχέση μεταξύ των εθνικών κοινοβουλίων και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι ανταγωνιστική και τα συμφέροντά τους συγκρουόμενα;

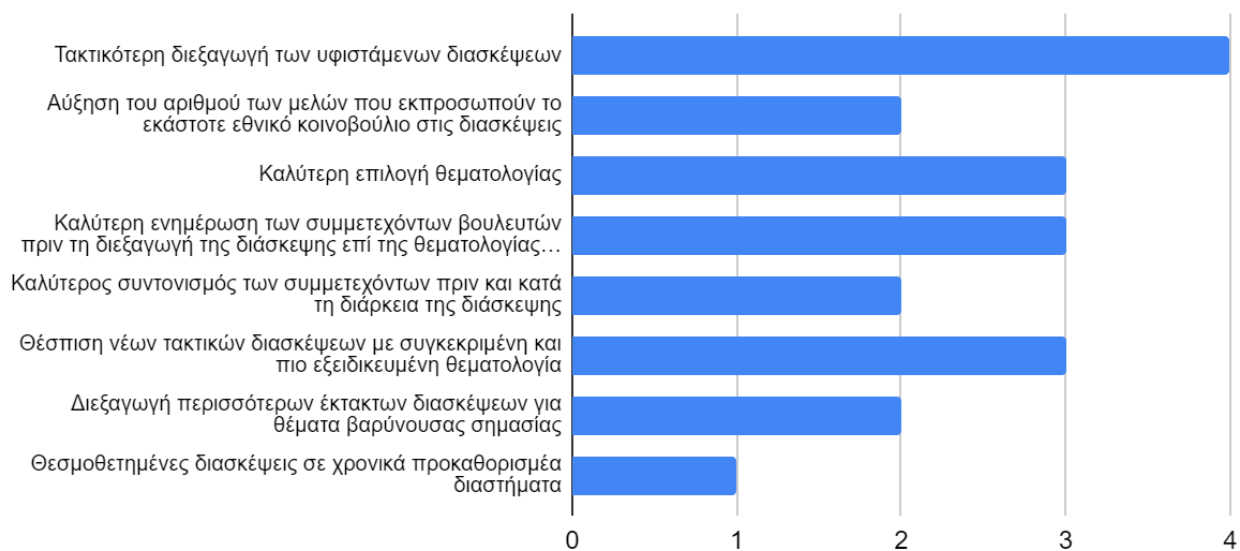

15. Σε κλίμακα από το 1 έως το 5 αξιολογήστε τη σημασία των παρακάτω φορα διακοινοβουλευτικής συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το ρόλο τους στην ενεργό συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων στην ευρωπαϊκή ενοποίηση:

■ Απολύτως σημαντικός
 ■ Πολύ σημαντικός
 ■ Αρκετά σημαντικός
 ■ Ελάχιστα σημαντικός
■ Καθόλου σημαντικός

16. Ποιο/ποια μέτρα θεωρείτε ότι θα ενίσχυαν την αποτελεσματικότητα της διακοινοβουλευτικής συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

17. Ποια μέτρα θα συνέβαλαν κατά τη γνώμη σας στην ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στη διαμόρφωση της ενωσιακής πολιτικής και στην ευρωπαϊκή ενοποίηση;

Βιβλιογραφία - Παραπομπές

Αρθρογραφία

MATZOYΦΑΣ Π., Ο ρόλος των εθνικών κοινοβουλίων στην αρχιτεκτονική των θεσμών της ΕΕ – Οι προτάσεις στο πλαίσιο της συντακτικής συνέλευσης, *Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου* 2003, 23(1): 35-57.

ΣΤΑΓΚΟΣ Π., Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της συμμετοχής στις ευρωπαϊκές Κοινότητες. Η προοπτική καθιέρωσής του στην Ελλάδα. *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 21, 1984, σ. 35-44.

AUEL K. / ROZENBERG O. / TACEA A., To Scrutinise or Not to Scrutinise? Explaining Variation in EU-Related Activities in National Parliaments, *West European Politics* 2015, 38(2): 282–304.

AUEL K. / EISELE O. / KINSKI L., From Constraining to Catalysing Dissensus? The Impact of Political Contestation on Parliamentary Communication in EU Affairs, *Comparative European Politics* 2016, 14(2): 154–176.

AUEL K. / EISELE O. / KINSKI L., What Happens in Parliament Stays in Parliament? Newspaper Coverage of National Parliaments in EU Affairs, *Journal of Common Market Studies* 2018, 56(3): 628–645.

de la BAUME M., Walloon parliament rejects CETA deal, *Politico*, 14 Οκτωβρίου 2016, διαθέσιμο μέσω: <https://www.politico.eu/article/walloon-parliament-rejects-ceta-deal/>.

BENGTSON C., National Parliaments in European Decision-Making: A Real Prospect or Wishful Thinking?, *The Federal Trust Constitutional Online Paper Series No. 29/03*.

BIRKINSHAW P. / ASHIAGBOR D., National participation in Community affairs: Democracy, the UK Parliament and the EU, *Common Market Law Review* 1996, 33(3): 499-529.

BRACK N., Towards a unified anti-Europe narrative on the right and left? The challenge of Euroscepticism in the 2019 European elections, *Research and Politics* 2020, July-December: 1–8.

von der BURCHARD H. / OLIVER C., Walloon revolt against Canada deal torpedoes EU trade policy, *Politico*, 13 Οκτωβρίου 2016, διαθέσιμο μέσω: <https://www.politico.eu/article/belgian-regional-government-set-to-block-eu-canada-trade-deal/>.

DYEVRE A., The French Parliament and European Integration, *European Public Law*, 2012, 18(3): 527–548.

DÖRRENBÄCHER N. / MASTENBROEK E. / TOSHKOV D.D., National Parliaments and Transposition of EU Law: A Matter of Coalition Conflict?, *Journal of Common Market Studies* 2015, 53(5): 1010-1026.

FABBRINI F. / GRANAT K., “Yellow card but no foul”, The Role of the National Parliaments under the Subsidiarity Protocol and the Commission Proposal for an EU Regulation on the Right to Strike, *Common Market Law Review* 2013, 50(1): 115–144.

FROMAGE D., Increasing Inter-Parliamentary Cooperation in the European Union: Current Trends and Challenges, *European Public Law* 2016, 22(4): 749–772.

GOSTYŃSKA-JAKUBOWSKA A., Boosting the Role of National Parliaments in EU Democracy, September 24, 2019, Carnegie Europe.

HAMERLY I., The Timing of EU Membership and its Effects on National Legislative Oversight of European Affairs, paper for a bi-annual conference of European Union Studies Association, Montreal, Canada, 05/2007.

HODSON D. / MAHER I., The Transformation of EU Treaty Making The Rise of Parliaments, Referendums and Courts since 1950, Cambridge University Press, 2018, σσ. 133-169.

HOERNER J.M., Adding Fuel to the Flames? Politicisation of EU Policy Evaluation in National Parliaments, *Polit Vierteljahresschr* 2019, 60:805–821.

HÖGENAUER A.L., The mainstreaming of EU affairs: a challenge for parliamentary administrations, *The Journal of Legislative Studies* 2021, DOI:10.1080/13572334.2021.1965364.

JANCIC D., The French Parliament: A European Scrutineer or National Actor?, *European Public Law* 2013, 19(1): 129–160, σσ. 136-143.

JANCIC D., The game of cards: National parliaments in the EU and the future of the early warning mechanism and the political dialogue, *Common Market Law Review* 2015, 52(4): 939–976, σ. 939.

JANS T. / PIEDRAFITA S., The Role of National Parliaments in European Decision-Making, *EIPASCOPE bulletin* 1/2009, σσ. 19-26.

JAROSZYŃSKI T., National Parliaments’ Scrutiny of the Principle of Subsidiarity: Reasoned Opinions 2014–2019, *European Constitutional Law Review* 2020, 16(1): 91–119.

KARLAS J., National Parliamentary Control of EU Affairs: Institutional Design after Enlargement, *West European Politics* 2012, 35(5): 1095–1113.

KINSKI L., What role for national parliaments in EU governance? A view by members of parliament, *Journal of European Integration* 2020, DOI: 10.1080/07036337.2020.1817000.

van der MEER T.W.G. / WAGENAAR C.C.L. / JACOBS K., The rise and fall of the Dutch referendum law (2015–2018): initiation, use, and abolition of the corrective, citizen-initiated, and non-binding referendum, *Acta Politica* 2020, <https://doi.org/10.1057/s41269-020-00175-3>.

ÖBERG J., National Parliaments and Political Control of EU Competences: A Sufficient Safeguard of Federalism?. *European Public Law* 2018, 24(4): 695–732.

PUDLO A., A New Role of the Polish Senate's EU Affairs Committee in European Integration, *European Public Law* 2010, 16(2): 223–230.

RAUNIO T., National Parliaments and European Integration: What we know and what we should know, *ARENA Working Paper 02/2009*.

RUSSELL M., Brexit and Parliament: The Anatomy of a Perfect Storm, *Parliamentary Affairs* 2021, 74(2): 443–463.

SAALFELD T., Deliberate Delegation or Abdication? Government Backbenchers, Ministers and European Union Legislation, *Journal of Legislative Studies* 2005, 11(3/4): 343–71.

TAGGART P., Party-based hard Euroscepticism in the 2019 European parliament elections, σε: Bolin N. / Falasca K. / Grusel M. κ.λπ., *Euroflections: Leading academics on the European elections 2019*. Demicom report no. 40/2019, διαθέσιμο σε [athttps://euroflections.se/globalassets/ovrigt/euroflections/euroflections_v3.pdf](https://euroflections.se/globalassets/ovrigt/euroflections/euroflections_v3.pdf).

WALKER N., Brexit timeline: events leading to the UK's exit from the European Union, House of Commons Library, Briefing Paper Number 7960, 6 Ιανουαρίου 2021.

WESSEL R.A., The EU Solution to Deal with the Dutch Referendum Result on the EU-Ukraine Association Agreement, *European Papers* 2016, 1(3): 1305-1309.

de WILDE P. / RAUNIO T., Redirecting national parliaments: Setting priorities for involvement in EU affairs, *Comparative European Politics* advance online publication, 7 December 2015.

WINZEN T. / ROEDERER-RYNNING C. / SCHIMMELFENNIG F., Parliamentary co-evolution: national parliamentary reactions to the empowerment of the European Parliament, *Journal of European Public Policy* 2015, 22(1): 75-93.

WINZEN T., The institutional position of national parliaments in the European Union: developments, explanations, effects, *Journal of European Public Policy* 2021, DOI:10.1080/13501763.2021.1898663.

Ενωσιακά κείμενα

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, Ψήφισμα της 16ης Απριλίου 2014 σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων (2013/2185(INI)).

Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την άσκηση του δικαιώματος ανάληψης συλλογικής δράσης στο πλαίσιο της ελευθερίας εγκατάστασης και της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, COM(2012) 130.

Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, COM/2013/0534 final - 2013/0255 (APP).

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα Εθνικά Κοινοβούλια, για την αναθεώρηση της πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας σε ό,τι αφορά την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 2, 27.11.2013, COM(2013) 851 final.

DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES, POLICY DEPARTMENT C: CITIZENS' RIGHTS AND CONSTITUTIONAL AFFAIRS, Democratic Control in the Member States of the European Council and the Euro zone summits, Study, 2013.

Πρόταση ΟΔΗΓΙΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την τροποποίηση της οδηγίας 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών, 08.03.2016, COM(2016) 128 final.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και τα Εθνικά Κοινοβούλια για την πρόταση οδηγίας όσον αφορά την τροποποίηση της οδηγίας σχετικά με την

απόσπαση εργαζομένων, ως προς την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 2, 20.7.2016, COM(2016) 505 final.

Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την Ουκρανία της 15ης Δεκεμβρίου 2016, διαθέσιμα μέσω: <https://www.consilium.europa.eu/media/24151/15-euco-conclusions-ukraine.pdf>.

Απόφαση (ΕΕ) 2017/1247 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2017, για τη σύναψη εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης της συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ουκρανίας, αφετέρου εκτός των διατάξεων περί της μεταχείρισης των υπηκόων τρίτων χωρών που απασχολούνται νόμιμα ως εργάτες στο έδαφος τρίτου μέρους, ΕΕ L 181 της 12.7.2017, σ. 1 έως 3

Απόφαση (ΕΕ) 2017/1248 του Συμβουλίου, της 11ης Ιουλίου 2017, σχετικά με τη σύναψη, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας και των κρατών μελών τους, αφενός, και της Ουκρανίας αφετέρου, όσον αφορά τις διατάξεις που αφορούν τη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που απασχολούνται νόμιμα ως εργαζόμενοι στο έδαφος του άλλου μέρους, ΕΕ L 181 της 12.7.2017, σ. 4 έως 5.

Λοιπά έγγραφα

The European Scrutiny System in the House of Commons, A short guide by the staff of the House of Commons European Scrutiny Committee, Μάιος 2015, <http://www.parliament.uk/documents/commons-committees/european-scrutiny/European-Scrutiny-Committee-Guide-May15.pdf>.

COSAC SECRETARIAT, Twenty-seventh Bi-annual Report: Developments in European Union - Procedures and Practices Relevant to Parliamentary Scrutiny, Prepared by the COSAC Secretariat and presented to: LVII Conference of Parliamentary Committees for Union Affairs of Parliaments of the European Union, 28-30 May 2017, Valletta.

COSAC SECRETARIAT, COSAC: Historical Development, Prepared by the COSAC Secretariat, November 2012 (ενημερωμένο μέχρι το 2019), διαθέσιμο μέσω: <https://secure.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/files/download/8a8629a871c4426d0171e9df460617cf.do>.

The Folketing's European Affairs Committee booklet, 2019, διαθέσιμο μέσω: https://www.eu.dk/-/media/sites/euobeta/billeder/english/euo_brochure_europaudvalg_gb_web.ashx.